శ్రీ

శుద్ధాంధ్ర నిర్వచన

సత్యావివాహము

గ్రంథకర్త:

అష్టావధాని,

జంగా హనుమయ్యాచౌదరి

బెజవాడ:

ఆంధ్రగ్రంథాలయ ముద్రాశాల ([illegible]) యందు

క. కోదండరామయ్యగారిచే

ముద్రింపబడియె.

1925.

652

కాపీరైటు

క్యాలికో బైండు రు 0-12-0]   [పేపరు బైండు 0-8-0

గ్రంథకర్త:

జంగా హనుమయ్యచౌదరి.

పీఠిక

మృదుమధురమగు మనయాంధ్రవాఙ్మయమునందుఁ గావ్యనియమములు కర్ణాట ద్రవిడ సంస్కృతాది భాషలనుండి యాదికవులు సేకరించి గ్రంథరచనమునకు దొరకొనిరని పరిశోధకులు వాకొనుచున్నారు. నన్నయభట్టారకుఁడు మొదలు అల్లసాని పెద్దనవఱకుఁగల కవులందఱు సంస్కృతాంధ్రమిశ్రముగఁ గావ్యము రచించుచుఁ బ్రాగల్భ్యమునకుమాత్రము అందందు శుద్ధాంధ్ర పద్యములు చిత్రగర్భబంధకవిత్వములు వ్రాయుచు వచ్చిరి. శ్రీనాథునినాటనుండి తెలుఁగుకవిత సంస్కృతపదభూయిష్ఠమై చాలవఱకు నాంధ్రత్వమునే మఱచినది. ఆధునికకవులలోఁ బలువురు తామువ్రాయునది యాంధ్రకావ్య మనుమాట మఱచికొఁబోలు కేవల సంస్కృతసమాసబంధురముగఁ బొత్తములవ్రాసి యాదికవుల యాదర్శము దూరగులైరి.

ఈ యదనున మధురతరమగు నాంధ్రవాఙ్మయము ప్రబంధరచన యోగ్యము, మనోహరతరమని సాటి శుద్ధాంధ్రకావ్యరచనమునకు మార్గదర్శకుఁడైన పొన్నిగంటి తెలగన్న ప్రశంసాపాత్రుఁడు. ఆంధ్రభాషావ్యక్తిత్వము నీయనఘుఁడు కావ్యముఖమునఁ జిత్రించుటాది పలువురు కవులు శుద్ధాంధ్రకావ్యకల్పనాభిముఖులగుట కవకాశము చిక్కినది. తెలగన్నకవి తెలుఁగుబాస నుద్ధరించుటకే భాషానామము దాల్చి యుండనోపు. శుద్ధాంధ్రభాషాస్వరూపనిరూపణమునకు లక్ష్యలక్షణములు చాలినన్ని లేనితరుణమునఁ దాను

శుద్ధాంధ్ర గ్రంథరచనము గావింప దొరకొనుట కష్టసాధ్యమని యాతఁడీ క్రిందివిధముగ యయాతిచరిత్రమునఁ గృతిపతి యనినటుల వ్రాసికొని యున్నాఁడు.

"ఉ॥ అచ్చ తెనుంగు పద్యమొకటైనను గబ్బములోన నుండినన్
హెచ్చని యాడుచుందురదియెన్నుచుఁ బెద్దలు పొత్తమెన్ని ని
ట్లచ్చ తెలుంగునన్ నొడువ నందులచందమెఱుంగువారు నిన్
మెచ్చరొ యబ్బురంబనరొ మేలనరో కొనియాడరో నినున్"

శుద్ధాంధ్ర గ్రంథరచనమునకుఁ ద్రోవదీసి కావ్యరచనమునఁ గృతార్థుఁడైన తెలగన్నకు బిదపఁ గూచిమంచి తిమ్మకవి క్రొత్తపోకడలతో నచ్చతెనుంగు కృతుల రెంటిని మనోహరముగ వ్రాసెను. ఆవల శుద్ధాంధ్రకవితలోఁ జిత్రరచనలు గూర్చి మరింగంటి సింగరాచార్యకవి సీతాకల్యాణాది శుద్ధాం నిరోష్ఠ్యగ్రంథముల రచించి యందు నిరోష్ఠ్యాది వింశతి ప్రబంధనిర్మాణుఁడనని చెప్పుకొనెను. ఆధునికులలో శుద్ధాంధ్ర ధ్రగ్రంథరచనాధురీణులు కొలఁదిమంది కలరు వీరిలో సత్యవిజయము రచించిన పార్థసారథికవి, శుద్ధాంధ్రనిర్వచన నిరోష్ఠ్యనలచరిత్రాదులు వ్రాసిన వీరేశలింగంపంతులువారు లోనగు కవివర్యులగ్రగణ్యులు. వీరందఱు శుద్ధాంధ్రసారస్వతమునకుఁ బ్రాణదానము గావించిన ధన్యులు.

పూర్వోక్త చరిత్రవిశిష్టమగు శుద్ధాంధ్రమున సత్యావివాహమును నాలుగాశ్వాసముల నిర్వచనకావ్యముగ వ్రాసి యాంధ్రభారతీ చరణసన్నిధిని సమర్పించి ధన్యుఁడైన కవి జంగా హనుమయ్య కమ్మకులజుఁడు. ఈయన గురుసేవఁజనను

స్వకృషివలనను సారస్వతాభినివేశము నార్జించి యీ నిర్వచన శుద్ధాంధ్రకావ్య మొనరించెను. ఇందలి ప్రధాన కథాంశము భాగవతమునందుండి తీసికొనఁబడి ప్రబంధానుకూలములగు కొలఁదిమార్పులు గావింపఁబడెను. మూలానుసారమగు జాంబవతీ పరిణయము కూడ నిందుఁ జేర్పఁబడెను. పూర్వకవులవలెఁ బ్రకృత గ్రంథకర్తయు నీసత్యావివాహమునఁ గథాంశమునకంటె వర్ణనాంశమునకే ప్రాముఖ్య మొసంగెను. అందుచేఁ బురవర్ణనము, నాయికావర్ణనము, శ్రీకృష్ణసందర్శన వర్ణనము, వివాహవర్ణనము లోనగు వర్ణనాంశములు గ్రంథభాగము నావరించుటచేఁ గథాకల్పనమునఁ గవికృషి చేయ నవ్వుతి కాదయ్యెను. అగుఁగాక! కవిత మృదుమధురముగను కూర్పు బింకముగలదిగను ధార శుద్ధి గలదిగ నుంటచే నీగ్రంథము చదువఁ జదువఁ జవులూరుచున్నది. కవి యాధునికుఁడని తెలుపకున్నచో నీకబ్బము తొల్లింటి కవి చెప్పెనని భాషాపరిశోధకుఁడేని విశ్వసింపఁదగినంత సారళ్యముగ నీ శుద్ధాంధ్రగ్రంథ మలరారుచున్నది. ప్రథమ ప్రయత్నమైనను గవి యిందు కృతకృత్యుఁడయ్యెనని మావిశ్వాసము. గ్రంథమునందలి కొలువువర్ణనము మనోహరముగ నున్నది. అందందుగల సామెతలు మనోజ్ఞములుగ నున్నవి. మూడవ యాశ్వాసములో సత్రాజిత్తు సోదరునకై విలపించు భాగమునఁ గవి తనకుఁగల రచనా కౌశలము బూర్తిగఁ జూపియున్నాఁడు.

తమ్మునిఁ, శ్యమంతకమును గూర్చి విలపించు,

సీ॥ "తమ్ముఁడా! హా! శ్యమంతకమా"

అనుపద్యము రచనాప్రాగల్భ్యమున భాగవతము నందలి సత్యాసంగ్రామములోఁగల "రాకేందుబింబమై రవిబింబమై యొప్పు" అనుపద్యము పొందనగు గౌరవము బడయఁదగియున్నది. సత్యాకృష్ణుల క్రీడావర్ణన మీనాటి నాగరకులకంటెఁ బ్రబంధపాఠకుల నానందపఱచును.

యవనపదములు కొన్ని దేశ్యములుగ నీకావ్యమునఁ బ్రయోగింపఁబడెను. ఇండియా, సబ్బున, మైచికిలి యొనర్చుట లోనగు పదములుఁగూడ నిందుఁగలవు. కథాంశములు తెలుపువాఁడు సూతుఁడు, వినువారు మునులుగాన నీరెంటిని సూతునిచేఁ జెప్పించుట బాగుండదని మాతలంపు.

గ్రంథప్రచురణమున కవకాశము లేక చిరకాలము నుండి నిలువయుంచఁబడిన యీప్రబంధమును విని యానందించి భాషాభిమానముచే ముద్రించి ప్రకటింపఁదోడ్పడిన సారస్వతరసజ్ఞులు సుదారశీలురునగు మ. రా. రా. శ్రీ జవ్వాజి వీరయ్యగారియెడఁ బాఠకులు కృతజ్ఞులు కాకపోరు.

ఆంధ్రసోదరు లీ నూతనగ్రంథము నాదరించి యిందలి గుణముగ్రహించి కవిశ్రమ సార్థకమొనరించి యింక నిట్టిగ్రంథములను రచింపఁ గవిని ప్రోత్సహింతురని మావిశ్వాసము.

నందిగామ,
9—10—25.

ఇట్లు భాషాసేవకులు,
శేషాద్రిరమణకవులు, శతావధానులు.

మనవి

అయ్యలారా! నావిన్నప మించుకయాలకింపుఁడు. ఈ యచ్చతెలుఁగుకబ్బమును నేను సుమారు పదియేండ్లక్రిందట వ్రాసియుంటిని. అచ్చతెలుఁగనఁగా దొలుతటి కబ్బములయందు వాడినట్టియు నిప్పుడు లోకులు వాడుచున్నట్టియుఁ జులకనై యందమైనబాస. ఇది కలగూరగంపవంటిది. ఇదియకాదు, జగమునంగల బాసలన్నియు నిట్టివే. ఈ తెలుఁగునందు సంస్కృతముకాని పలుకులన్నియు నుండును. పేరులు, బిరుదులు వచ్చునప్పుడు సంస్కృతముకూడ వాడబడును. తక్కిన సంస్కృతపుమాటలనుమాత్ర మేలపలుకకూడదనిన నవియన్నియు నించుకంత మార్పుఁజెంది తెలుఁగై తెలుఁగునందు గలిసియే యున్నవి. చాలమందికీ తెలుఁగు చిన్నబాసయనియు దీనియందేపొత్తములును వ్రాయుటకు వీలులేదనియుఁ దలంపు. అట్లుగాక దీనిని జాలపెద్దబాసగాఁజేసి దీనియం దన్నిరకములపొత్తములను పాటలు పద్దెములవగైరాలతో నింపుగాఁ గూర్చవచ్చునని తలంచి పొన్నిగంటి తెలగన మొదట నీక్రొత్తదారిం ద్రొక్కెను. తరువాత కూచిమంచి తిమ్మనమొదలగువారీదారి నడచిరి. ఈదారియం దేమిమంచికలదనిన తెలుఁగుకన్నియను సంస్కృతమను దేవేరికి నూడిగఁపుఁగత్తెనుగాఁ జేయకుండుటయుఁ దెలుగువారందరు సంస్కృతమును నేర్చియుండినఁగాని తెలుఁగుపొత్తములు తెలియవీలులేదను గాసిఁ దొలఁగించుటయును; అయితే తెలుఁగువారు సంస్కృతము నేర్చుటయే గాసియనుచున్నాఁడవుగదా! తెలుఁగులోనికి పరాయి బాసల

మాటలన్నియు జేర్చుకొనుట కొడంబడుచున్నారే, యవి యన్నియు నేర్చుటకేమియుఁ దిప్పలులేవా యందురేమో. పరాయిబాసల మాటలన్నియుఁ జేర్చుకొనుటకు మున్నటికైసరు లొప్పియుండలేదు. తెలుఁగువారికి మామూలుగాఁ దెలిసి యుండి తెలుఁగుమాదిరిగానే వాడుకొనుచున్న మాటలవరకే యని తెలియుఁడు. నేటివరకుఁ జాలమంది కైసరులు సంస్కృతపు నుడులవరుసయనెడి యినుపగొలుసునకుఁ జివర నొకచిన్న తెలుఁగుపలుకనెడి యుచ్చునుపెట్టి యిది చేదతాడనఁ జొచ్చిరి. ఈ తెలుఁగుబావిలోని నీటిని చేదుటకు గొలుసును పట్టి లాగగలిగినవాఁడు, నుచ్చునుతీయగలిగినవాఁడు గావలసి వచ్చినది. ఇనుపగొలుసునుమోసి లాగగల్గినవాఁ డుచ్చుతీయ లేఁడు. ఉచ్చుఁదీయనెఱిఁగినవాఁ డినుపగొలుసును లాగఁజాలఁడు. చేదను తయారుచేయుటకుఁ గమ్మరిపనియుఁ గాపుపనియుఁ దెలిసినవాఁడు గావలయును. ఈచేదకు తెలగనకొబ్బరి, జనుప, గోఁగు మొదలగు నారలతో తాడువేసి చూపించినాఁడు. ఇట్టితాడు చేదకు మిగుల బాగుగానుండును. ఈలాగున పెద్దపెద్ద మోకులనువేసి తెలుఁగుతేరులను జులకనగా మనము లాగవచ్చును. పరాయిపలుకులు మనము గైకొనిన మన తెలుఁగుచెడిపోయి తెలియకుండఁబోవునని కొంద రెంచెదరు. మున్నటి సంస్కృతపుగబ్బములందును, సంస్కృతముగలసిన తెలుఁగు పొత్తములందును, ప్రాఁబల్కులయందును, గ్రీకు, తురక, అరబ్బి, పారసీకుల మాటలెన్నియో చేరియున్నవి. మనకు పొంతనున్న ద్రవిడ, కర్నాటక, మహారాష్ట్ర, ఘూర్జర, ఓఢ్ర, హిందీమొదలగు బాసలు మనబాసయందు చేరియున్న

మాటఁ జెప్పనక్కఱయే లేదు. అట్టిమాటలన్నియు నిప్పుడు వినవింపై, కనసొంపై మనకుఁ జులకనగా దెలియుచుండుట లేదా? మొదట నేబాసయు నొరులమాటలు గైకొనక పెంపొందదు. ఒరులమాటలు విని కైకొననొల్లనివారు మోటు వారగుట నిక్కము. కావుననే తెలుఁగుబాసకును సంస్కృతపుఁ జేయూఁత యగత్యమని దానిసాయమును గోరిరి. తెలుఁగు బాసను పెంపుఁజేయఁ దలఁచిన వా రట్టి సాయము నెట్టి యిక్కట్టుననో, యెట్టిమార్పుననో కైకొనవలసి యుండ, జాల మంది కైసదులు తెలుఁగును రూపుమాపి పనికత్తెను జేసి సంస్కృతమును పెండ్లికూఁతురింగావించిరి. అన్ని బాసలవారును తమతమ బాసలను పెంచుకొనుచుండ మనవారు మనబాసను మఱచిపోయిరి. ఇప్పటివారిలో జక్కఁగాఁ జదివినవారునైతము చాలమందులకు తెలుఁగుపలుకు లెఱుఁగరని గట్టిగాఁ జెప్పఁ గలను. మున్ను తెలగన వగైరాలు తెలుఁగుగన్నియను గారా బము జేయుచు దొరకిన సొమ్ములు దెచ్చిపెట్టి బొట్టుంగాటుక దీర్చి జిలుఁగుఁ బుట్టముఁ గట్టనిచ్చి మనకుఁ జూపించినారు. మనమిప్పుడైనను దానిని మన్నించి పంచదారను దినిపించి పాలను ద్రావించి పెంచవలెను. రైలు, టైము, మైలు, సబ్బు, రోజు, రకము, తరహా, తహశీలు, వగైరా, తాలూకు, బాపతు మొదలగునవి మొదట పరాయిమాటలైనను నానా టికి మనతెల్గువారి కందరికి బాగుగాఁ దెలియుటచే నీపలుకు లిప్పుడిట్లే వాడుట కెంతయో తగియుండును. వీనిని మఱి యొకరీతిని దెనుఁగునకుఁ గాని, సంస్కృతమునకుఁ గాని మార్చిన యెడల వంకరదారిని నడచిన ట్లుండును. కావునఁ దెలుఁగు

వారి కందఱికిఁ దెలిసిన పలుకులన్నియుఁ దెలుఁగనియే యెంచి మున్నటి పెద్దలు వారినాఁటి కెఱిగిన నుడువులను కబ్బములందు వాడియున్నారు. ఈబాట నెఱిఁగియుండియు నిప్పటివారు నాఁడు నూతుఁడు జడదారుల కిట్టి క్రొత్తమాటలతోఁ జెప్పుట కలుగునాయని యడుగుచున్నారు. తెలుఁగుబాస పుట్టకముందెన్నఁడో చలిగట్టు వద్దనున్న హిందీ, బెంగాలీ, తబిసులకు నూతుఁడీ తెలుఁగు పద్దెములతో జెప్పుట మాత్రము బొసఁగునా? పొసగదు. ఎచ్చోటనున్న వా రచ్చోట నప్పుడు వాడెడి బాసతోఁ గతలు, పద్దెములు, పాటలు నుడువు చుందురు. కాని వెనుక నాకతజరిగినతరియందు వారుమాటలాడిన బాస యేదియో తెలిసి చెప్పుటకు వీలగునా? అట్లొకానొకడు నేర్చిచెప్పినను వినువారికిఁ దెలియునా? తెలియదు. కావున నప్పుడు వాడుకలోనున్న బాసతోఁ గైతజెప్పుట తగునని మున్నటివారు లాతిబాసలలోని పలుకులు నెల్లఱికిఁ దెలిసినవి కబ్బములందు వాడియుందురని నానమ్మకము.

నా యీ కబ్బమునందు నా నేరమిచేఁ గల్గిన తప్పులును బొరపాట్లును పలుచోట్లఁ గల్గియుండవచ్చును. తెలిసినవారు వానిని నాకుఁ దెలిపినయెడల సంతసముతో నందుకొని రెండవ కూర్పునందు సవరించుకొనియెదను.

ఈపొత్తము నచ్చుగూర్చుతఱియందు నేను చిత్తు కాపీలు చూచుటఁ గలుగనందున నచ్చుతప్పులుఁ గొన్ని పడియున్నవి. అచ్చుఁగూర్చుటకిచ్చిన వ్రాతకాపి యొకపిల్లవాఁడు వ్రాసినదగుటచే బండిఱాలు, అరసున్నలు వ్రాసియుండలేదు.

ఇట్టి చిన్న చిన్న నెఱసులకై తెలిసినవారు నన్ను దూఱకుండు దురు గాకయని వేడుచున్నాఁడను.

నైజాంయిలాకా వరంగల్ జిల్లా మధిరతాలూకా, యిల్లూరను పీట న్నివాలసిల్లెడివారును, కమ్మవారును నగు మహారాజరాజశ్రీ జవ్వాజి వీరయ్యజమీందారుగారీపాత్రము నచ్చుగూర్పించుట కయ్యెడిసొమ్మంతయు నిచ్చి నాపైఁ గూర్మియుఁ దెలుఁగుగన్నియపై గారవమును జూపించి తిరమైన వాసియు వన్నెయుం గడించిరి. కావున వీరికిని, ఈపాత్రమునందలి పీఠికను వ్రాసిపంపిన శతావధానులగు శ్రీమాన్ శేషాద్రిరమణకవులకును కడుంగడుసంతసమున జోహారులం గావించుచున్నాఁడను.

వీరులపాడుగ్రామం,	ఇట్లు,
నందిగామతాలూకా.	
13-10-25.	అష్టావధాని,జంగా హనుమయ్యచౌదరి.

పండితాభిప్రాయములు

సుప్రసిద్ధశతావధానులు నుభయభాషాకోవిదులు నగు బ్రహ్మశ్రీ చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రిగారు కడియం నుండి యిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

"మీపుస్తకము (సత్యావివాహము) చేరినది. అచ్చ తెలుఁగు కవనమైనను, మృదుమధురపదభూయిష్టమై రసయుక్తమై నిర్దుష్టమై కడుంగడుఁ జక్కఁగానున్నది. మీ కింకను భగవంతుఁ డిట్టి చక్కనికబ్బములను రచించుపూనిక నభివృద్ధి పఱచి యాయురారోగ్యైశ్వర్యప్రదుఁడై యలరించుగాక!

కడియము, 22-9-25.

చెళ్లపిళ్ల వేంకటశాస్త్రి, శతావధాని."

కావ్యతీర్థబిరుదాంకితులును, ఆంధ్రబ్రహ్మాండ పురాణాది గ్రంథకర్తలునగు బ్రహ్మశ్రీ జనమంచి శేషాద్రిశర్మ గారు కడపనుండి యిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

ఆర్యవర్యా!

"భవత్ప్రేషిత సత్యావివాహమను శుద్ధాంధ్రనిర్వచన ప్రబంధము బ్రీతిమీఱంగొని యందందుఁ బఠించితిని. పద్యములు పరమహృద్యములు. పాకము శుద్ధాంధ్రమగుట ద్రాక్షాపాకమునుమించి కదళీపాకమునఁ బడినది. శైలి సలక్షణముగ నలరారుచున్నది. కొన్నికొన్ని తావుల నంది తిమ్మన్న

గారి పారిజాతాపహరణపద్యములా యివి యను భ్రమను బుట్టింపక విడువవు. వర్ణనములు శ్రుతికటువులుగాక స్వభావ మునుమించక సొగసుగ నున్నయవి. ద్వితీయాశ్వాసములోని "మగనేతసల్పి పొల్పగు" అను సీసము, దానివెంబడి దగు "సొంపునింపెడి సంకు"అను సీసము చదువునపుడు దేహము పులకరించినది. ఇట్లే అన్ని తావుల నెత్తిచూపుట సరసముగాదు. కాన వదలితి. పద్యకావ్యములన్నఁ దలకంటకించునను మహాత్ముల కేమోకాని యేమాత్రము భాషాసేవ చేసినవారికైనను మీగ్రంథము శిరసావహింపక విడువరానిదని నొక్కి వక్కాణించెదను. ఇట్టి పరమోత్కృష్ట గ్రంథరత్నహారమును భాషాజననికిఁ గానికపెట్టి ధన్యులరైతిరి. "సమానానాముత్తమ శ్లోకోస్తు" అను శ్రుతివాక్యఫలము నొందుదురుగాక యని సత్యముగఁ గోరుచున్నాఁడను. ఎక్కువ స్వారస్యమును గ్రహించి మిక్కుటముగు చమత్కారముగ వ్రాయఁజాలని నేను మీగ్రంథరాజమున కొక్క నమస్కారము చేసి శిరసావహించి నాయాశయము విన్నవించుకొనుచున్నాఁడను. మీ కీ గ్రంథ రత్నము దిగంతవిశ్రాంత సంతత సుయశంబు చేకూర్చి సరస జన శిరోధార్యమై యసమానవిఖ్యాతి నలరారుఁగాక యని నమ్ముచున్నవాఁడను.

కడప,
1—10—25.

ఇట్లు విన్నవించు మీవిధేయుఁడు,
జనమంచి శేషాద్రిశర్మ."

సుప్రసిద్ధ నిరుద్ధ భారతాది గ్రంథకర్తలగు బ్రహ్మశ్రీ మంగిపూడి వెంకటశర్మగారిటులు వ్రాయుచున్నారు.

"మహాశయా! తాము దయతోఁ బంపిన సత్యావివాహము సంతోషముతో నందుకొని యచ్చుటచ్చుటఁ జదివితిని. అచ్చు తెలుగుపాత్రములు రచించుటయే కష్టము. నిర్వచనముగా రచించుట కష్టతరము. సత్యావివాహము శబ్దాలంకార యుక్తమయ్యును, శైలి మృదుమధురమై యలరారుచు నింత వరకుగల యచ్చతెలుఁగుగ్రంథము లన్నిటికన్న సులభ గ్రాహ్యమై యొప్పుచున్నది. తామింకను ననేక గ్రంథరత్నము లచే నాంధ్రభాషా యోషామణి నలంకరించి యలరించునట్లు సర్వేశ్వరు డనుగ్రహించును గాకయని కోరుచున్నాను.

18—9—1925 ఇట్లు విన్నవించు,

మం. వెం. శర్మ."

విజయాంకసాహసాద్యనేక గ్రంథకర్తయును అష్టావ ధానియు నగు శ్రీరాజా మంత్రిప్రగడ భుజంగరావు బహద్దరు జమీందారు గారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

"అయ్యలారా! "సత్యావివాహ" మను నీశుద్ధాంధ్ర నిర్వచనంపు కబ్బంబు నాలుగుగ్రక్కలును మొదటినుండి తుది వరకు నసడ్డసేయక చదివి సంతసిల్లితిని. అచ్చ తెలుఁగని నంతన నదియెుఱుకలబాసయకాఁ నెంచి చదువ విసివి విడుచు నబ్బెసము మనవాండ్రలోఁ బెక్కండ్రకుఁ గలదు. పలయన

మారుమ్మూలలనున్న మాటలతోడను సొంతముగం గూరిచిన కూరుపుమాటల కలయికతోడను బొత్తంబు ఱల్లఁబడి యుండుటచే నెఱుకపడమి లాతివారి సాయంబు కావలసి యుండెడిది. దానంజేసియే దీనిం జేసిన కైసరుడు:

'క॥ తెనుగున జేసినకబ్బము
లినుప నగలటంచు నందు రీసున నిది యా
యినుమైన మేల్మియైనను
బెనుబత్తి నొసంగినాడఁ బెట్టుము తండ్రీ!'

అని నుడివియుండెను. ఇప్పొత్తం బట్టి గట్టిమాటలతో నిండక కమ్మచ్చునం దీసిన బంగరు తీవియంబోలె మొదటి పద్దెము మొదలు తుదిపద్దెము వఱకు నొక్కమాదిరి మాటలకూర్పుతో నొప్పుచున్నది. ఎందును నడక కుంటుపడుచున్నదను పద్దెమే కానరాదయ్యె. ఏ సీసపద్దెముం గాంచిన నేదియో యొక సింగారమందు బొందుపడి యుండెను. వీనికన్నిఁటికిం గతయుఁ దగినదియై యున్నది. ఇం దచ్చటచ్చటఁ బసందు, షోకు, పేక, మున్నగుమాటలు కానవచ్చుచుండిరను దటికిందగిన చవినొసంగు మాటలుగానే నాకుఁ దోఁచుచున్నవి. ఇట్టి కబ్బంబులు పెక్కులొనరించి వీరు మననాటి పచ్చతెనుంగు బాస రెక్కొన సేయుదురుగాక యని మిక్కిలి గోరుచు వీరికిం గడలేని బిరుదుకిడ వేల్పుపెద్దం దద్దయు వేఁడుచున్నాఁడను.

ఏలూరు,
20—9—25.

ఇట్లు విధేయుఁడు,
రాజా. యం. భుజంగరావు."

పిఠాపురమునుండి సుప్రసిద్ధకవియగు ఉమర్ ఆలీషా కవిగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

"తే॥ గీ॥ జంగమానుమయ్య సత్కవి సత్యపెండ్లి
కథను రచియించి యాంధ్రలోకమునఁ జెల్లు
భాసకెంతయు వన్నెయువాసిఁ దెచ్చె
నిచ్చలు చదివి కోవిదుల్ మెచ్చునట్లు.

చం॥ సురుచిరభావసంపదలుసొంపులు నింపుదెలుంగుబాసకుఁ
మెఱుఁగులు దెచ్చువర్ణనలు మేలగుశైలి రసప్రపూర్ణమై
పరగు కథాచమత్కృతి ప్రభావము నచ్చునఁబోసినట్లు సుం
దరతరమైవెలార్చును సతంబును సత్యవివాహ కావ్యముఁ.

పిఠాపురము,
19—9—25.

ఇట్లు,
ఉమర్ ఆలీషా."

శ్రీ శ్రీపిఠాపుర మహారాజావారి యాస్థాన విద్వత్కవులును, శతావధానులు నగు ఓలేటి వేంకటరామ శాస్త్రిగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

"అయ్యా, మీరనిపిన కబ్బము (సత్యావివాహము) చేరినది. అందందుఁ జదివిచూచితిని. అచ్చతెలుఁగుంగూర్పుతయందు మీరొనర్చిన యలవునకు మిగుల నలరితిని. పద్యములు ముద్దుగనే యున్నవి. కాని మీరీకబ్బము కూర్పన నెల్లయెడలఁ దొల్లింటి తెరువుల బట్టి యరిగియు నన్నిచోటుల నజూనున్నను గొన్నితావుల బండిఱాలను విడిచివైచుటకు గతం బెఱుక పడదయ్యె.

ఓలేటి వేంకటరామశాస్త్రి."

అవధానకంఠీరవేత్యాది బిరుదాంకితులును శతావధానులు నగు బ్రహ్మశ్రీ ప్రతాప వేంకటేశ్వరకవిగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

చం॥ జిలిబిలిపల్కులన్ సుకవిశేఖరులెవ్విధి పూర్వమల్లి ర
ట్టులె రసవంతమౌగతిఁ గడుంగడు హృద్యముగాఁగ సత్స్ఫురన్
వెలుఁగున సత్యవెండిలి సుధీనరులెల్లరుమెచ్చ వ్రాసి యాం
ధ్రుల కుపకారమున్ సలుపనోపె హనుమ్మయప్రాజ్ఞనందనా.

ఉ॥ దంపుడుపాటఁగాఁ గుకవితండము నిత్యము పెక్కుపొత్తముల్
పొంపెరివో రచింప ఫలమున్ సమకూరునె యాంధ్రికిన్ సుధీ
సంపదఁగూర్పఁగాఁబడిన సత్యవివాహమె చాలు నారయన్
గంపెడుగుల్లకాల్ గలుగుకన్న సురత్నమొకండు చాలదే.

బెజవాడ, ఇట్లు విధేయుడు,

25-10-25. ప్రతాప వేంకటేశ్వరకవి.

ఉ॥ అచ్చపుఁదేనెసోన ననయంబును వీనులవిందు సేయుచున్
హెచ్చిన మంచిపోకడల నెంతయుఁ గబ్బములల్లువాండ్ర పె
న్మెచ్చుల నొందఁజాలియును మేటిగొనమ్ముల కిక్కయైన మీ
యచ్చ తెలుంగుకబ్బము రకచ్ఛురువున్ మతికెంతొ సమ్మదించితిన్.

ఉ॥ అచ్చతెలుంగుబాసయనయన్ గడు నొద్దికయందుఁ బద్దెముల్
మచ్చున కల్లగానగును, మూనుగ నింతటి పెద్దకబ్బమున్
నచ్చెడుమాడ్కి వ్రాయనగు నా కడుదిట్టతనమ్ము లేక, యా
లచ్చిమగండు పేర్మిదొరలన్ గయితన్ బెనుముంబొనర్చుతన్.

గుడివాడ, ఇట్లు,

26-10-25. జంధ్యాల శివన్న శాస్త్రి.

శ్రీ ర స్తు.

మ. రా. రా. శ్రీ జవ్వాజి వీరయ్యజమీందారు గారిం
గూర్చిన బహూకృతి.

పంచరత్నములు

సీ॥ ప్రథితమైతగు నిజాం ♦ రాష్ట్రమందుఁ దెలంగు
నిర్మలాంచితపూత ♦ నీర వైర,
తత్సరిత్పశ్చిమ ♦ తటమునరాజిల్లు
నెల్లూరు నాఁగ పే ♦ రెనయునూరు
గణుతిగాఁ జెదరందు ♦ గాంభీర్యసచ్ఛౌర్య
కలితులై తగువారు ♦ కమ్మవారు
వారలం దజేలో జ ♦ వాజి నర్సయగారి
సుతుఁడు ప్రఖ్యాతధీ♦యుతుఁడు హితుఁడు

గీ॥ వీరయాభిధధర్మసం ♦ చారుఁడమరు
రంగయాభిఖ్య వేంకట ♦ రామయాఖ్య
సోదరులు భీమపార్థుల ♦ ట్లాదరమునఁ
గొలువ సత్యావిభుఁడు వీరి ♦ నెలమిఁ బ్రోచు.

శా॥ కంబై యాదిమభిక్షుపాదకటకాం♦కంబై సముద్యన్మృగాం
కంబై పీత సుధాపయోధిగత పం♦కంబై హసత్పుండరీ
కంబై స్వచ్ఛజల ప్రపూరిత తటా♦కంబై చలద్దేవలో
కంబై యొప్పు జవాజి వీరయ యశో♦కంబీత్రిలోకంబులన్.

ఉ॥ ఒక్కటజర్మ మొందిమరి ♦ యొక్కటమాంసమునొందియింక వే
ఱొక్కట నెమ్ములొందితగ ♦ నొక్కటఁ బ్రాణములొందిపుట్టితా
నొక్కటఁ బాలనున్ ఫలము ♦ లొక్కటఁ గైకొనెఁ భొత్తుబిడ్డడే
దిక్కనబోవునర్థియని ♦ తీసి భరించితి వీరయాహ్వయా!

చ॥ అడిగినదిచ్చునో మొగము ♦ నల్లనవాల్చునొ కొంతయిచ్చిన
న్నిడుమల బెట్టునోయనుచు ♦ నెవ్వనివేడఁగ బుద్ధిపోక నే
దడఁబడుచుండఁగావ్యముప్ర ♦ ధాజననీయకముద్రణవ్యయం
బిడియెదనేనటంచను ప ♦ రేంగితవేదిని నిన్ నుతించెదన్.

సీ॥ ఎందాక నిభముహా ♦ హీనకూర్మవరాహ
వాహనులై యద్ధాత్రి ♦ వరలుచుండు
నెందాక దిననాయ ♦ కేందుతారాయుక్త
నభ్రమండలముఁ జె ♦ న్నారుచుండు
నెందాక రజితాద్రి ♦ హిమరుక్కిరుటుండు
గిరిజాసమేతుఁడై ♦ పరగుచుండు
నెందాకఁ గమలాక్షుఁ ♦ డిందిరాంగనతో సు
ధాబ్ధివీచికల నుయ్యాల లూగు
గీ॥ నెలమినందాకఁ గవితయన్ ♦ దలిరుఁబోణి
నీయశోగానమును జేయ ♦ నెగడుమయ్య
కూర్మకులచంద్ర దాతృతా ♦ గుణబలీంద్ర
సారగుణధుర్య జవ్వాజి ♦ వీరయార్య!

ఇట్లు విధేయుడు,

అష్టావధాని, జంగా హనుమయ్యచౌదరి,

వీరులపాడు.

శ్రీరస్తు.

శుద్ధాంధ్ర నిర్వచన

సత్యా వివాహము.

ప్రథమాశ్వాసము.

చ॥ సిరియునునీలయుఁ బుడమి చేరి కదుఁ దమిహాజ్జలొత్తి క
ప్పురవిడెమిచ్చి వీవనల బుత్తడిగాజులు గల్లుగల్లనఁ
గరమరుదార వీవ బెనుగారవ మొప్పగ బుజ్జగించుచుఁ
బెరిమనుగోర్కులఁ దనుపు వెన్నుడు మాకిడుగాత సాయముల్

సీ॥ చిలువ బెట్టినవాడు జిలువ మెట్టినవాడు
దయ్యంబుమగడునై తనరుచుండ
దమ్మిగొట్టినవాడు దమ్మిబుట్టినవాడు
సైదోడు గొడుకునై జానుమీర
బుడమిబట్టినవాడు బుడమిజుట్టినవాడు
సెజ్జయు దండ్రియై చెన్నుమిగుల
వేలుపుఁ మూకయు వేలుపుఁ వాకయు
బంటులై పట్టియై పరగుచుండ

నెవ్వాలనువఱిచ్చి కోరినబువ్వ నిచ్చి
చివ్వాలనుబుచ్చి పున్నెముల్ వఱివ్వి తెచ్చి
యెవ్వరికి గల్మినిచ్చి మన్నించులచ్చి
ఆవ్వనువచ్చి మాయింట మెచ్చు మెచ్చి.

శా॥ వెన్నుండమ్ముగ మేల్మిగట్టువిలుగా బెన్నాపతే డల్లెగా
మన్నుం జేడియ తేరుగా దొలినుడుల్ ప్రాస్వట్టుగుఱ్ఱాలుగా
జెన్నారంబొనరించి జోదుశయివాసిన్ మూడుపో ర్లేర్చి పెం
పెన్నంగా జగమేలుమేటి యిడలేడే మావమేల్లన్నియున్.

సీ॥ పాపరాతోడపులు భస్సుభస్సుమనంగ
లెస్సయాతత్తడి బుస్సుమనగ
పుదురక్కపేరులు రుటరుటలాడంగ
దాల్చినతోల్తటాతటయనంగ
బొమ్మదేవరతలల్ బొగ్గుబొగ్గురనంగ
చేతిలేడియు చెంగుచెంగుమనగ
కొమ్మయెక్కడితేజి గోండుఱిగోండుఱిమనంగ
కెవలికుఱ్ఱండు ఘీఘీయనంగ

నప్పటప్పటికులికెడు నొప్పులాడి
కౌగిలింతలకలరుచు గరము బెరిమ
తోడ నోదార్చు జేడు బల్ వేడుకలర
నిచ్చుగావుత మాకోర్కెలిచ్చు మెచ్చి.

గీ॥ పెద్దపొట్టవాని జేర్మిగాంచినదాని
మొదలిదాని గోర్కెలాదవుదాని

మించుగొండపట్టి మనుచుమీఁ దని పట్టి
గొలుచువాఁడ నెపుడు వలచువాఁడ.

ఉ॥ బంగరుబొజ్జవాఁడు గడుబాళిజగంబుల గన్నవాఁడు బ
ల్కుంగనియైనవాఁడునుడికుల్కుమిటారిమగండు గొల్చువా
రిం గడుబ్రోచువాఁడు బలిరేయన జెన్నగువాఁడు బత్రికిన్
లొంగెడువాఁడు నాకయితలో దొసగుల్పడకుండజేయుతన్

సీ॥ తెలిదమ్మివిరియె క్రొంవళుకుసింగపుబిట
యరిదిరాయంచ యింపైన తేజి
రతనాలగనిబోలు రతితోడికోడలు
నలరుకల్మెలబోటి యనుగుటత్త
యింపారుచిల్క చెంగ్వింపుసంగడికత్తె
తుంటవిల్దాల్పు ముద్దులమఱంది
సింగారపుంబువ్వు చిన్నిజేజేబువ్వు
బంగారుకిన్నెర పలుకుదోడు

గొనబుకైతయు బాటయుగుబ్బచనులు
విద్దెలన్నియు మేనుగా వెలయుమగువ
నలువప్రియాలు కనికరంబలరుచూడ్కి
నిండువేడుక నామీఁద నెరపుగాక.

సీ॥ వలిగట్టుమిన్న యెవ్వానిమన్మండని
తొడలపైజేర్చి ముద్దిడుసతంబు
ఱంకతాల్పుటెమేని చిలుచెయ్యులనుగాంచి
యుబ్బితబ్బిబ్బగుచుండు నెపుడు

గుట్టరాచూలేని కోర్కులునిండార
గట్టింతయుండ్రిముల్ కడగిచేయు
తబిసితేడెవనితో దవిలిపల్కుచుబోవ
సన్నిపాత్రములనింపార వ్రాసె

కందునకు దోడబుట్టి చెన్నందు జెట్టి
యితపులకుబాదు నెలుకపై నెక్కుజోదు
పున్నెముపంట గొనముల బూనుదంట
యెవ్వడవ్వానకయ్య నే నెంతు మదిని.

గీ॥ మొదల రామునికత బొత్తముగనొనర్చి
కైసరులకందరికి దారి గనుపరచిన
కలుగుకాన్పునిరాబారి గట్టితనము
నెవదలంచెద గడుబత్తి గుదురుపరచి.

ఉ॥ మున్ను తెలుంగుకబ్బములు బొల్పుగ జేసిపొగడ్తగన్న య
నన్నయభట్టు దిక్కనను నాచనసోముని రంగనాథు బో
తన్నను రామభూషణుని నచ్చతెలుంగునుగూర్చినట్టి తె
ల్గన్నను దిమ్మనన్ దలతు నందము కైతను జిందువందగ౯

సీ॥ రెండుబాసల గైత గొండాడజెప్పిన
తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల మెచ్చి
చులకనౌక్రొందారి బలు పొత్తములుజేయు
వీరేశలింగము సారెవలచి
తెనుగురామాయణంబును నేర్పుమైగూర్చు
వావిలికొలను సుబ్రాప్పనెంచి.

బ్రహ్మాండము తెనుంగుబాస గావించిన
జనిమంచి శేషాద్రి శర్మ కెరగి

శబ్దరత్నాకరము జేయు జాణగొల్చి
త్రిపురనేని రామస్వామి దిట్టబొగడి
మరియు తక్కినయట్టి కైసరులవేడు
వాడ బాసకు మేల్సేయువారలగుట.

గీ॥ చిలువసామికైన దలవంపుగలిగించు
పలుకులందు దేనె జిలుకుచుండు
వాని నాజ్ఞ వడలి వైకుంఠశాస్త్రిని
నామదింగుదుర్తు ననువుమీర.

సీ॥ ఎటకేనిబోయి నేనించుక సేపున్న
నరయు జుట్టాలయిండ్లన్ని దిరిగి
చిన్నతనంబుచే జెడువెచ్చ మొనరింప
వలదని చెప్పు నవ్వారిగాగ
గూళలతోగూడుకొని దోసములొనర్ప
వినజెప్పెజెప్పించె విసిగిగొణిగె
పెరుగునెయ్యంబప్పు వరిబువ్వతో బెంచె
బిట్టుసన్నపు సేలు గట్టనిచ్చె

నిట్టిమాతల్లి లక్ష్మమ్మ నితవుమీరు
దట్టపుగొనంబుగల్గు మాతండ్రియైన
శేషయనుగొల్చి బత్తితో జెలగి మొ్రక్క
లిడుదు వారల యప్పులో బడకయుండ.

క॥ అనివేల్పుల వేల్పులకీ
డనదగువారలను గొల్చి యల వంగడమున్
వినుపింతు గూర్మితోడన్
వినుడని వినువారి మొదల వేడ్కొని వేడ్కన్

కవివంశానుక్రమణిక.

గీ॥ ఇల తెలుగుసీమ బెజవాడ గలదు దాని
కెంచ బడమరగా నిర్వదేనుమైళ్ల
నుండు వీరులపాడన నొప్పుపల్లె
యందు గలిగిన కోలముల నరసిచూడ.

సీ॥ తెంపును బెంపు రాణింప జాగముగల్గి
యెమ్మెనొప్పెడువారు కమ్మవారు
క్రిమ్మహుమ్మనుచు బింకమ్ము జూపెడివారి
గ్రమ్మగల్గినవారు కమ్మవారు
బూతులాడుట సత్రిజాతరల్ సేయుట
కలనెరుంగనివారు కమ్మవారు
మగువలు మగవాండ్రు తగుపాటుచదివి చ
క్కగబల్కగలవారు కమ్మవారు
కంతుని బెడంగుగలవారు కమ్మవారు
కచ్చిరీని జంకనివారు కమ్మవారు
కబ్బములుచెప్పగలవారు కమ్మవారు
కడిది నాజూకు గలవారు కమ్మవారు.

క॥ రంగుగ నాపెన్నమ్మల
వంగడమున మిగుల వాసి వన్నె జెలంగన్

ప్రథమాశ్వాసము

జంగావా రలరుదు రు
ప్పొంగి జగంబెల్ల యసము పొరలుచునుండన్

క॥ ఆకోలమునందు గలిగెన్
రాకోలమునబుట్టినట్టి రాముని బోలెన్
దేకువగల్గినవాడై
శ్రీకృష్ణయ జగముఁద్దిరేయని పొగడన్.

సీ॥ చనుబాఁత్రాసంగు నాతిని గూలిచినటొంపు
గొల్లచెల్వలఁ గూడికొన్న కంపు
బలుజరాసంధుదాడులకు బారినచొప్పు
చెలులచీరలను దొంగిలినతప్పు
కదుపుల నడవిలోఁగలయఁగాచిన నెవ్వ
మేనత్తతోఁ గూడి మెలగురవ్వ
యొరులకుండలలోని పెరుగుదాఁగివినరట్టు
చలిదిబువ్వలు దినవలయునట్టు

వీడుకొనియెను కృష్ణుండు వేడ్కమీర
నెసకమెసగెడు గొనములకెల్ల నెల్ల
అసదులకుపెట్టు యసములకాటపట్టు
నైనకృష్ణయ్య నా బువియందుబుట్టె.

క॥ మెప్పుగ నాతడు కాంచెను
గొప్పగొనంబులుగలట్టి కొడుకున్ బుదుల
ప్పప్పా యెంతటి వాడను
నప్పయబున్నెములతిట్ట నను వగుదిట్టన్.

క॥ చెలువగు గొడుకు లతనికిన్
జెలగిరి సుబ్బయ్య మరియు శేషయ నాగ
య్యలు నాగ ముగ్గురు తొలిప
ల్కులు మూడును మున్ను నట్లకుం గల్గినటుల్.

క॥ వడముడివలె సత్తువయును
విడిముడియును గల్గి యశము వెదజల్లితగన్
పుడుకున్ ప్రమానన చాగం
బడరన్ సుబ్బయ్య జగము లారాయనగన్.

గీ॥ అందు నాగయ్యగాంచె సంగయ్య వెంక
టప్పయలు నాగ దగువారినొప్పు మిగుల
సీగి బత్తి పెరిమలకు నిమ్మలనగ
నుల్లసిలిమానికములు నాజెల్లువారి.

మ॥ అల శేషయ్యదనర్చె బున్నెముల పోడ్వైనెమ్మదిన్ గల్గియెం
దలుకన్ మాట యెరుంగకే కలిమికింపొ చాగమున్ దెంపున
న్నలమన్ మారటలచ్చినా దనరు లక్ష్మమ్మన్ గడుం జేర్మి జెం
డిలియై జానకిలక్ష్మి నర్సమల నెంతే చాయమూంబన్ గనెన్.

క॥ అమ్మప్పర నెలతలకున్
దమ్ముడ హనుమయ్య యనగ దనరినవాడున్
గమ్మని తెలుగున బలు క
బ్బమ్ములు నుడివితిని లేత పరువములోనన్.

గీ॥ తెలగనయు దిమ్మనయు నచ్చతెలుగుగూర్చి
గొప్పతనమొందిరని నేను గూర్చుటరయ

కడలి దాఁటిన యనుమని గాంచి యొక్క
కోఁతియును దాఁకి పడినట్టి రీతిగాదె.

క॥ చెలువుఁడు కృష్ణుఁడు తలఁపన్
చెలియా కన్గొనఁగ సత్య జిలిబిలి తెలుగుం
బలుకులు కూర్చెదునవి బ
త్తులకున్ జదువులకు నెలమిదోఁపదె యిందున్.

గీ॥ సత్య పెండ్లినిపుడు చక్కనచ్చు తెనుంగు
బాసతోఁడ నేను బల్కువాడ
గాన దీని ముత్తిగాంచంగ మదిఁగోరి
యింపుమీర వినుతు నెవని కనిన.

క॥ అనదలఁ గాచెడి వానికి
మొనగానికి గొల్లబోంట్ల ముద్దుల మురిపిం
చినవానికి జగములయం
దెనయెవ్వఁడు లేని వాని కీఁడు చెలికిన్.

క॥ దంటయయి నల్వగు బ్రిడ్డప
నంటుల దన పొట్టయందునన్ జేర్చిన యా
తుంటవిల్తుతండ్రికి గడ
కంటన్ గనికరము గురియు కరివేల్పునకున్.

క॥ మఱ్ఱాకుమీఁదబండిన
కుఱ్ఱనికిన్ వేల్పులెల్లఁగొలువఁదగు నా
కఱ్ఱిచెలికాని కొజ్జకు
గుఱ్ఱలబ్రతికించి యిచ్చుగొనములగనికిన్.

క. పాలకడలి బాముపయిఁ
జాలగ నిదురించునట్టి జగజెట్టికి మిన్
జాలడుగు దమ్మిబుట్టిన
పోలుపగారాని పున్నెపుం బ్రోవునకున్

క॥ పక్కలరాయని దమితో
నెక్కసజీరునకు లచ్చి యిల్లాలుగ బెం
పెక్కిన గేస్తున కుదుటున్
రక్కసి కూటువుల జెండు ఱేరాజునకున్.

కథాప్రారంభము.

గీ॥ కాన్కగా నే నొనర్చెడి కతకు మొదలు
దెట్టులనిన నిరాబాకిదిట్ట లంద
రొక్కచోగూడి కతకానిచక్కి జూచి
పెరిమ బత్తియు దవ్వులు ముప్పిరిగొనంగ.

క॥ ఇట్టనిరి సత్య నెటజే
పట్టెను వెన్నుండు దానివా రెవరు కొలం
బెట్టిది ప్రోవిలెయ్యదియో
గట్టిగ మాకెరుగ జెప్పు కతవరుస మెయిన్.

గీ॥ వింతమైనయట్టి వెన్ను నికథలన్ని
విసుగురాదుసూవె విన్న కొలది
కప్పురంపు బెట్టె విప్పినరీతిగా
మెప్పులుప్పతిల్లు ముప్పుదప్పు.

గీ॥ అనిన నతడు పరాశరుం డనెడు తపసి
కొడుకుమాజ్జల నెదలోన గుదురుపరచి

వెన్ను నిపలంచి ముక్కంటికెన్ని వేడి
వెలుగునకు మ్రొక్కి యిట్లని పలుకదొడఁగె.

చ॥ పుడమి నెలంతకుత్తుకను బొల్పగు ముత్తెపు జేరులోన నే
పడ రెడు మేరువో యనగ నారయము త్తిడుప్రోళ్ళయందు జే
ర్వడసియు నాకసంబలము పైడి హొరంగు దురంగలించు క
ట్టడముల చేత నింపెసగుటఁ దగు ద్వారక జెప్ప నెంతయుఁ

సీ॥ పూవులా ముత్యాల కోవలా రతనాల
ప్రోవులా యేవాడ బొల్పసంగు
తేరులా వెలిమావు బారులా పెనురాచ
దారులా కడుజేరు సౌరు నెరపు
జెట్టులా బంగారు కొట్టులా మగరాల
చట్టులా వట్టు లే దెట్టుగన్న
జింకలా చిల్క గోర్వంకలా పన్నీటి
చింకలా యేవంక జెలువుసూపు

తేటులా ముద్దుకోయిలపాటలా చో
కాటమై వెల్గు పూవులతోటలందు
కోటలా పేటలా కడువాటమౌట
వీటిగోటెన్న మిన్న నిన్వీటికన్న.

సీ॥ కోటచుట్టు నగడ్త లోటుపాటును లేక
పాటిల్లు పాల మున్నీటి దెగడి
అంది చందురుని కందంద జేయగ బోంట్లు
కెందు వీఁగు మేడ బింద మొప్పు

నిన్న మొన్నటిచిన్న గున్న యేనుగు వెన్ను
దన్ను మిన్నేటి పొంగమ్ముఁబ్బ
తలపుతో నుదుటు జంకెలతోడ నలికరు
నలితో జఁ ముసల్పు వాయసములు

తీవలో ముత్తెకోకిలలో తియ్యగున్న
మావులో తమ్మి బావులఁ తీపులేమ
నా వెలుగుచున్న యాటల నాతినిన్న
గములు పొలుపందు నందు సింగార మూర.

మ॥ తొలిపల్కుల్ నలువొందగా జడిని తొడ్తో తెల్గుతో సంతరి
బొలుపొనర్చరిగింతు రప్పడమి వేల్పుల్ వారలఁ జెప్ప
నలువన్ వేలుపుటొజ్జ బెంజలువ నెన్నం బోలునే సాటిగా
దలఁపంగా ముదివాండ్రు పల్కుగమిలో దార్ఘ్య సగాసం

క॥ మెచ్చురు రాచకొలంబును
వచ్చిన గొడ్డంటిజోదు వడి మీరెడు నా
చిచ్చరకంటిని నైనను
దచ్చనలాడెదరు పుడమిదాలుపు లచటన్.

ఉ॥ అక్కట నేస్తకాడు జగమంతట విచ్చము నెత్తుచుండగా
రొక్కపు జేడు వద్దనడు రోవెలదింబలె నెంతగూర్చినన్
గక్కసమైన యాబ్రతుకు కాల్పనొకో యని యీసడింతు,
పెక్కిన జేరసారములు నీగియు సొమ్ము సుగల్గకోమటు

గీ. అడుగుపుట్టువు లచట జెన్నారుచుండ్రు
గింజయును డబ్బు తమచేతి క్రింద చాల్పు

పాత్రరఁ నిండ నుండగా జీతగాండ్రు
మన్పి చుట్టాల కితవుల కనిపి తనిపి.

సీ॥ ఆ రెండునన చెంగ్ల కీరెంటికిని జేర
మేమి తేడాయేబు యెమ్మెలాడి
యీ రెంటిపై వ్రేయు మా రెండు తమ్ముల
బట్టిన గండు కావలయునెవ్వ
నాకంత జెప్పెడినో కాని వహ్వారే
ముద్దులూరెడిసుమీ పువ్వుబోణి
యెంతలాడగనేల పుంతజొచ్చిన వెన్క
నెదదగుల్కొనువాని నదిమియడుగు

గీ॥ మనుచు నీరీతిపూలమ్మ నన్ని కడల
నెలతుకలతోడ నవ్వుచు నిందుజవ్వ
నంపు నెరజాణలాడు చెల్వంపుబల్కు
లింపులనునింపు వినువారి కెప్పుడందు.

చ॥ వెలవెలబారునట్టితరి వెల్లిదరిం దగు పువ్వుదోటలఁ
మెలగినపిల్లగాలి యటమేసినతావుల నెల్ల వీటి క్రొం
దళుకు పసిండిమేడల యదాయదనై నిదురించునట్టి రా
చెలియల మోములందునిచి చెచ్చెర మేల్కొన జేయునచ్చటఁ

చ॥ చదివినవారియిండ్లను వసారల గట్టిన పంజరంబులఁ
బొదలెడు పెంపుడుంజిలుక బోదలు జెప్పెడి నైతలోచవుల్
మదిదనియింప వేరికి బలా తొలిపల్కులహజ్జ లెట్టులఁ
జదువనేరింగెనో కయితజాలెటు లబ్బెసమయ్యెనో కదా.

క॥ ఆపీటికిగా పై తో
డ్తో వేల్పుంజాల్పునల్ప దోడ్పడుపాశ్రిపై
పాశ్రివేల్పుంగవిరాపై
యావెన్నుండొప్పు బత్తి కంపెదుతోపై.

సీ॥ ఒకవంక బలుడు సాత్యకి బరామరిసింప
నొకకేశ్రివ గదసాంబులొదిగియుండ
నొకచాయ దనచుట్ట లుబ్బుమీరగగొల్వ
నొకతట్టువెలవెలందుకలు బాడ
నొకదెస కైసరు లూని కబ్బముజెప్ప
నొకజాడ పెనుప్రోఢ లుబ్బియాడ
నొకప్రక్క జెట్టీలు హునరు దెబ్బలుజూప
నొకట మంతురులేమొ యుగ్గడింప
నెల్లరికి నింపొసంగుచు నితనికంటె
కొలువనగువాడు పెరవాడు గలుగడెందు
ననుచు గొండాడ నాకల్మి యన్ను గూడి
జగము గాపాడుచుండు నాసొగసుకాడు.

సీ॥ కలికరిగాడు దగ్గఱజేరువారల
కురక కఱవు దీర నొసగుగాని
పిఱికితనము లేదు బిరుదుకక్కసిజెట్ల
విఱిచి నేలకుబట్టి చఱచుగాని
మొఱకుతురకగాడు విఱివియా చుఱుకుతో
నెరపల్కు లెత్తరిజరుపుగాని
మొఱగినవారల మఱచి పోవదు పరా
మరికచే మురువు గన్పరచు గాని

మురియఁజేయు బదాఱువేలగరిత లున్న
యిరవులం దరమరలేక సరసత బెరిమ
నరుముకొని మెరసెడి కనికరముతోడ
గానములకునెల్ల నెల్లయై తనరు నతఁడు.

క॥ జగములనన్నిటి నేలెడి
మగవాఁ డష్టోటి గోప మనియెడివారిన్
వగపున్ సెవ్వయును రవ్వయు
తగులాటము లోటుపాటు దగులునె యెందున్.

క॥ అచ్చట సత్రాజిత్తను
పొచ్చెము పొకయింతలేని పుణ్యపుగని పే
రెచ్చగ గాపురముండున్
మచ్చింతయు లేక రాచమరియాదలలోన్.

చ॥ పెరిమను జవ్వనంబునను పెండిలియైన నెలంతయుం దతం
డరుదుగఁగాంచె గూతునునయారెయటంచునొరుల్ కరంబున
బ్బురపడి చూచు చక్కదనము న్గొనము న్గలదాని నెందునున్
సరిగనరానిదాని బువి సత్యయనన్ జెలువొందు బిత్తరిన్.

వ॥ తిరమగు క్రొమ్మెఱుంగుఁగడి దేరినమాటలు నేర్చుపల్కు బం
గరునునుకీలుబొమ్మ యొడికంబగు మేన్గల పూవుదీవ యొ
త్తరి పసవగ్గిపోని వెలిదామరపూవుల చెండు సానపై
నొరసినమానికంబు చెలియొప్పుల నేమని విప్పిచెప్పుదున్.

క॥ అమ్మగువ తండ్రి యెప్పుడు
నిమ్మన కదనునకువచ్చు నెల్లరకున్ బో

నమ్మొసగి తమ్ములమ్మిడి
నెమ్మదితో గొల్చువారి నెలవులకనుపున్.

సీ॥ కొమ్ములగాంచిన గుమ్మనేమోయని
జడుపుగల్గించును పుడుకుదోడుకు
కావలివాండ్రిట బోవనీయరుగాన
వితయాదలంపగా వేల్పుజెట్టు
పిసినిగొట్టులయుండ్ల వెస నంటుకొనియుంట
జెందరా దెవ్వారు సిరివెలంది
జేజేల తేని బాసియయుండ పటుగాన
దూరమేనిక్కిని జేజేరతనము

నీతడే వేల్పురా మొదవీగిచెట్టు
నితడె మాపాలిటికి సిరి యీగిరతన
మనుచు పుడమినిగల బీద లలముకొనగ
దనరు సత్రాజితుండు నిద్ధా యశమున.

క॥ ఈరీతి నుండగా వన
చేరొక్కండేమిలేక చెల్గిన నతడె
వ్వారిని మన్ననసేయగ
నేరక నివ్వటీలు నెవ్వ నెవ్వగదోపన్.

గీ॥ తలచె నిట్లు మదిని కలవానిచెడుచెయ్వు
లైన తెలివిగలవిద్యు తనరుప్ప
లేనివాడుపుణమి లేనివాడనుమాట
నిచ్చునెంచి చూడ నిచ్చలంబు.

చ॥ కావున తమ్మికొమ్మ చెలికానిని గూరిచి కొల్చి తక్కువై
పోవనిమేటిసొమ్ముగని బొందెదగాక యటంచు నెంచి యా
లావరిచానకున్ మురువులన్ మురిపించెదు ముద్దుబిడ్డకున్
దీవనలిచ్చి యిల్లవలె తెంపును బెంపువలంపు నింపగన్.

గీ॥ కవలి చనిచని గండుతుమ్మెదలు బొదలి
రొదలు జేసెడి చలువపూపొదలుగలిగి
మడికి నింపొసగించు గమ్మనగు తావి
రా నిరాబాధలుండెడి కోనలోన:

సీ॥ మువ్వన్నె మేకముల ముత్తైదువలపిండు
పసులదూడలకు పాలొసగుచుండ
జవ్వాజిపిల్లుల పువ్వుబోడులు కూర్మి
నెలుకకూటువులతో నెలమినాడ
మెకపురేడులపిల్ల లెకసక్కెములతోడ
జింకబోదలగూడి చెలిమిజేయ
తోడేళ్ళగుంపు సంతోసంబు గనికరం
బెనయంగ మేకల ననగిపెనగ

పులుగురేడులు పాములు గలసి మెలసి
తద్దయును గారవంబున దనరుచుండు
తబిసియిరవౌకదాని సత్రాజితుండు
గాంచి యిది మంచిచోటని యెంచె నెడద.

చ॥ వెసనటనిల్చి పూన్కిసరవింగన నొక్కట గొల్చుచుండె నా
కసమున వెల్గుమానికముగా రొక్కనుచీకటిపీల్పు మ్రొక్కినన్

చ॥ కావున తమ్మికొమ్మ చెలికానిని గూరిచి కొల్చి తక్కువై
పోవని మేటిసొమ్ము గని బొందెదగాక యటంచు నెంచి యా
లావరిచానకున్ మురువులన్ పురిపించెడు ముద్దుబిడ్డకున్
దీవనలిచ్చి యిల్లవలె తెంపును బెంపు వలంపు నింపగన్.

గీ॥ కవలి చనిచని గండుతుమ్మెదలు బొదలి
రొదలు జేసెడి చలువపూపొదలు గలిగి
మడికి నింపొదవించు గమ్మనగు తావి
రా నిరాబారులుండెడి కోనలోన.

సీ॥ ముద్దాస్నె మేకముల ముత్తైదువలపిండు
పసులదూడలకు పాలొసగుచుండ
జవ్వాజిపిల్లుల పువ్వుబోడులు కూర్మి
నెలుకకూటువులతో నెలమినాడ
మెకపురేడుల పిల్ల లేకసక్కెములతోడ
జింకబోదలగూడి చెలిమిజేయ
తోడేళ్ళగుంపు సంతోసంబు గనికరం
బెనయంగ మేకల ననగి పెనగ

పులుగురేడులు పాములు గలసి మెలసి
తద్దయును గారవంబున దనరుచుండు
తబిసియిరవౌకదాని సత్రాజితుండు
గాంచి యిది మంచిచోటని యెంచె నెడద.

చ॥ వెస నటనిల్చి పూన్కి సరవింగన నొక్కట గొల్చుచుండె నా
కసమున వెల్గుమానికము గార్కొనుచీకటిపీల్చు మ్రొక్కినన్

వేయిచేతులుగల్గి వెల్గుచుండు నెవాడు
ఎవ్వాడు బలుకోర్కె లిచ్చువాడు
ముక్కంటివలపలిచక్కికన్నెవ్వాడు
యెవ్వాడుసోకుల నేర్చువాడు

పండుగుల బాముచే బట్టుబడెడువాడు
నరయ తొలిపల్కులకు బెట్టిదైనవాడు
సుకము లందరి కీయగా జూచువాడు
ఎవ్వ డవ్వాడు నాకోర్కెలిచ్చుగాక.

గీ॥ పగలుగావించువాడు సోకుగమిసూడు
దొసగు చీకటివేటాడు దొడ్డరేడు
నన్నుమన్నించు కోరికలన్నినించు
ననుచు పలువుంతలను వేడుకొనినయంత.

గీ॥ తమ్మిచెలిసంగడీడు సత్రాజితునకు
కనికరమున శమంతకంబనెడు గొప్ప
మానికము నింతవెలయనరాని దాని
దీసికొని వచ్చి చూపి యీతీరుపలికె.

గీ॥ దొరక దియ్యది జేజేలదొరకునైన
కడలియల్లునికైన ముక్కంటికైన
గట్లనిల-చిల్వరాతలకట్లయందు
బుట్ట దిది యున్న సెవ్వయువట్టు లేదు.

సీ॥ ఇదియున్నవారల కిచ్చుబంగారంపు
నాడెముల్ రోజుకు నాల్గువుట్లు

ఇదియున్నవారల కిచ్చు సుకంబుల
వ్యారిగా వారల వారలకును
ఇదియున్నవారల కిచ్చు యసంబుల
పిండు విన్మను చుక్క లుండుపకు
ఇవియున్నవారల కిచ్చును బిడ్డల
మనుషుల నిక జాలు ననెడుపకు

పోసగ దలదాల్చి యోలగంబునకు జనిన
మంచిచెడుగుల నేరి చూపించి తగిన
దారినడిపించు దొసగు లెంతయును నడచు
దీని కెనగాదు వేల్పురాపూనికంబు.

క॥ ఇది తలదాల్చిన నాతడు
గదుముక్ జీకటులగుంపు గాల్కొను వాసిక్
బదితలలవాని బలగము
పది తేరులవానిపట్టి పడగొట్టినటుల్.

సీ॥ ఒకటవాకిలియంచు నొప్పైనగోడ కెం
తయు మోము నొవ్వగా జూచుచుందు
రొకవంక పెద్దనీటి కొలంకుపని చెయించి
బట్టపై జెక్కికొల్మెట్టు చూచుందు
రొకచోట గద్దెయం చొగి గూరుచుండి సం
బరముతో జని కీర్తించబడుచునుండు
రొకచెంత వెలజంతలుండిరంచు కప్పుంగి
లించి సిగ్గున దలపంచుచుందు

రీ శమంతకమానికం బెవని యింట
నుండునో వానియింట నేపొందు ప్రౌఢ
లైన జదువరులైన రేండ్లైన గాని
దీని గొనియాడ జిహ్వలే తేని తరమె.

క॥ అని పల్కుచు వినురతనము
కనికరమున రతనమీయగా గైకొని యొ
య్యన మ్రొక్కి సంతసంబున్
బనుపడ దనయిల్లుజేర బయనంబాయెన్.

క॥ ఇచ్చటికత యిట్లుండగ
నచ్చోటన్ సత్య వెన్నునంపలి గొనముల్
మెచ్చుంపగు నందంబును
నెచ్చలిగమి సెప్పగా వినియె దగులూనన్

చ॥ తగులము నాడునాటికి నెదన్ జిదురల్ బొనరింపనెంతయున్
బెగడివితాకుజెందు చెలిబిందముగాంచునొకోయటంచు లో
దగిలెడు సిగ్గుచే బయికి దా గననీయక దాచుచుండు న
మ్మగుదకుకంతుగాయిడియు మోపగుసిగ్గుసమంబులత్తరిన్

ఉ॥ ఒంటరిగూరుచుండి మరుడుత్తలపెట్ట గలంతబారి వా
ల్గంటిదలంచు నిట్టు మరుకాకల కోరుపజాల చుట్టువా
ల్దంట కరంబు నన్ను తనదాపున జేరిచి బుజ్జగించుచున్
జంటియబోలు మోవి చవిజూడగనిచ్చినదాక నెంతయున్

సీ॥ అవటుతో జని వెన్ను నదిరించి యెదయందు
నుదుటుగుబ్బలు బిగ్గనదుము టెపుడొ

సింగారముంగారు చెంగావి నునుమోవి
పానకంబూని నే నాను ఎపుడో
చికిలద్దములనేలు చెలువుని చెక్కిళ్ళ
చెలువుమై ముద్దాడ గలుగు ఎపుడో
తొలుకారుమబ్బు సొంపులు గుల్కు మరునయ్య
నిండుకౌగిటిలోన నుండు ఎపుడో

కొల్చువారల కోర్కెల గూర్చుగిడ్డి
వేలుపున్నావకబుట్టిన మేలితావు
లైనకరివేల్పు హజ్జలబూని కడిగి
తనరు నీటిని నాతల దాల్చు ఎపుడో.

ఉ॥ కన్నుల కర్వుదీర దమకంబున నాతని నవ్వుమోము నే
నెన్నడు జూతు వీనులకు నింపులు నింపెడు వానిపల్కు లే
నెన్నడు విందు వేడ్క లిగురించగ గూర్మి గవుంగిలించి న
న్నెన్నడు దన్పు గంతు నికనెన్నడు బంటుగ నేలుకొందునో.

సీ॥ కరివేల్పు నొసలిచందురు తేటగాంచక
తగులు పెంజీకటి తలగు ఎట్లు
బలురక్కసులగొంగపలుకువానలు లేక
నీ విరాలపుటగ్గి బోవు ఎట్లు
సరిలేని దిట్టవాతెరతేనె యనుమందు
జెందక మైకాక డిందు ఎట్లు
మరునయ్య కేలుదామరతూండ్లు లేకున్న
బట్టి కోర్కులమోపు గట్టు ఎట్లు
జెలగి కంతుండు బరపు పూజిలుకు గముల

నడ్డగించగదేయని యచ్చెలువుని
పాలనెరిగించగా నొండ్ల బంచుటెట్లు
పంచకుండిన నామేను బట్టుటెట్లు.

ఉ॥ ఆతనివాతెరం గడిసి యల్లన నానగ బిల్లగ్రోవి ము
న్నేతరినేమిసల్పెనో బళీ నెరిచెక్కులపై జెలంగగా
జేతులనెన్ని పున్నెములు జెసెనొకో తొలి గొండగోగుపూ
వ్రేతలు నేమినోచిరొకో వెన్నునితోడనుగూడియాడగన్

ఉ॥ ఇంపునుసొంపునుం గలిగి యెమ్మెదనర్చెడి వన్నెకానికిన్
రంపెయనంజెలంగు నొకతాగనుగూరిచి యంచచందముల్
బెంపునుగల్గు కన్నియకు బిగ్గరనంటెడు బెంకెనొక్కనిన్
గొంపలుగూల్చుగా నలువ కూళతనంబులకెల్ల నెల్లయై.

ఉ॥ తావులు కుందనంబునకు దాపురమైనటు లించునందు బల్
పూవులుబండ్లు గల్గినటు బోల్పగు చక్కదనంబు రంగునున్
గోవెలకబ్బినట్లు కులుకుంబలుకు ల్మెరువైన యంచకున్
దావలమైన యట్లు నను దప్పక వెన్నుడు గారవించినన్

సీ॥ బంగారు తగటుదుప్పటివాని నావాని
గావించగదవమ్మ గంగనమ్మ
బలునెమ్మికుంచె యాదలవాని నావాని
గావించగదవమ్మ రావలమ్మ
సుడివాలు సంకుదాల్చెడువాని నావాని
గావించగదవమ్మ గంటలమ్మ
ఎనలేనివాని చక్కనివాని నావాని
గావించగదవమ్మ గద్దిలమ్మ

పైడి రతనాలసొమ్ముల బరగ నిత్తు
పసుపుకుంకుమ తెల్లనివసనములును
కప్పురము గంధమును మీకు నప్పగింతు
నాదుమగవాని జేయరే నల్లవాని.

క॥ అని యెద గుందుచు నుండగ
దనకడకున్ వాణినాగ దనరెడు చెలి రి
వ్వన వెన్క వైపుగా జని
కనులన్ గైదమ్మిదోయి గట్టిగమూయన్.

క॥ ఉలికిపడి పిదప గనుం ద
మ్ములు మూసిన మగువపేరు బొల్పుగ దెలియం
గలుగుటకై మదిలోపల
దలతున్ జెలికత్తెనాగ దనరెడు వాణిన్.

చ॥ అనిన నెఱింగెనంచు జెలియంతట జేతులుదీసినన్ గనుం
గొని చెలియా నినున్ దెలియుకోరికబల్కు వెలంది వేడుచుం
డినతరి నేలవిప్పితన నెచ్చెలితెల్వికి సంతసించి లో
దనపొరపాటు దూరిచి వితాకుపడన్ సరిగాంచి రిద్దరున్.

ఉ॥ అంతటసత్యభామ కనులందము చందము విన్నవోవుటల్
మంతగు నాటపాటలను మాని కలంగుట గాంచి లోన నే
వంతయు లేక యిట్లు బలువన్నెలు చిన్నెలుడిందియుండ దీ
జంతయటంచు నెంచి పిలుచన్ బలికెన్ జతగూరుచుండియున్.

చ॥ చెలియిటు నేల గుందెదవు చెప్పుము నెచ్చెలులెవ్వరైన నెన్
గలతయొనర్చిరో మొగులుగారియ పెట్టిరొ లేక తల్లి సీ

కలమట జేసెనో యెవరికైనను నీపయి నీసుగల్గెనో
తలిరులవిల్లు బూములికి దాలిచి కంతు డలంతబెట్టెనో.

సీ॥ బంగారు జలతారు పట్టుచీరెలు వేన
వేలు చిల్కులయందు వ్రేలుచుండ
రహిమించు పైఠిణీరవికె లిచ్చుకొలంది
ననువైన పెట్టెల నదిమియుండ
సొగసైన సొమ్ము రోజున కొక్కరీతిగా
గట్టించి బరిణెల బెట్టియుండ
గమ్మకస్తురియు గంధమ్ము పున్గు జవాజి
మేలి చెక్కడపు డబ్బీలనుండ

పట్టెమంచాలు పరుపులు పల్లకీలు
జాళువాగిండ్లు మించు టద్దాలు జెండ్లు
నాటచేడియలును పనిపాటవాండ్రు
గలుగ నీవిట్టు లలమట నలగ నేల.

క॥ అని నెచ్చెలి పల్కిన విని
తన మది కోర్కెలును సిగ్గుపడబా టొదవిం
చిన నేమియనక వెనుక
వ్వునకుఁ జేటెత్తు సిగ్గు బొరలగ ననియెఁ

గీ॥ మూడుజగముల బోటులతోడ గూడి
యొప్పుగా జెప్పరాని పల్కుండదరయ
గాన దెల్పెద నీకు నిక్కంపుమాట
వినుము మేల్కీళ్ల చెలులు పాల్గొనగవలయు.

చ॥ చిలుకవజీరు పూముల్కి చెచ్చెర గైకొని నాయెషన్ హాః
హాళియొనరించె తాళగలనా యెలనాగల నాము మీర
ట్టలయగ జేయ నాపనియటంచు కషంక నషకంజేసెదుఁ
వలమురితాల్పుజేరి తెరవా తరువాయి యొఱుంగజెప్పః

సీ॥ మురువుమేన్గలవాని సెరిమించు నెరమించు
నొరయించు సిరిగూడియుండువాని
నునుపుజెక్కులవాని ననతూపులననోపు
కనుచూపులను సొరుగాంచువాని
బలుపువ్వుటమ్ములు గలవాని గలవాని
గలవానికొడుకుసొంపొలుకువాని
యెగుబుజంబులను జెన్నగువాని నగువాని
నగువాని కెమ్మోవి సొగసువాని

మేటియగువాని రక్కసికూటువులను
గోటమీటెడువాని జమ్మెటియసట
డంబుమీరంగ జేయుపుట్టంబువాని
గలుపగదవమ్మ నామేను నిలుపవమ్మ.

క॥ అని తనచెలి పల్కినయం
తన సత్యకు ననియె నింతతహతహ జెందం
బనియేమి గొల్లబోంట్లం
దనియించెడువాడు నీకు నాకరుగాడే

శా॥ నీవాల్చూపులు నీదుముద్దుమొగముఁ నీలేతనవ్వుంబసల్
నీవాటంబగుగుబ్బచన్నుగవయుఁ నీమేలికెమ్మోవియుఁ

నీవేసంబును నీదుజవ్వనము నీనెమ్మేని సింగార మా
హా వెన్నుండుగనుంగొనన్నిలుచు నే యాంవంత నేపేనియున్.

సీ॥ వలరాజు పువ్వుటమ్ములకు జిక్కని దిట్ట
తమిజెందనట్టి గోనముల పుట్ట
తలయూచి యెద మెప్పవలను గాంచనివాడు
గడువిరాళికి బాలుపడనివేడు
పలుకరించగ నాసపడని రాకొమరుండు
నవ్వనుంకించని జవ్వనుండు
చేసన్నలనుపనుల్ సేయ నెంచనిజాణ
పలికినంతనె రిచ్చపడనిగాణ

కులుకుచూపులు జూడని కోడెకాడు
మదిని యువ్విళులూరని చదురుకాడు
లేడుగద నిన్ను విని కన్నపోఁడలందు
వెన్ను డాగునె నీలాగు విన్నవింప.

చ॥ అని చెలినూరడంబలికి యమ్మరొ నేనిక నల్లనయ్య యుం
డిన పటికంపుమేడను కడిందికడాని మెరుంగు మెట్లదా
రిని జని లోనికిం దరిసి రివ్వన బెన్నెలిపట్టు పాన్పుపై
దశరుచునుండుసామిగనువమ్ములకుఁదనివారగాంచియుఁ.

గీ॥ అంతిపురిలోని వెన్నునిల్లాండ్రనెల్ల
నెడముగా జేసి యపను గావించిమించి
మించు నీసారునెల్ల గుప్పించి తమిని
ముంచి తేలించి యిటకు రప్పించుదాన.

క॥ చూడుము నా గడుసరితన
మోడకు వాడనుము తెగున నొ్ంచన్ మదిలో
జూడకు మిందుల కొరలకా
వేడకుమని వెడలె బోటి వెన్నుని కడనుకా.

క॥ అని చెప్పిన విని యతనిం
గనుగొని శౌనకుడు మొదలుగాగ వారల్
వెనుబత్తి సత్య యను సీ
ననబోడి యవలికతకా వినకా నలుమనన్.

ఆశ్వాసాంతము.

క॥ వినినన్ బాడిన గోప్చిన
గనినకా మొ్రిక్కిన దలంపుగావించిన వి
ల్చిన వేడుకొనిన గూడిన
జనువున మన్నించువాడ జగముల తేడ.

అచ్చ తెలుగు కంద గీత గర్భ చంపకమాల.

చ॥ ఇల సిరినేల్గొరా జగము లేద్రైరగావగ జాలువాడ చ
ట్టల వలతీ కడుం దగుకడానిపటంబును దాల్చుతోడ యొ
మ్మె లునరుదారగామిగులు మేన్మెరుగొప్పెడి మేలిపొ్రిడ మె
ప్పుల బరణీ కలం పగను బొల్చెడు సోను వంచుగాయడా.

గర్భ కందము

క॥ సిరి నేల్గొరా జగము లే
ద్రైరగావగ జాలువాడ చిట్టలవలతీ
అరుదారగా మిగులు మే
న్మెరుగొప్పెడి మేలిపొ్రిడ మెప్పుల బరణీ!

గర్భ గీతము.

గీ॥ జగము లేడ్తెరగావగ జాలువాడ
తగు కడానిపటంబును దాల్చుతేడ
మిగులు మేన్మెరుగొప్పెడి మేటిప్రోడ
పగనుగొల్చెడు సోకులవంచురాయ.

చంద్రవర్త్మవృత్తము

చుట్టువాల్ మిగుల సొంపు గులుకుసేల్
దిట్టయాల్ మెరుగుదేరు నలుపుడాల్
మెట్టుజాల్ తళుకు మేడగములచాల్,
వట్టు లేక గలవాడ బలియుడా.

క॥ గొనముల కిమ్మగు జంగా
హనుమయ గావించినట్టి యచ్చతెలుగునన్
గొనబారు సత్య పెండ్లిం
చనరున్ దొలిగ్రుక్క ఇది యనన్ జెలువారున్.

శ్రీరస్తు.

శుద్ధాంధ్ర నిర్వచన

సత్యావివాహము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

క॥ సిరులకు నిరవగు వాఁడా
దరిజేరినవారి [illegible] వాఁడా
కరకున [illegible] వాఁడా
నెరిజగము నేలుపాలిట నేర్పరి వాఁడా.

గీ॥ సూతుఁడను, సత్య [illegible]
వాణి తనయుండ [illegible]
చెలియ మొగమైన [illegible]
బడియె [illegible]

క॥ పడమటి [illegible]
గడు వేడుక [illegible]
[illegible] బుక్కి—
పొడియున [illegible] సంజ [illegible].

ఉ॥ పేర్మిగాన చిమ్మటల్ జముని, [illegible] సోకులన్
మార్కొనియెన్నులన్ జమునమూఁగ [illegible] గాంచుచున్

దార్కొని కస్తురిఁ మిగులదట్టపుమబ్బును గెల్చియెంతయున్
గార్కొనుచీకటు ల్గవిసె గన్నులు గన్పడకుండ గాటమై.

గీ॥ అంత సత్యయు నెంతయు నవ్వంత నుంత
నిదురజెందక తనమది గుదురుకొనక
పువ్వుటమ్ముల యెకిమీని పోటువలన
దత్తరము బొందు పీద్వడు తాల్మి గుందు.

ఉ॥ కుయ్యిడుచున్న దాని విరికోలలనేయకు పూని యింక నీ
నెయ్యము చాలుగాని తరి నీకిదియే యని యెంతువేని మీ
యయ్యకు జెప్పి నీదు పొగరార్చెద దుర్భ్యకు పొంగినట్టి పాల్
పొర్రియ్యకి బాలుసుమ్ము మది బొంగకు క్రుంగకు చిన్న పోలికన్

గీ॥ పూవిలుతుడేడ పెద్దనిప్పుకలతోడ
నెదనిటులుగాడ బలుముల్కు లేయుటేడ
కంతుడవుగావు నాపాలిదుంతరాత
పీవుగాకున్న కనికరం బింతదవ్వ.

క॥ ననబోడుల నొప్పించుట
మొనగాని తనంబుగాదు ముమ్మొనవాల్గ
ల్గిన జోదువంటి వానిన్
గని తాకుము నీబడాయి కనుపడు నచటన్.

క॥ సిరిగల్లు దొరకొడుకు నని
గరువంబున గ్రిందుమీదు గానక చెలుచన్
గరితల గారించెద విది
దొరకొడుకులకుండ దగిన దొడ్డతనంబే.

ఉ॥ బంటుతనంబుజూపెదనటంచు సుదూరముగాకయుండుబోయె ను
క్కంటిని మారుకొన్నపుడు కాలిచివ్రేలిని బాదిజేసినా
డంట తలంచిజూడ బుర్రటప్పులు లోపలబాల్పటస్లెయున్
దుంటలవిండ్లు పైకెగయు తుంటరిమూకలు జంటలేవిగో

సీ॥ వేడితో వాడితో డ్డ్రోపు జేసెనటన్ సి
వారుసంఘులు వుట్టాలుగాను
తియ్యని చెరుకు చేతికినంది జపియించు
వొప్పనే సీల్లు చప్పగాను
జుమ్మను తేంట్ల ఓంటమ్మ సినిమను
వేర సిగౌనయు పెనుదానొదూర
వెసమీర గసిడీర సుసురు లుంచ్చొన చో
సీవాడిముల్కులు సేసయు

పుప్వబోడుల కొమ్మల బూన్కమీ
రవ్వజేసెన విదిరేండవాడికసు
ముప్పతిప్పలు బెట్టదే తప్పు
పిన్నవే యింక సిమేను పేలిపోను.

గీ॥ అనుచు నీకీతి గసికసంబునను వాగి
తిట్టుచున్నంత దూరపు వెనుకంత
చలివెలుగు రాక వీసి మసల్ చక్క జేయ
దీయు వెలిదువ్వెన దూప్ప తెల్లుచాచె.

సీ॥ వగబాసియున్న యాల్మ గలరాండి సేయు
బరతెంచు మసుచుట్టు వాలనాగ

నెరజవ్వనమున జూపఱియౌ నెలంతుక
    మురువుగా రేడు ముద్దుమోమనంగ
ఆకసంబను గోడయందు రాతిరియను
    ముద్దరాలిడు నిల్వుటద్దమనగ
వేల్పులెల్లరు గూర్మి విందారగించుచో
    నెరిమించు వెండిపళ్ళెర మనంగ

కోర్కు లూరించు తెలిమందుకుండ యనగ
జాల్వుతేజు లనియెడు బెజ్జములు గల్గి
చల్లదనమును జల్లించు జల్లెడనగ
నింగి గనుపట్టె నపుడు రేసంగడీడు.

సీ॥ జగములన్నియును ముంచగనొప్పుతరిని యే
    పారి పైపచ్చు మున్నీరనంగ
రేనాతి నెలయను జేసికి వలపుతో
    గట్టనిచ్చెడి తెల్లపుట్టమనగ
చందురుండను మెఱుగుం దివ్వెచేనొప్పు
    పాలగచ్చిడు నాటపట్టనంగ
మల్లెపువ్వులుదాల్చి మంచిగంధమలంది
    నగుచుండు మగువల సొగసనంగ

రెల్లుపాలను వెలిదమ్మి మల్లె మొల్ల
వెల్లి జాబిల్లి పూసిన యుల్లి వెల్లి
మొల్లముగ గెల్చి చీకటి నెల్లబిల్చి
నిండువెన్నెలదగె పిండినెరపినట్లు.

గీ॥ కంతుని పెనుబారిలోఁబడి యింతి కలత
బారికుందు సత్యయనుచు గోపచుట్టు
పైని రోకటిపోటు క్రైవడిసి నగ్గి
గురియుచును నిండువెన్నెల చందురుని గాంచి.

క॥ అల్లునికి తోడుగా జెను
బల్లెంబులు బూని పెలుల బాముల బెట్టన్
మెల్లగవచ్చితె బెద్దలు
వెల్లముగా గన్న మోము తెలుపగుటెపుడా.

క॥ పుట్టితి సిరి తోడై లో
ల్పట్టిగ బాల్యదశలీ జగమునందుగు నిన్మక్
దొట్టితి వెన్నుని మఱదివి
కట్టా నీవిట్లు జేయ గావన రౌ యొంటర్.

చ॥ గురుని పడంతితోడ గనగూడినవాఁడన టంచు లోన వా
నెఱిఁగియు నెత్తికెక్కుమనె నింతుల నిర్వరి నిచ్చ కొంకకే
మురియుచుమిత్తిగొంగతుది మోసమొనర్చెడుదుండగీంద్రమున్
గరితలు తల్లులైన వెలకత్తియలుం బలె గానుపించరే.

క॥ సిరితోఁబుట్టితి వని లో
గురుతెరుగక యంద్రు నిన్ను గొప్పగు విసపు
త్తరి దరికొనగా బుట్టిన
వెరవరి విడి నీక చెల్లు వేరన నేలా.

సీ॥ కడలిబెంజిచ్చు సాపడి సుంతమేన్వొంచి
విసముతోడను బయలె వెడలివచ్చి

చిచ్చరకంటి పై నీక నట్టిటును బొర్లి
రాహుకేతువుల కోరల మెలంగి
నెలనెలకును వేడినెలవు జెల్మిని జేసి
పొదుపుగొండను నెగ లడర బెరిగి
కడుకాకచే దెల్లబడు జబ్బునను దూలి
పడుచుల బలుతిట్లబడుచు ముదిసి

నట్టి నీవెట్టి వారల కరసిచూడ
జల్లదనమిత్తు వనుమాట పొల్లుగాదె
తెలిసితెలియక నిను జలివెలుగటందు
నిక్కముగ మింటనిప్పులు నెరపుతేడ.

గీ॥ విసముతోబుట్టి మిగుల గక్కసముదోప
దండిగనిగలంచి తమ్ములదాయ వగుచు
పగలొనర్చెడివాని పెక్కబాపు జెంది
చల్లగా రేయిదిమ్మరి జారెదౌర.

క॥ అనికంతుం గలుచలరా
యని దూరుచునుండ జల్లనగు తెమ్మెర మె
ల్లనవీవ నయ్యెదన నది
యును విసమై నిప్పుగాడ్పెకోయనదోపక్.

క. వలినాలిగాలి నన్నిటు
చలపున గారించ నీకు జనునే నీవెం
జలువతనంబున కిమ్మగు
మలయంబునబుట్టు వెందు మాటలతివాకడా.

గీ॥ చెనకునకు నేస్త్రకాడు బల ... పలుకు
నన్నటుల నగ్గిత్తో నే... ... జేసి
జగములేచ్చ నిన్నుసుతుల ... ... నెంచు
వితము వితపంక్త చెప్పను ... ...

ఉ॥ పాములచేత బ్రింగబడి బన్నని ... ... సిక్
బాధపగబైటవచ్చి యదిఁ ... యున ... ... వే
రామని తోటలఁ జెరిపి హాయన గొ... ... లేగొట్టు నీ
తో మరియెవ్వరీడు బలుదూండుకుడుం బను ... ... రే.

క॥ ఈరీతి దిట్టుచుఁ ...
బారింబడ ... ... నా
క్కోరో కోయని ...
పూరింపఁ గూసె కోడిపుంజుల ... ...

సీ॥ వేవెల్గురాకను విని సంజదిట్టిన
ముత్యాలసాపట ... ...
తరిరేడు రేనెలంతను ... ...
తళుకులు ... త్రనాల ... యాగ
చాయయఁ బోటి మెచ్చగబొ ... ...
క్కంపుటో ... ...
దూర్పనుచెలి యుబ్బుతో ... కవాడిగి ...
ట్టిన మగరాతి గుంజియవాన

పట్టపగలింటి రాజురా బయనమైన
పొడుపుగుబ్బలియను బిచ్చుబుద్ధిగాల్ప

రివ్వుమనితొల్త లేచు పెఁ రవ్వ యనగ
నక్కజము మీరఁగాఁ వేగుజుక్క వొడిచె.

చ॥ తెల తెలవారె దూర్పుదెస తెమ్మెర మెల్లవీవఁ జొచ్చె ది
న్నెలసొబగంతయుం దరిఁగె జెర్మిబులుంగులు గూళ్లనుండియే
కలకలలాడె నింపుదొలుకఁ విను జవ్వని మేనఁ గప్రిపుఁ
గలపమలందిన ట్లుమరె గల్లుమటంచు జగంబు మేల్కొనెఁ.

సీ॥ తమ్మిపూబోడికందము వింతగాఁ వచ్చె
రేవెల్గురాల సిర్నిలువఁ జొచ్చె
జక్కవలొండొంటి జతగూడుటకు మెచ్చె
నిరులకు దెస లేక సెందువొచ్చె
చెనటి చేడెలకు మోమున నెవ్వగలు నచ్చె
గడలెల్ల వెల్వ జొక్కముగ హెచ్చె
జిప్పురటాకులనున్న యివమంతయును విచ్చె
వెస మరుండించు విల్ విడిచిపుచ్చె

గలువపసలొచ్చె పురిపుల్గుగములు విచ్చె
జడుపుదొంగల మైవ్రిచ్చె జగము వెచ్చె
పారులను సంజవార్చెడి పనులు త్రిచ్చె
పొడుపుగుబ్బలిపై బ్రొద్దుబొడిచివచ్చె.

గీ॥ గుడుసుకైదువజోదు మేల్కొల్పువాండ్రి
పాటలను బద్దెముల దెల్లవారుమున్న
లేచి తరిచెయ్వులను దీర్చి లేతజవ్వ
నంపుచెలి నోర్తు నుడుల దేలింపుచుండ.

సీ॥ ఒకముద్దుచెలిదిద్దె నొగి సన్ననామంబు
నొకకొమ్మ సెరతమ్మె నొసగెచుక్క
యొకబోటి వలెవాటు నొప్పుగా సవరించె
నొకనెలంతయలంత నునిచెఱంగు
లొకజంత కడువింతలోలుకు వస్త్రనిచ్చె నొక
మించుబోడి పేరుంచెమెడను
నొకతె కైదువుసంకు హొయలుగా గుదిరించె
నొకముద్దురా లద్ద మూనె నెదుర

మంచిరతనాలపీటపై మగువనిల్పి
యెన్నియో చెయ్వులను మురిపించి రప్పు
డెలమినొక పెండ్లియగువారి కిన్నియుండ
నేమియనవచ్చు వెన్నునియింపుసొంపు.

ఉ॥ అప్పుడు వాణి సత్యకడ నాడినమాటలగూర్చి యెంతయో
యొప్పిదమైన చెల్వమున కొప్పగువేసముబూని సొంపుమై
జిప్పిలసన్న చక్కెరను జిక్కని తేనియబూలచెండులన్
గప్పురపున్ విడెంబులను గానుకగా గొని వెన్నునిం గనన్.

గీ॥ వయనమాతోడ నెదురైన వంగ్లగంప
గాంచి మదిలోన బొంగి రొక్కింబొసంగి
యేరుకోల్పండ్లగెకొని యింపుమీర
మరునిగన్న య్యాదేవిడీ కరుగునంత.

ఉ॥ వాసివహించు వాణిగని వాకిటికావలివాడు వప్పగా
మోసరిలంగబోవు చెలినొప్పగగాంచిన వెల్లజనులు

బోసెను తొండముల్ పయికిబూసిచి చల్లనినీరు రివ్వునన్
దోసిచనన్ సెలంత యుసిరో యివి మాచెలిపాలివన్నటుల్.

గీ॥ ఇట్టుచని యెడకేగెఁ వెద్దిగోరి
యెవరికడ కేఁగ్వరి తెప్పు నీ విటులరమ్మ
టంచుబల్కెడు తొత్తులగాంచి వారి
సేవియో మంచిమాటల నితవుపరచి.

ఉ॥ పూచిన మల్లెతీవియలు బూనికగాగ గడాని మెట్లపై
దాచెడియెట్టితమ్మల నదల్చెడి యడ్డుల బల్ బెడంగు లా
హా చలివెల్గురాపణకులందున వెన్నుని మేడలచ్చికెం
తేచెలువారు బొట్టునిడ తేజున వెల్గెడు మోమునందగున్.

ఉ॥ అత్తెలిరా మెరుంగు పనియందపు మేడచిడీల వేల్పురో
కత్తియలబ్బురం బెసగ గన్గొననిల్చి రసం గడాని కొం
జిత్తరువుల్ సెలంగి చెలిచక్కటగందము బూయ గన్నుపై
కెత్తి కనుంగొనంగ సిహీహీయని నవ్వట లబ్బురంబగున్.

గీ॥ మేడపై వాకిటను జొచ్చు మెలతగాంచి
చిన్నపడుచులు మరియాద జేసిలోని
కేగుదమురమ్మ చూచెద వేల రమ్మ
టంచు పనులాగ జనియెడు నట్టితరిని.

సీ॥ ఇటురమ్మ చిన్న ముచ్చటయంచు బిల్చుపం
జరపు జిల్కలకు జక్కెర యొసంగి
నడకసొంపులకు వెంబడిదొలు రాయంచ
గమి తమ్మికాడల గట్టివైచి

యాటపాటలను టాటోటు జేసెడు బోంట్ల
కుడుగరల్ కప్రింపు విడెములిచ్చి
గౌరవంకలకు దేంట్లకును గుంచె పిట్టల
కింపైన కానుక లిచ్చి తనిపి

మరువ కచ్చోటి యంచరి మచ్చికలను
యెట్టులోకాంచి యాజగజెట్టియున్న
లోనిమఃగరాల మఃగరాఽజానుమీారి
యబ్బురంబౌ హజారము కరుగునపుడు.

సీ॥ పదియారు వన్నెల పసిడిముప్పిరిత్రాళ్ళ
యుయ్యాల గీల్బొమ్మ లూచుచుండ
పాలుపారు బంగారు పూవారములు సన్న
మంచునా బన్నిటి సాంచజల్ల
జంత్రముల్ వేలుపుంజంతలాకోయన
హరువైన పాటల నబ్రిపరచ
బలురంగురతనాల కలికి చిత్తరువులు
ముడిచి మేల్ కపురంపు విడెములీయ

రుక్మిణీ హెురంగుతోడ బిసుంపవెలయ
దనయొసంగెడి యాచలు దలనుదాల్ప
నెందరెందరొ వాల్గంటు లెదురుజూడ
దిట్టయై మించు నా జగజెట్టి కపుడు.

క॥ మొక్కికొని చన్న కాన్కలు
రక్కసిసూడునకొసంగ బాబ్బల్కులజో

డక్కొమ్మ గాంచి యెంతయు
మక్కువ దోపంగ నేమొ మాటాడికడుఁ.

క॥ సీరాకకు గత మేమని
గారాముఁన నడుగ గుడుసుకై దుపజోదున్
గూరిచి యిట్లను జెలి య
య్యారే నెరప్రోడ విట్టు లడుగుదె నన్నుఁ.

గీ॥ అనిన వెన్నుండు దనమది నరసిచూచి
గుట్టుగలమాట యాట లో గురుతెరింగి
వినదగిన గట్టిపనివాండ్రనునిచి తక్క
గలుగు రుక్మిణి. మొదలైన చెలులనెల్ల.

గీ॥ తానమొనరించి సాపడుతరి యిదేయ
టనుచు దరిదెల్పువారిచే వినగవచ్చె
గాన మీరెల్ల రిరవుల లోనికరిగి
యోగిరము దినుడన వార లేగిరంత.

క॥ వెన్నుని కిట్లను చెలియో
యన్నా యొకమించుబోడి యందంబులకుఁ
డన్నియ రాకన్నియ బలు
మన్నియ వన్నియలతావి మల్లియ తెలియఁ.

క॥ కోమలిత సత్రాజిత్తున
కమరుఁ మరువంపుమొలక యందము గులుకఁ
దమినేలు చిలుకమరునకు
దములపు లేదీసనీను దగు గూర్పంగఁ.

గీ॥ అనిన వెన్నుండు గొప్పకొండంత రొక్క
మెక్కువైనట్టి రతనాలు మిక్కువేల్పు
జెట్టునట్టును తనకబ్బినట్టుపొంగి
యుబ్బితబ్బిబ్బులై హెచ్చయూప్పవిడిచె.

గీ॥ బోటి నీచెప్పినంతటి వాటమైన
సొబగుగల దేని నామీందసుంతపూర్మి
జూపినను గూర్చు నామేను జాగునిచ్చి
నిన్ను గడుకూర్మిజూపు మన్నింతుననిన.

క॥ ఆయెలజవ్వని యంకము
వేయితలల చలువనలువ వేలుపుటొజ్జల్
మాయురె చెప్పంజాల రహో
యోపినయంత వినుతుననిని యిట్లనియెన్.

సీ॥ నెలదినవ్వెమొగంబు వేల్పుబువ్వెతేంబు
సెరజవ్వనులు కురుల్ నెలసొకురులు
చికిలద్దములు నేలు చెలియచెక్కుడాలు
పుడకతేనియగ్రోవి పడతిమోవి
మరునిక్రొన్ననతూపు మగువకవాల్చూపు
గరితకన్నులు బోలు గండుమీలు
మెరుగెక్కు పాలిండ్లు మేల్మిబంగరుగిండ్లు
చెలియ నూనూగారు చీమబారు

మిన్నుసము మెన్నగా నౌను మెలతకౌను
అనటికంబాలు తొడలు రాయంచనడలు

లేమసీటున కెందుసులేమ లోటు
అన్నుతలమిన్న సాటి యెవ్వైన నున్న.

కం॥ వలబడసు జక్కవదోయిన్
బలె తలఁపునకాన జిల్గుపయ్యెదలోనన్
గులికెడు గుబ్బచనుంగవ
యేలనాగకు వింతసొగసు నిచ్చెం బళిరే.

కం॥ నగవును రతనపు ప్రోగుల
నిగన్నిగలుగుప్పఁగూరి నెరిచెక్కులకున్
సొగసిడె చికిలద్దంబుల
వగిలినవెన్నెలమెఱుంగుదాటులు నాగన్.

కం॥ మూఁపుం బూవును సంపెగ
పూవున్ మొగ్గయును బోలతిముక్కున కెనయే
లా వెదరి మోమునంటెను
కాపున యలదేటి వ్రాలఁగఁదగదు గానన్.

సీ॥ మరుచిక్కటూరి చూపరియాతుటూరి బల్
హరువామిటూరి యాగరితమిన్న
మరుపంపుసొల్క యమృతరుచేతిచిల్క బం
గరుమేల్మిగిల్కయూ కల్కియెన్న
లేగున్న మావిబలే కప్పూరపు దీవి
గాటమౌరాతివి పన్నిటికోవి
యెనలేనితావి సొంపెనయు నున్ జెంగావి
దనరారు మోవి చెందమ్మిబావి

యా హొంకంగా సొబగులంగు నా బెడంగు
దాని యొయ్యారపుందీరు దాని సొంపు
నట్టి సింగారముంగాను నాసిగార
మెందుపొలతుల యందు లే దేమనందు.

చ॥ మురిపెము గారునవ్వునును మోము మెఱయున్నెలిమిఱ్ఱుపువ్వుచూ
పరసిన మారుతూపు కనులా తొగలేయనన్నొవు గుబ్బలా
మురువగుపూలచెండ్లు బుజముల్ నగుబాహులతూండ్లునాగన
మ్మరువపు మోక నెన్న నః మాతేలమానికము న్న చిల్వకుక్.

క॥ అనిబోటివింత సొగసుం
దనమును దెలియంగ జెప్ప దనమేను గను
క్కని తాల్మి చళుక్కని చి
క్కనిగుండె తటుక్కనని గనిపించుచుక్.

సీ॥ ఆచానమోవి నా కందజేసిననీకు
గెంపురాపతకముల్ సింపువాడ
నెలనాగ నబ్బిగుబ్బలనొత్తగద్దింపు
మింపార పైడిగిండ్లిచ్చువాడ
జెలిచిన్ననవ్వువెన్నెలలు బరవ్వనొనప్పు
హారుమంజితెలిముత్తెసరుల నిత్తు
నెలతచెక్కిటనుముద్దు లొనర్పగా నింపు
మించుటద్దాల్ నీకు నొసగెదను

నతివ లేగాను బిగికౌగి కమరనిమ్ము
పొందుగా నిన్ను జూచి మిన్నంద జేసు

నిత్తునిత్తునటన్న వా డీయడంచు
నెంచగాబోకు మావఁగాంచుమన్న.

క॥ ఇటులాడినవెన్నుసి య
ప్పటిముచ్చట లాలకించి వాణియనుఁ మా
నటిపూబ రమ్మి పువ్వుల
జిటుకుచిటుకనుచు గోయు చెలిజూపింతుఁ

ఉ॥ వారలయింటివెన్క జెలువంబగు పుష్పలతోట తేటనీ
రూరుమడుంగువింతయగు యొప్పెడితమ్మికల్వపూలనా
చేరువజల్లినై పువులసెజ్జలుగల్గుపాదల్ దనర్చు వెఁ
దారినివచ్చి నీవచట దాగి కనుంగొను మింతి నేర్పడఁ.

సీ॥ కనుసన్న జేసి మెల్లనబిల్చి వలపింపు
మొలతరమ్మని పూచి పిలువబోకు
చెంగావిపెదవి మచ్చిక జేయుదువుగాని
జుమ్మటంచనిపట్టి జుఱ్ఱబోకు
ముగుదచెక్కుటముద్దు మోవినుంతువుగాని
పలునొక్కులనుగాటు పరుపబోకు
కొదమగుబ్బలుముట్టి కూర్మినింతువుగాని
పిడులునట్టుగ బిగ్గనదుమబోకు

మెలమిజెన్నారగా కౌగిలింతుగాని
యక్కునక్కునగదియించి నొక్కబోకు
నిన్న మొన్నటిచిన్న రాకన్నె గాని
ఛాన నెరజాణగాదు నాయాన నీకు.

క॥ పడతి గనులారఁ గన్గొని
కడపటనీయుచ్చుకొంచి గాఢంబుగ నే
తడవయ్యె వచ్చి యింటికి
వెడలెద సెలవిమ్మటంచు వేడ్కను నిచ్చెన్.

క॥ చిరునవ్వు లేవెన్నెలఁ గుఱ్
సరి రా నెఱనీటు నడపె నంగనయుఁగని యు
ర్వరిబోణివెంట నంపలు
మురిపెంబున నడప సత్య మాద్రిలు సంపుచ్చెన్.

క॥ వచ్చినచెలి గని మన్నన
లిచ్చి కడుం దీవరమున నిట్లను బంధూ
పచ్చిడియొ నీటుగజని
వచ్చినపని చివర మేలువార్తల చెప్పుమిా.

ఉ॥ వెన్నుడు పెండ్లియాడు నిను వేడుకతోనని యప్పుడేని నీ
యన్నటు వంటిమాటగల యక్కరముల్ వినిపించి వేసి మే
ల్వెన్నగలుంతు నక్కరముకొక్కఁడు చొప్పున నాదియంబులే
దన్నలమిన్న కూర్మి చెలువారగ చెప్పవె తీర్చి దిద్దుపుచ్చనే.

గీ॥ అనిన సర్వాణియును తనయనుగుపట్టి
బెరిమదైవార పరివానగురిసినట్లు
వేల్పురాజెట్టుపండు చేపెట్టినట్లు
డెంద మిగురొత్త బల్కె నీచందమునను.

క॥ అగుబెండిలి కృష్ణుడు నిను
జిగుగాకుంబోడి సంతసిలుమిా మహిలో,

దిగులున్నవాఁడి యన సిగ్గును
జిగియును చిరునవ్వు దోఁక జెప్పుమంతయు నాకున్

క॥ తలపగ నెవ్వో పున్నెం
బులు తొలిపుట్టువుననేయు పున్నెంబుల పోఁ
పులకబ్బఁగాక లాతుల
కలవడునే వాని జూడ కన్నులమిన్నా.

క॥ తొలి నే నోనరించిన బల్
కొలలన్నియు గొండలట్లు గూలగ వేల్పుల్
నలువయు మక్కంటియు గన
నలవి యొకింతయును గాని యతనిం గంటిన్.

సీ॥ రుక్మిణీమెరుపు గారొమ్మయిలునాఁ గనువాని
బంగారుఁరంగు దుప్పటమువాని
వెలిదమ్ములనవల్చు చెలఁగుకన్నులవాని
వలమురిసుడివాలు గలుగు గాని
జెలిమిన్న లెందరో వలచి పైబడువాని
గమ్మనితావుల జిమ్మువాని
పలుకుపల్కున జవ్వ ల్గులకరించెడువాని
నెరజాణరైయై మించు నీటుకాని

గంతునకు దండ్రియనఁగ జొక్కమగువాని
నలువపుట్టిన తమ్మిపొక్కిలిగలాని
నోరపుగలవాని నొయ్యారమొలుకువాని
గాంచి నా డెందమును దనియించి మించి.

చ॥ అవనెటులో యొకర్తు చెలియా నినుగాంచి యుత్పుటించినీ
తుదిమొదలేర్పడం బలికి తోరపు [illegible] జన్వనంబు నా
చదురకొలంది చెప్పమని జాల్గొని [illegible]గసంగి యా
చదురుడు ముగ్ధతేలి కడుజాలి నసుక [illegible] జేసితిౕ.

ఉ॥ ఎల్లియొనేడొ సీకుగనుపించు నయంబున [illegible] మె
త్తెల్లన గౌగలించి [illegible] మొగంబున మోమునుంచి కా
గిల్లి చనుల్ గలంప [illegible] ముక్కు [illegible] ముద్దులన్
బెల్లుగడించి వేడ్క [illegible] నినుక్ గవగించు నచ్చెలీ.

క॥ అని చెప్పిన నమ్మిత్రియు
తనమో మరవాంచి [illegible]
కన నుప్పొగింజ సీనో
టను బడి నానవని [illegible] గొట్టుకొనెౕ.

గీ॥ నిండుచందురు [illegible]న సిరి [illegible]
వెల్లనగు మోమునను [illegible]
వలచి కోరినవాడు చేబునట్టు
మాటకన్న గలదె [illegible] కాదు.

గీ॥ అనల సత్యయు సంతో[illegible]
వెలది నీ [illegible] చెప్పిన [illegible]
నల్ల నల్లనివాడు నాకబ్బు [illegible]
నెట్టులే నూపిరని [illegible]గట్టుకొనెను.

చ॥ అనునెడ దుంటవిల్తుడయి పమ్ములు బూని [illegible]రంగు [illegible]తే
జిని బళి చాంగన స్నిగని జేపడించిని [illegible] తేటిరా

గొనయము నెక్కువెట్టి చెలిగుబ్బల రెంటికి సందునన్ బెరి
ల్లున గూరిజూచియేయ గడులోబడి సైపగనోప కిట్లనున్.

సీ॥ వెడదయై నెడదను విడువకైదోయిఁగెం
జిగురాకు జేతుల సొగసుజూచి
కెంపు మోవియు నిగారింపుజెక్కులు జెలు
వంపుకన్నులు గూర్మి నింపజూచి
బంగారు మేల్వలిపంబు దాటిచెలంగు
ననటి పెందొడల గన్నారజూచి
చిరునవ్వు లొలుకుచందురుని బోలినమోము
సొగసంతయును బిట్టుజూచి చూచి

కులుకుచన్నుఁ గెమ్మోవి యలరుదొడలు
మించుమోమును నిను దొంతరించలేదె
యెట్టిగట్టునవే జగజెట్టి నట్టు
లెట్టు విడిపించి వచ్చితే గట్టువాయి.

క॥ అనిపల్కెడుతరి నా కొ
న్ననబోడింగూడియాడ ననగుత్తులవే
రొనగూర్ప బచ్చకప్రపు
దునుకలునా వచ్చిరెలమి దొయ్యలిబోటుల్.

సీ॥ కమ్మకొప్రిద్వారు లివిగట్టించుకొని వత్తు
ననివేడి వచ్చితి ననియె లవలి
మీకు బొల్పగు తెల్లనాకులే దెచ్చెద
నని మోసగించితి ననియె భ్రమరి

యుబ్బుతోఁ బైటకొంగొడిసి సహేలికనువానీ
కనఁటుగా వచ్చితి ననియెం పూని
త గాదు నైపుమీ తలఁయుంచు నెవ్వత్తె
చెంకినచ్చితి సిట కనియెు సుమతి

మగనిపోకైన నెట్లైన పసఁచ్చు
సత్త గనుబొమ్మువచ్చితి ననియెం గనుచు
పదుచురాగా సిల్లిగాజట్టు నెల్లి
డంపరిని నిట్టివచ్చితి ననియెం గనుచు.

క॥ వచ్చెచెలులెల్ల సత్యక
ముచ్చికమీరంగ నిరక మానసకాంగ
చెచ్చెరపుష్పాలతోటను
పిచ్చియుని యాడిపాడి రెను రంగొయుక.

చ॥ అనివడి సత్యదోషకొని యన్న ... యూనుమును యుం
డినకతమేమి మున్నటకడింది యొయారసము ... చేసి చ
ప్పున సెరిగించవే చెలిమిబోటులికెక్కియు దాపరాపదే
యన సెపయేమిలేసిన నౌనసి నవ్వుచు తోటఫూచ్చినక.

సీ॥ చివురు గేలెత్తిపిల్చెను గున్నమావి మా
టికి చేయిసాచె బంటిగురుమింప
పండ్లుగన్నరచె మేల్పడితియ్యమానిమ్మ
పంగి నైవాలిచ్చె గపల్లింపుడునటి

చేటంతమోముజేసెను రెచ్చితమ్ములు
మరుమరితావిచ్చె మల్లెతెల్ల
బూలగుత్తుల సురపొన్న మన్ననసూర్చె
నాగుడీయ్యని తీవె లనగిపెనగ

పొదలుపరిసెజ్జలునిచి నిల్పునల సన్నె
జంకెనయజూచెరమ్మని మంకెనవిరి
సన్నగాలి నిప్పురుగేల సన్నజేసె
నన్నితీవలుబొదలు పెట్టిన్నవలను.

సీ॥ ఎలనాగయొకతె యుద్యోగనూగగాబొచ్చె
బెల్లుగాబెనుచేప మల్లెతీవ
విరిబోణియొక్కతె విరులుగోయగసాగ
సంపెంగవిరజాజి సన్నజాజి
చానయొక్కతె పొదలోన దూరగడంగ
యింపైన ననప్రిక్క యొక్కత్రొక్క
మారేడుజివ్వురొక్క మగునదుంపదోడంగ
గంతునిగెల్వ ముక్కంటిగొల్వ

జెలియయొక్కతె నెపాళికుంచియను వలను
తమ్మిగన్నులబంగారు తగటుసేలు
పిల్లగ్రోవియునుంబూని వెన్నుడనని
సత్యకడవచ్చి తమిగొల్పి చదురుసలిపె.

కం॥ పలుకాడనైననోచమె
బలుకావరమొందిమమ్ము బలికించరహో

కొలఁగాచె మీకు నన్నుకు
కొంకోంయనిపల్కె పలుకఁగోయనకంటుఁ.

గీ॥ ఎపుడు మీయాటలున్న వే యంచుకనుఁ
కూర్మినాయాటగనుమని కుంచె దొప్ప
యాడవెనుపడిడి యన్నె నోఁ యనుచుఁ
కెరలిపురిపిట్ట కేకవైవ గొకనిన.

ఉ॥ కోయని కొల్లగా నుప్రుద కూఁరి పిల్లని గ్రొవ్వుల కెట్టుననిష
లోఁయని నన్నమైతనని నెలుంగ నబోదవి నల్పుచుంతియె
కోఁయని పాసియున్న పుటీసుంపు నేనని చ్చు కంతుసం
కోఁయని సత్యబిల్పుపలుకోయన కోయన కోయుచుండ్రగఁ.

ఉ॥ జుమ్మనుతుమ్మెదల్పుప్రలు జొంప్పయుటన్న నలేని యూని జుం
జుమ్మనసాము మియ్యది య జుమ్మనదన్న నతోంపుగిల్లిపె
జుమ్మల బన్నకొమ్మకిది జుమ్మనపాట్రబలుకఁగనమ్మకల
బమ్మెరవోతబాడెను బాసిన యూలుగా గన్నగఁ.

గీ॥ అట్టియెడ నెట్టువా పెట్టుంబుకోడి
పెట్టునను జల్ల గాదిన్న పట్టుచేసి
పరుసమూరంగ దగుతావు లేగి చూడ
చుండ బలుకంగదోడగ వరయూన్యలెనుచు.

క॥ అత్తలు మనకందరికిఁ
నెత్తిపయుంగూడునుండి పిల్చుదురెందుఁ
దొత్తులవలె గుందుదుమన
మిత్తరినందులకు వగిన నూత్నంచగుఁ.

క॥ కొండుకలు [illegible] తోడన
బుడిబుడి జను [illegible] [illegible]
వడిగూరుచు [illegible] [illegible]
నుడువులు [illegible] చుండు [illegible].

గీ॥ కనుక [illegible] [illegible] కద్దు
లున్న [illegible] [illegible] [illegible] యు
వెల్లు గాసిన్న [illegible] చు [illegible]
మగలు [illegible] [illegible] చు దీర్చ [illegible].

క॥ అనిపల్కు [illegible] [illegible]
విని [illegible] [illegible] [illegible]
గొనియా [illegible]
గిన జా [illegible] [illegible] [illegible].

చ॥ [illegible] లు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] లు [illegible] గో
ష్ములు [illegible] చేసు [illegible] [illegible] [illegible] రెలుండ్చి కా
వులు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] తప్పుపూ
గొలకున జొ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] టులో.

చ॥ కొలకున జొ [illegible] [illegible] లు [illegible] సుస్సునా
నిబడి చేతు [illegible] దుకొని [illegible] [illegible] [illegible] సు
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] జట్టును [illegible] గా
బొలుపు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] యున్న [illegible]

ఉ॥ పుష్ప [illegible] [illegible] లులు [illegible] దేలుచు [illegible] కున్
[illegible] [illegible] [illegible] లు [illegible] [illegible] గా

కొలగాదె మీకు నన్నటు
కొలకొలయనిపల్కెఁ జిలుకగోరువంకలటఁ.

గీ॥ ఎపుడు మీయాటలున్న వే యించుకంత
కూర్మినాయాటగనుడని కుంచెవిప్పి
యాడమొదలిడి పిల్చె నౌరాయనంగ
కెరలిపురిపిట్ట కెవ్వున గేకవేసె.

ఉ॥ కోయని కొల్లగా జివురుఁ గూర్కొని యైనవమెట్టుపై నిక
ల్కోయని సన్నమైత్రగు నెలుంగునఁబాడెడి వేల్పుటింతియొ
క్కోయని పాసియున్న చెలిగుంపుఁ నేచగవచ్చు కంతుసం
కోయని సత్యబిల్చుపలుకోయన కోయనె కోయిల ల్మ్రొగఁ.

ఉ॥ జుమ్మనుతుమ్మెదల్పుప్రులు జొచ్చియటన్న నతేనిమూని ఝం
జుమ్మనసామమియ్యదియ జుమ్మనఁన్నెరతోడుపల్కె వే
జుమ్మల బమ్మకొమ్మకిది జమ్మనపాలిబలుకుఁగమిన్నొమెపల్
బమ్మెరవోతబాడె నెతబాసిన యాలుకుఁగల్పగఁ ద్వగఁ.

గీ॥ అట్టియెడగట్టువా చిట్టచింకరొక్క
పెట్టునను జల్వగాదిన్ని పట్టుచేరి
వరుసమూరంగ దగుతాపు లనసి కూడ
చుండ బలుకంగదొడగె నయ్యోర్వలనమున.

కం॥ అత్తలు మనకందరికిఁ
నెత్తిపయింగూరుచుండి నిల్పుదు రెందుఁ
దొత్తులవలె గుండుడు మన
మిత్తరినందులకు దగిన యొత్తంచవగుఁ.

క॥ కొడుకులువచ్చినతోడన
బుడిబుడిజనుదెంచి మంచపుంగోటికడన్
వడిగూరుచుండి చాడీ
నుడువులు జెప్పబోయుచుండు నూఁకకడంకన్.

గీ॥ కనుక గోడండ్రు వచ్చినవెనుక నత్త
లున్న యెడ వారి నొండూర నుంపవలయు
నట్లు గాకున్న బహుచుల యానమీఁద
మగలు నత్తలు నడచు దీర్ఘానమొప్ప.

క॥ అనిపల్కు గనుల మాటలు
విని లవలి సెబాసనాగ విమలయునొప్పన్
గొనియాడిరి తక్కుంగలి
గిన జాణలు వాణి సత్య గెంటిరి దానిన్.

చ॥ చెలు లటు లాడివేచి వెను చిమ్మనగోత్రులు పిచ్చికార్లగో
మ్ములు దమచేతులందుగొని పూనిక మున్నటిచీరెలూడ్చి కా
వులు బిగియించి సొమ్ములుడుపుంపరి తిన్ని యనుంచి తమ్మిపూ
గొలకునజొచ్చి రాడుకొన గుప్పున నచ్చరలూడిపడ్డటుల్.

చ॥ కొలకున జొచ్చివారు జనుగొండలు దాకెడు నీటనున్న నా
నిలబడి చేతులందుకొని నీటెసగ న్నడుచక్కి సత్య ను
న్పెలమి దలంపనయ్యె సెలకేర్పడజుట్టును వానగూడుగా
బొలుపుగదెచ్చి తెప్పనిడుపోలిక గాములుగూడియున్నటుల్

ఉ॥ పువ్వుగెళాకులిం జెలులు ముస్గుచుదేలుచు నీడకాడకున్
దవ్వులబోయినట్టితరి దమ్ములు చెల్వలమోము లెంచగా

బుజ్విలుతుండుతప్పి నెరముద్దు మొగంబ
రవ్వగ సాగినట్ట్ సొబగుదోఁచె విసల్

ఉ॥ చిమ్మనగ్రోవి బూని యొకచేడియ యొ
జిమ్మన నోలి యోలయని చేడియ లెల్లన
గొమ్ముల నీరుజల్లె మెడకు న్వడితో
కొమ్మ హొరంగుపాల్కడలి గ్రిమ్మరుచుం

చ॥ చెలువయొకర్తు నోలనిడి చెల్వలు వచ్చ
వలపెముకుల్కుగుబ్బలగవన్ నడుమున్ ద
దలగక నంటుకొన్న నెలత ల్వెవవిల్తు
దళతళలాడు కత్తులవితంబున బొల్చె

ఉ॥ ఒక్కపొలంతి తమ్మిగమి యుక్కరబిక్కు
జక్కగజేరి వానినడుచక్కని నిక్కి వెల
రక్కసిగొంగదొంగయయి రాగతనంబున
పిక్కకువచ్చెనా యనిన బాగు బళీయన

ఉ॥ ఒక్కతె కంతువేస మనువొందగబూని
జక్కమగంటిమిందగు పసందగు సొంపమ
గ్రిక్కునగూర్చి కంతుడనగా నలవాని
బొక్కిపడంగనేసె గురిబూనిక జల్కలు

ఉ॥ రంగగు నక్కలంకు చెదరంబడి జవ్వను
నుంగులరీతిగా వమచను ల్పిరుదుల్

జంగున దూకుచుం గలతసల్పగ నంపలి మీను లెండ్రిలుఁ
బంగరువంచలు న్వ్రాలికిబాగె నొడల్కుడ డాపగా నడిఁ.

ఉ॥ ఆరయ దేటనీటికొలనన్నవ యచ్చుగురాకుబోండ్లచే
గారియజెంది నల్లనయి కప్పనుబూని హెంరంగుమాని య
వ్వారల యూతమోఁతల నవారిగ పెల్వారనిబొబ్బబెట్టి మీ
పోరితమోర్వజాలనని నొక్కెడె జెందుచమోద్పు చేతులఁ

ఉ॥ అంతట నీటిసూట జెలులాపి తటాలున నొడ్డుజేరి మే
నంతయు జల్గులం దుడిచి యాంగ్వికురుల్ సరిగంచుజీరెలఁ
వింతపతాని క్రైక లెసగించి నగల్ జగిమీరబెట్టి బో
ట్లంతయుదిద్ది కాటుకిడనేర్పడి రమ్యమ్రుతూష్పులోయనఁ.

గీ॥ అవల బ్రొద్దాయె నీరవోయంగవలయు
దీవ లెక్కించవలయు బందిరులవిరుల
గురుల దురుమంగవలయును కోసి మరల
మరుని గెలుపంగవలెనని మగువ లెగువ.

కం॥ అచ్చట వెన్నుడు జేగను
హెచ్చరికవలిర్ప సొమ్ము లెమ్మెలునిగుడఁ
జెచ్చెరముచ్చట లెదలో
నిచ్చెనపై కెక్కి నిక్కసెరి బయనంబై.

సీ॥ మగనేతసల్పి పొల్పగుపర్చు నుబ్బుమై
నరుదెంచుజంత నింతైనగనక
పునుగుజవ్వాజి కప్పురముగస్తురిబూయ
బూనెడిచాన నింతేనిగనక

బిగికౌగిలింతకై బేఁమమ్మైపయ్యెద
దొలఁగించుకొని పచ్చువెలఁదిగనక
గమ్మవాతెర నాదుసామ్మంటంచెగుపున
నొరులఁగాంచక మించు నువిదగనక

సురటివిసరెడి విరిబోఁడిసొలపుగనక
నొల్లెసవరించు గరిత మైయొరపుగనక
యడుగులొత్తెడి రుక్మిణిన్నైన గనక
సత్యగననెంచి తమిమించి చొకళించి.

సీ॥ సొంపునింపెడిసంకు సుడివాలు నిరువంక
నొఱపుగా నిడుమాట మఱచిపోయె
బక్కిరారెక్కల బల్లంబుగట్టించి
మునిసియెక్కెడుమాట మఱచిపోయె
మగువలు రాలునీరుగ గోర్విబలికించు
మురువులంతకుమున్న మఱచిపోయె
దొరల తమ్ములను మంతురులను రావించి
మన్నించి పనిగొంట మఱచిపోయె

పొంచి చెలిగాంచి వలపునముంచికౌగ
లించి యులికించి పలికించి యింపునించి
పెంచి మరుబారి గదిసి సొక్కించి తమి న
లంచి మొక్కించి యిటదెత్తునంచు మించి.

చ॥ కుగుఁ లసియాడ బొన్నె మిలికుంచియపీఁడ నెలంతలందరుఁ గొ
గొరకొరలాడ చుట్టలెటకోయని లోపల నాడనేమి మా

మొరయనిబంట్లు వేడ దనమోౖలబులుంగులరేడు జూడ బం
గరుపలెవాటుతోడ తమకంబెపగూడనడఁ వడిఁజనెఁ.

మ॥ చనికాంచెఁ గరివేలుపెట్టయెదుటఁజాల్వారుపూదేనెబెం
చినపెంజక్కెరకేళిపండ్లగెలలఁ జెల్వొంపురాచిల్కగుం
పునసేర్పాటగుకూర్పుటాకుఁపరుపఁబొల్పారులేమావివ
ల్లినుజొంపంబుల గప్రపుంబొడుల నేయంబుల్ మదిఁనాటగఁ.

సీ॥ పెరిగిచుట్టెడితీవ యొరపిళ్లనలగి జొ
త్తిల్లుచుండెడి పువ్వుదేనెకాల్వ
పండి తమంత దా బగిలిన పనసపం
డ్లనుగారు నూటబెంపనయుచింక
నిగనిగమను నల్లనేరేటిపండ్ల ది
ప్పలనుండి పుట్టినపాలపువాగు
తిరిగిచిల్కలువాౖల దొరగుమెత్తనిమావి
పండ్లగుజ్జున పారు నిండుజాలు

గలసి పరచెడి యేటిచెమ్మలదొడంగి
పెరుగులేదీయమావి గప్పురపుటనటి
మేలిపండుల నత్తోటమాలియొకడు
దెచ్చి వసుదేవ కొడుకున కిచ్చిమొక్కె.

క॥ ఆపండ్లఁగొని వెన్నుం
డాపేపను గనికరంబు నంటంగని హెుం
బాపులొపంగెద నింటికి
రా పొమ్మని తోటకౖచ్చురం జొచ్చితమిఁ.

సీ॥ పానివమ్మ పండ్లను దబ్బకాయలుగాంచు
గరితచన్నులటంచు కౌగిలించు
కవకవలాడు చక్కనియాకులను గాంచు
ముగుద చెక్కిళ్ళంచు ముద్దులుంచు
దొండపండుల గూర్మినిండారగా గాంచు
జెలియ వాతెరయంచు చెనకనెంచు
చెలువమ్మ వెలిజిమ్మ తెలిదమ్మి విరిగాంచు
సువిదమోమంచు నిట్టూర్పునించు

తేటిబారులగాంచు నాబోటి కురుల
టంచు వడిమించి పట్టఁగలంచుపొంచు
ననటులనుగాంచు చెలితొడలంచు దత్త
రించు తమిగాంచు కోర్కెలూరించు కొంచు.

చ॥ కువకువలాడు కోయిలలకుం జిలుకుం బలుకంగుపచ్చవా
రువముల మోవిత కెంతొ కసరుఁ విసరుఁ ముసుగైన తెంట్లఁ
దయ్యవలి రివాలుగాలి కలయుఁ మలయుఁ సోలయుఁ బళ్ళ
యనుఁ దివిరి మరుండు గొల్పుతరి తీపరితీపురి తీగగాగనుఁ

ఉ॥ పూఁజివుల్ల బొట్టెను బోదిసొబగ్గు సముంగుతిన్నెలఁ
జాలి యొనర్చుచోట్లను బసంపగుచుట్టను జేసుబాపుఁ
మేలిమితమ్మిమొగ్గలను మించెడి తూంట్లను దొండపండ్లని
ద్దాలగు లేతయాకులను తావర రేకుల తమ్మిదోసలఁ
హాళినిగాంచి కత్తిచెలి యచ్చెలుకఁ మది నెంచుబాళిక్రా.

సీ॥ చిలుకపల్కులువిని కలికిపల్కులటంచు
నెదనెంచు గావని యొసగించు

గండుగోయిల కూఁతగని బోటి పాటంచు
నెవనెంచు గాఁపని యేవగించు
రాయంచ నడక లారసి చెలినడలంచు
నెవనెంచు గాఁపని యేవగించు
పూఁతమల్లియగాంచు నాతి లేనవ్వంచు
నెవనెంచు గాఁపని యేవగించు

చవులు తవులును నందముల్ చందములును
కొఱతపీనికటంచు జీకొట్టు తిట్టు
నెపుడు జెలిగందు బలికి బల్కించికొందు
ననుచు తమిబొందు వగగుందు నసలుజెందు.

క॥ ఈవితమై వెతగుడుచుచు
నావెన్నుం డటమటమున నట దిరుగుచు దా
పూవుంబందిరి నరవిరి
పొవ్వుంసెజ్జపయి బండి పొరలిన తరిలోన్.

ఉ॥ తమ్ములయిమ్ములన్ గలువతావులతావలమైన తావులన్
గొమ్మలు తమ్మలమ్మునకు కూర్చినకప్పురపుంబొడిం బసల్
తెమ్మెరయెమ్మెకాడు కడుతేకువదెచ్చి కడంగికల్పి య
బ్రమ్మగ బమ్మతండ్రికి గరమ్మునయమ్ముగ జల్లె బైపయిన్.

క॥ కమ్మని యాతెమ్మెరచవి
గమ్మని దనకెట్టె చాయగా గలిగెనటన్
గొమ్మలు గోలనుంటను దెలి
సెమ్మెరునబ్బ యిట గట్టిచేయియ కాదే.

క॥ తెలిసినవెంటనె తనయుఁడు
గుఁబెన్నసగిడుచు సింహగతి నడచుచు మునుముం
దఱచక్కనిక్కి చూచుచు
నంకోలఁకన్ జేరి కలకలానసి యొకటన్.

మ॥ చనికాంచెన్నసతీసుంపునెడ సిబ్బెంబాడించి మేనుంచికొ్ర
న్ననబోణింపొంగుచుమేల్పలపలే నమ్మన్ నడందోఁ్రియుచ
క్రనిమోముఁ జెళుకాదుపేష్టలుసచూక్రింపుడెనకోర్కిల్లిన్నులు
గ్గోనబావాతెరగస్థి నాతినడుమ గోల్పువెన్న నాకస్పియన్.

చ॥ మినుచెయిపట్టు పిక్కి పునుమిం సుకగుడుము లోన గూలిసె
ర్పునసటపెట్టుబ్రోల్కి మోసమున్ వెసమూనగ గట్టుకెక్కి చం
దుసికపకేగి పాగితనత్రో బలగా బ్బుసు బట్టివాని చూ
పనువ్రడివోయిక్రింపుడుగ నటుతెఱుఁగు నంబోవు మేటరల్.

క॥ ఆ వెలతల సత్యాంగన
నేమఁటె తుక పాల్పారే యనసాని రేణె
ల్గొం పరి రోహిణియోయన
గాం వెరసెన్ దెల్పిఁ కనులఁడుగ నాన్.

ఉ॥ వారిని కన్నులన్ కెరటఁ బట్టుఁడుచుక్కలు బందువందనే
గారిలెడు పెంపమున్ మనిని కాంతులఁ జూనపడుగ్గప్ పొ్ర
వేలుపుగొంగరంగెసగ వెడపుసుంబడి మానినింబలెన్
పోలుపసీలు లేక నంపోరిమి నమరంగ నేటిరాత్యాపిన్.

ఉ॥ అత్తరి నొక్కయింతిచెలువాతెనమ న్ని చెప్పఁగుచ్చి నీ
కుత్తుకదిక్కిలోనలిపి హాయసికొ్రింపగుఁడ వెక్కటన్

మత్తిలిగూయుకోయిలలు ప్రావ్విడిప్రావ్పడిప్రానికొక్కటై
పొత్తులవీడి యుల్విడిచిపోవగ జేయవె కందుమేమనన్.

మ॥ పురిపిట్ట ల్బెరముట్టలెత్తి కన నాఁవ్రల్ కేళిపలంజూపఁగా
సరవి న్మేకలపిల్ల లుల్లసిల గొంచల్గ్రాలంచకే మించ న
బ్బురమైకూయనికోయిలాక్వనము పూపుల్మ్రుబల్కంగ గ్రిచ్చ
రమేనుంగులుగొల్పులూడ్చుకొనుచాయన్సత్యవ్రాప్పెల్లగన్.

ఉ॥ ఎండినమ్రాఁకులెల్ల జిగిరించెను త్రాఁకైపురించె బుట్టలం
దుండినపాపతేండ్లు తలలూపిచివాలున లేచె నన్ను వల్
కొండొకజిచ్చపాటునుది కూఁకినబొమ్మలయిమ్మె జెంది రా
గండరగండ దేవుగునా కల్కి హొయంగగుపాట కత్తరిన్.

క॥ అప్పుడు కృష్ణుఁడు మైనుర
పొప్పగ నొక్కింతనడిక నొగిపలిగాలిన్
దెప్పిరిలి ముప్పునప్పిరి
యప్పటికిచందమునుబొంది యహహాయనుచున్.

చ॥ వినమొకో యచ్చకల్కమునపు వేఁబుపు కాయని యొలగంబునన్
గొనబువలిర్వ జంత్రమును గుత్తుకనొక్కటిగాఁగ గూర్చి హా
యని దగబాడుచుండ నవె మట్టు లైపందిరిదిటింపఁగా లెనే
యెనయెడి దీనికంచు బళిరేయని యబ్బురమొందెనుప్లనున్.

ఉ॥ ఈనగుమోముగోముబళి యీతెపనా కెరకొప్పు పెంపహా
యీనెరిబారు సౌరు మదికింపగు నీకనుపప్లు యెప్పు యీ
చానకడానిడాల్చనులు సన్నని కౌను మనుండు గన్న దై
మానినపువ్వుల న్విడుపడో వడకాఁపనొప్పడంబునన్.

సీ॥ పరువంబులను పస్తుబడియుండ కమరునే
మురువారు చెలిమోము నే
బంధ్ముజిక్కనితేనె బానకంబిడకబ్బ
ద్రాక్షక సకిమోవినూనియా
పొంగింద్లు బువ్వచెండ్లొసగక కల్గునే
గరితవన్నవద్దగౌగలించ
వేల్పురారతనాల చాల్పులీకందునే
వెలది వేనలి ముడివేసి చూ

నిద్దమగునద్దముల యాని నిడుపుఁజే
నించుజెక్కులపై ముద్దులుంచ
మెన్ని యోపున్నె ములను గాపి
నన్ను తలమిన్న సంగాత మలమ

గీ॥ మేలినగళులేల మేలిమినగలేల
పడకలేల బుడుకుదోడుకులేల
బుడమిబడయనేల నోడలేల నీపు
బోడితోడ జోడుగాడవున్న.

ఉ॥ నిండగు జవ్వనంపు సరసీటనునోనను
గొండలపట్టున న్నిలిచి కూటికి వాతెర లే
యెండకు బువ్వపోనలకు నీవరగాలికి నో
బండెడుదాక వీకనెపబట్టి పెనంగుదు నిం

క॥ గుబ్బలు లదరిన బుడమియు
మబ్బును వలకిందుగాగ మూర్ఛిల్లి:

బ్బిబ్బై సంపత్రిము బోర్కిన
నబ్బా యిక సైపజాలనని కొల్లుమురు౯.

గీ॥ అనుచు గన్పడనుంకించు నవనునందు
దెరవలందరు లేచి క్రొవ్విరులుగోయ
దెసకునొక్కతెగా జని రసముమీర
జేరెనిటు సత్య యిది ఒక్కచెద్దమరయ.

చక్కనవంపు బొత్రినయిన సత్యకనొప్పుల కుప్పయై న యా
రక్కసిగొంగ దానెదురురాగ వటాలున గన్నులెత్తి యా
చక్కెరబొమ్మ జూడ విరిచాలుపుసొలుపుగట్టి సిగ్గుపై
కెక్కినచూపుపొంచు మరుడేసెడి తూపులయేపుజూపెడి౯.

ఇపుడిటురాడు వెన్నుడిదియెల్లను కల్లయె కన్నులెత్తి ని
క్కపుటెదజూతుగాకయని కన్గొనుచూపుల బెళుకుతళుకుతో
రవుగవి వేల్పువాకకెదుర౯ వెస నీదుచుబోవుమీనుచా
యుపు కెనయై యెయారములలోబడియాడెనొ కింతదవ్వట౯

ఎక్కడనుండియో కవిసియేర్తెర జుట్టిన సిగ్గులగ్నమై
నిక్కఝుణంఝుణం ఘణఘణిల్లనునాకడియంబు లందెలు౯
చెక్కునిలాల నంచలను బిల్చినడ౯ పడినేర్వ లేతమ్రా౯
బ్రిక్కను జేరి నిల్చుచెలువ౯ జెలువంబుగ జూచినేర్పున౯.

తుమ్మెదనీకడంబెరిమతో జపులం దనియంగవచ్చెలే
గొమ్మరొయింపునింపగను క్రొన్ననల౯విరియించి తేనియల్
ముమ్మరమొప్పగానిడక మోమును దాచెదవేల యింకలే
లెమ్మదనుంచి కోర్కెలు బళీయనగా నొనగూర్పగావలె౯.

క॥ తేటయగు నీ మొగంబును
తేటికనుంగొని యెనొండు వెసకుం జన వె
ప్పాటున నీతోడిప జగ
మేటికి వంచెదవు మోము నెత్తుము కొమ్మా.

గీ॥ అనుడు నీవెద్దకోరెప వదియునిన్ను
గోరుచున్నది తలగని కూర్మిగల్గి
తుమ్మెదా నీవు వాలినకొమ్మ విరుల
యెమ్మెవితగావె బహువుగావే పుడమికి.

క॥ ఐనను బలునవలంగల
పానకముంగ్రోలి లెస్సబడలితివి ధి
ద్దానంగల తేనియగొన
బూనెదవో లేకమరలి పోయెదవో తేటీ.

సీ॥ నేరేడు పండుకంటె మెఱుంగుగల్గునీ
యొడలిందు వచ్చుట బడలవచ్చు
నీముట్టికట్టె పూనికనూదిలాగి న
చ్చుటచేతనెంతయు సొలయవచ్చు
పొగరెక్కు దుండగింపగు దిట్టలుగఱుంగ
బాడిసొంపగు నోరువాడవచ్చు
బురుగులదెచ్చి మాప్పులోనదచ్చి సుముగల్పి
కోలుచే నెదజిక్కు వోలవచ్చు

గావునను సొలపంతయు బోవునట్లు
కుండలో దివ్వెయటు మది గుదుపుపరచి

పూని యీ కొమ్మ కోర్కి వివరితేనెనెల్ల
నాని నిదుకింపు సందియం బూనవలదు.

క॥ అనిపల్కిన మాటలలో
దనుగోరు టెరింగి యింపుదార్కొన జుంజు
మ్మని చెలిచెవి మ్రోసెడి తే
టిని గన్గొని తేటిచెన్నటీ! యిదితగునే.

క॥ నినుగోరి యున్న యీ కో
న్ననల వ్వడి సిగ్గుపడెడి ననబోడి మొగం
బును నట్టిటుజూపి దెర
ల్చిన సాములమోర్తుమే యిసీయని కడకన్.

చ॥ దరియఁగబోయి తుమ్మెద నతండదలించెడి రీతితోఁ పగా
మురువెసలారు చెక్కిటను మోవిగదించిన కైదెమల్చ న
త్తరి నునుతామరాకున నతండల తేటిని దోలునట్లు రా
గరితకు వీచివీచి బిగికౌగిటఁజేర్చె నహా యటంచనన్.

క॥ అత్తరి నోసత్యాయని
కొత్తజివురుమేని కూయుకోయిలరీతిన్
బిత్తరి యెక్కటె పిలిచిన
దత్తరపడి చెలువముద్దు దనయంత నిడెన్.

క॥ కనికరముంచుము చెలి నా
కని కరమాస నిటువచ్చు నలయింపకు చి
క్కనిపాలుగారు నీ ను
న్ననిచెక్కిటముద్దు లిడుట నాకెన్నటికో.

గీ॥ అన బిసాసులరీతి నీయన్ను లేల
పచ్చి రరనిముసంబైన వాలుగంటి
ముద్దుసుద్దులుజెయ్యాలు మురిపెములును
గాంచనీకుండి రంచు దిగాలుపడియె.

గీ॥ కోరినటువంటి చెలి యొనగూడె నేని
కన్ను రెప్పిడునంతలో గడచు నేడు
అల్లవాల్గంటి యెడబాయ నయ్యె నేని
నిముస మొకయేటితో సరి నెగడు జూవె.

గీ॥ అట్టియెడ సత్యకూర్మి నాడిట్టనెంతొ
వేడుకొని యెట్టకేలకు వీడుకొనియె
తమి జగంబున నన్నింటి దరలగొట్టు
నట్టితమి గెల్చు సిగ్గు లేఅన్నలందు.

గీ॥ మబ్బులను మించుజొచ్చినపూడ్కి దోప
పొదలుదూరిచనెడు తటిబువ్వబోడి
యెదను వెన్నుని పరిబెట్టనెటకొ చనుచు
మానికము దొంగకడనుంచు మానిసివలె.

గీ॥ అపుడు చామనచాయ మే నవఃపువేల్పు
గరితయెడబాపునంది తత్తరము జెంది
యెంతయునుగుంది యొనలేనివంతబొంది
తిక్కతనమొంది ముసుపున్న తెలివిడింది.

ఉ॥ మాయను దప్పనాడితిసుమా యను పాయనుగొ[illegible]తె
మాయను నింతపెద్దచలమా యను మేల్రితసంపు[illegible]ల

మ్మాయను నిద్దిమంచిగొనమా యను నన్వలపించుముద్దుగు
మ్మాయనునన్ను గూర్మిగనుమాయనునీకిదినాయమాయనుఁ

ఉ॥ చాయనుజూడవేమి మలుచాయను నన్విడనాడిపోవుటె
చ్చాయను వేడ్కలింత కురుచాయను నీమదియంతదేలె న
చ్చాయను నల్కలింత తరుచాయను గోరికదెల్పంచ గడ్డిపో
చాయనునమ్మియుంటిబడుచాయనుచీయనుచాయనుందనుఁ.

క॥ ఎడబాపు సైపజాలక
తడబాటున నతడు తన యెదంగోల్పడి య
య్యడవింబడి యొడలెరుగక
వెడవిల్తుని యిడుమ నిట్లు వెపకెఁ బడతిఁ.

సీ॥ సోయగంబుల మోక జూచితిరా మావి
మొలకలార పొలంగుచిలుకలార
కులుకుచన్దోయిరాచెలి యేది జక్కవ
పిట్టలార బెడంగు తిట్టలార
కడుముద్దుమోము వాల్గంటిగాంచరె వెలి
దమ్ములారా మరునమ్ములార
చిరునవ్వు గురిసెడి గరితగానరె బొండు
మల్లెలారా విరి మొల్లలార

వంకలార నునుందీర డొంకలార
కంకులార పలీసురా డొంకలార
జింకలార పువుందేనెచింకలార
యింతిచేమంతిబంతి మీపొంతరాదె.

గీ॥ పాములార తియ్యని సీతవాయువుఁ
కొంచలార కడాని [illegible]
నిమ్మలార బెసంగు [illegible]
చాన విరిపోని మా [illegible]ందు గాన[illegible]

క॥ అని పలుబాలల మాటల
వనటంబడి సోకి [illegible]
తనుమఱచి [illegible]
నవబోంష్ట్ర [illegible]

క॥ అట ముద్రి[illegible] [illegible]
చ్చటదీఁగ బాలుగోని [illegible]
చోట్ను [illegible]ఫుబలు[illegible]
నటనట గని[illegible]ంచి [illegible]

క॥ జొమ్మెటనో పొరనైన
యెమ్మె [illegible]
రమ్మనక [illegible]మ్మనక [illegible]
లిమ్మనయ [illegible]

మ॥ అవునే సీవు[illegible]
ట్లవిగో [illegible]
ట్టవె నీపంచ[illegible]
కెవలిచ్చు [illegible]

ఉ॥ కందునో[illegible] గా [illegible]
జ్జందవి పూదుమా[illegible]ముల [illegible]

పొందగ మోపినన్ బడలునో యెలనాగలకింత వింతసొ
రెందునుజూడమంచు జెలులెల్ల రలంచు బెరుంగ దింతయున్.

ఉ॥ ఏమె యిటుంటివేమె చెలువేసితివే ననచెండ్లు గట్టరా
వేమె నినున్ బడంతులెవరేనియు దిట్టిరె బూచిపట్టెనే
రామెలతల్ విరుల్ జిదుమరాదొకొ దండలగూర్చరాదొకో
సోమరివైతివో మరుడు సోకుడురీతిగ సోకెనోకదా.

చ॥ అని మడతుల్చెలిం గదిసి యన్నువచిన్నెలు కన్నులారగా
గని యొడలంటి యంటిపెనుకాకలకాకయి యున్న దిన్నిరో
యని యెదియేనిమందులిడకిమ్మరొ యెమ్మెయికొమ్మదక్కునం
చనువుగజల్లనొసరుకు లన్నులు కొన్నితమారొనర్చియున్.

సీ॥ చెలికెంపు టడుగుల జివురాకులతికించి
యరటితాటలు తొడలం దమర్చి
మడతిపక్కలకు తామరపాకులనుగూర్చి
విరిచెండ్లు తొమ్మున బిగియగట్టి
కైదోయి కెలదమ్మి కాడలెంతయుజుట్టి
విడెపాకు లింతి చెక్కిళులకద్ది
కలువపూరేకుల గన్నులపైగప్పి
కొలనిపుట్టువు మోము కలవరించి

పొలతి తక్కినమేనెల్ల బువ్వొవులను
గప్పురము గందమును మంచుగలియనూరి
విరివిగాబూసి పెనువట్టివేళ్ళసురటి
బుచ్చుకొని వీచి రప్పు డప్పువ్వుబోండ్లు.

క॥ మనుకాక [illegible]
ప్పనసంన గా[illegible]చు [illegible] [illegible]
గరిత [illegible]ల్పాగలు [illegible]
బరగిన [illegible] [illegible]చున్.

ఉ॥ కలు[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] పెలున్
వలిపెపుబిట్టనై [illegible] [illegible]నిల్చ[illegible]త్తి మై
దలలను నేలవ్రాల్చి [illegible] [illegible]నుమా
కొలలు కనుం[illegible]లమ్మమున్.

ఉ॥ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]యదే
యల్లెయు వెన్ను [illegible] [illegible] [illegible]రెండునై
పల్లెలని త్రి[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ల్పల్లెనమర్చి [illegible] [illegible] [illegible]మిన్.

క॥ వెన్నునను [illegible]
యన్నలు[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
మన్న[illegible] [illegible]
[illegible]నిసుగొల్చువారి [illegible].

చ॥ చిలుక[illegible] [illegible] [illegible]గూర్చి తే
టులగొనయు[illegible] [illegible] [illegible]గండుగో
యిలనలినాలిగాలి [illegible]లున్ [illegible]చలున్
బలసి [illegible]గొలు[illegible] [illegible]నందగున్.

ఉ॥ పట్టినగండు తూపు[illegible]సు [illegible] [illegible] విప్పయా
[illegible]ట్టిడివిల్లుబాల్చి [illegible] [illegible]యని మ్రోగు[illegible]తో

నెట్టననిల్చి జెట్లమని నీర్గెడిదిట్టల నీళ్ళదాఁచిపి తీ
వట్టినిను న్నెలంత యకటా బ్రతిమాలిన గాచుటొప్పదే.

క॥ అనివేడినకోలది నెలం
తను కంతుఁడలంచసాగినఁ గైదోయిఁ
మినువంక నిలిపి బలువెర
పున హృదయము గుదురుపరచి మోడ్పుంగనులఁ.

సీ॥ పదియారువన్నె హొంబచ్చుడంబుగలాడ
మెరగుచాయనచాయ మేనివాడ
వెలిదామరలబోలి చెలఁగుకన్నులవాడ
మొలకనవ్వులసొంపు లొలుకువాడ
మురువారు నిండు చందురుమోము సిరివాడ
నిసిమిచెక్కిళ్ళ పెంపెసగువాడ
మోకాళ్ళవరకు జంపులఁగు చేతులవాడ
యుపురాకుకైదమ్మి యెమ్మెవాడ

అన్నిటనుగూడ వెన్ననిపిన్నవాడ
మిన్నవాడ బెడంగు రాకన్నె రేడ
నిన్నుఁగొనియాడ తక్కువలున్నె చూడ
నన్నులకు నీడ గనిపింపు మందకాడ.

క॥ అనియిట్లు వేఁడుమాటలు
వినవచ్చిన వెన్నదొంగ వీలమరె నటం
చని సోగమోడ్పుగన్నుల
ననబోడుల యెదుటనిల్చినఁ గనిబత్తిఁ.

క॥ మనచెలితలంపు లోఁ గాఁ
గను మనుఁడిదె నిచ్చెదనుచు గారవమున మ్రొ
క్కినకోర్కెకె లోఁబడుఁగా
కని దీవెననిచ్చె సత్యనంటి తెఱవల్చెన్.

క॥ తనవలపుకానిచే పో
కిన తెలివింబొందివాసి క్రీగంటఁగనుం
గొని తమి యబ్బిము నిగ్గను
మనమున జెనగొనగ జెలుల మాటునకేగెన్.

సీ॥ పసిడిచెంబులనింప బాలుం దుపన్నీరు
వడిచెప్పుయుపుగు గడిగెనొకతె
యూదినగన్నడకుంప బోలుచుకాని
యొళ్లెగ్గళోని తడియొత్తెనొకతె
లేచమ్ములపుటాకులే యుంచగనొప్పు
హెంబాల సుబ్బతి సుంచెనొకతె
నెలరాతి తిన్నె జెంగలువ రేకులు నొప్పు
కెంపారుపీట నక్కొనకొకతె

కప్పురపు విడియంబు లక్కొనగచ్చె
వైపిపతనంపు పలుకగ నద్దెనొకతె
వెన్నగొడుగును జెబూనె చెలియొకతె
నెరగ నొక్కతె యొక్కతి పమనపుడు.

క॥ ఎరిగి యెఱుంగని తనువుని
మఱియాపత్వాసర్చి కెట్టు మమతను ఉతహా

మరునబ్బ్రయం జెరింగిన
గరితల కిం కెంత బత్తి గల్గెడినో కదా.

క॥ మరియాద సలుపు సరకులు
దొరికెఁ గరితలకు బూలతోటఁ బళిరే
సిరి కనికరముఁ గల్గిన
దొరలకు దెరవలకు నెందు దోచుం గలుముల్.

క॥ ఆపడతు లిట్లొనర్పగ
రాపైదలిసొంపుమీరి క్రొల్గన్నుల వా
ల్చూపుఁ నివాళిమన్నన
జూపె నతనికదియె జగముచూడదు టాయెఁ.

గీ॥ అతనిచూపుజాలు నన్నుల చనుగట్ల
దూరి సత్యవంకబారె నల్ల
నల్లనయ్యచాయ నల్లన చెలిపొంచు
వాలుచూపు లెదిరె మీలవోలి.

వ॥ అడకువల్లగ్గలింప నొకయన్నువవెన్నునిమోముగాంచుచుఁ
నుడివెనిటుల్ బళామిముగనుంగొనుటఁ మదిగల్గుకోరికల్
బడసితి మూడ్చునారముకొలఁల్ కొలమంతయుగట్టుకెక్కె—నీ
యడవియువేల్పుదోట కెనయయ్యెసుమీ తమరిందువచ్చుటన్

క॥ మీమొగముఁ రేరాయని
చే మాచెలిమోముగలువ చెన్నలరారం
గా మదియను నెలరా నీ
రై మీపసపేరి కడలి కబ్రిమెపారఁ.

ఉ॥ మానకి నేర్చకయ్య. కొరపూలిన రేంక్షనుగూర్చకయ్య !
తోపరివాని నన్నిటను దూచి నెలంతుక జేర్చవయ్య మా
వేసము చుట్టునుం బొలిపివేయగ నెవ్వరుజాలరయ్య నీ
వేసరినీకు నిందులకు వీలుపడంపగవయ్య యిస్యూషణ్.

క॥ అనిపల్కుపొలతిమాటలు
విను రాచూల్కొమ్మ సొబగు వింతై యొప్పన్
గనిన మడంతుక లా జ
వ్వనిమది గుర్తెరిగి రతనిపైబడె ననుచున్.

గీ॥ ఇట్లు వారిచూపు లితవు లెరింగిన
యింతులందు మిగుల జలతయైన
గమలవచ్చి యోరగా నిల్చి యొయ్యార
మొలుక నిట్టులనియె గులుకుకొనుచు.

సీ॥ అనదల గనికరం బమర జేపట్టుట
మీాబోటి దొరలకు మెప్పుదెచ్చు
ననబోడి కంతుగొన్నన చిల్కుగమివాడి
వాడియున్నది బలువేడి వేడి
కొనియెదమిందు సాకులు జెప్పరాకు పూ
కును నీకు దపులు చిక్కులిక బెక్కు
పదిమంది సవతుల పాటిదిగాదు పు
ట్టిన మొదల్ సిరిమూలటెంకిసుమ్ము

నీపలుకు తేనె సోనకై రాపడంతి
వానకోయిలరీతి నెంతేని యెదురు

జూచుచున్నది వెనుదప్పి పోయిడప్పి
కాంచి గురుతించు మని మంద లించుటయును.

క॥ ఇరుచెక్కుటద్దములలో
బెరిమ మెసక మెసగుచుండ వెలదింగని యో
విరిబోణి మీచెలిం గన
మరు డరవిరిచిల్కు లేసి మది జెరిపె ననుజా.

ఉ॥ అచ్చరలందు పాపగమియన్నవలందును వేల్పు టింతులం
దెచ్చటజూడ మీసొబగు నీజిగి యీతెర గీహొరంగు నీ
ముచ్చటగొల్పుపాట కరముం బెరిమూరగ నన్ను గోరి తా
వచ్చుట కెన్నొపున్నెము లవారిగ జేసితి నంచు నెంచెదన్.

సీ॥ పలికెనా పెక్కుపండుల మెక్కిపలుకు రా
చిలుక పల్కుల కలవల మొనర్చు
చదివెనా చిగురు లిచ్చనుమేసి కూయుకో
యిలకూతలకు హాళాహాళులు నేర్పు
వెలుడెనా తమ్మికాడలు గుక్కికదలు రా
యంచ సంచుల నడలించజాలు
కాంచెనా పొగ రెక్కు గండుతుమ్మెదబారు
లిరువైపులను బనాయించి తీరు

నవ్వెనా నిండు పున్నమనాటిరేయి
పండువెన్నెల లెల్లెడ బర్వజేయు
నిట్టి వెనుదిట్ట సొగసులపుట్ట నెట్టు
మానుకొని పోదు ననుకొంటి మచ్చెకంటి.

ఉ॥ జవ్వనమందు జెల్వమును జాణతనంబున నెల్ల విద్దెలన్
బువ్విలుకానియాలినెనవోలి ననుం మఱిగోరు దీనితో
నవ్వినజాలదే మరుడు నౌకరుగా నను గోల్వడే బళీ
దవ్వులనుండు టెట్లు జడదారులకుం జడవ్రేటులొందకే.

ఉ॥ సన్నల జాయలన్ బనులు సల్పెడుబుష్పశరాసనుండి యీ
క్రొన్ననబోడి క్రిందబడగ గూర్మవడుంగుల నొగ్గజేసెదన్
జెన్నలరారు నీనెలత చెంగట నాచెలులుండరున్ వలెన్
బన్నుగ నంపజేతు జెలువా చెలువన్ జెలువార నియ్యెడే.

గీ॥ అనిన యెలనాగలెల్లలో నలరి యలరు
దండచేనిడి కోర్కులు బండె నిండె
గొమ్మ మాకందరికి సంతసమ్ము చీని
వేయుమిక నేల తడవని వేగిరించ.

చ॥ మురిపెములూరగా గడియముల్ గసపోంచ గడానిపట్టియల్
బరిపరి గిల్కు గిల్కువన బల్చనమోవిని లేతనవ్వుల
బ్బురముగ దోప జన్నుగవమోపునఁ గొ నడు వల్లినాడన
య్యరవిరిపోగుబూని మరుడార్వగ గృష్ణునిపజ్జకేగి తాన్.

చ॥ చను లరనిక్క గోర్కులెపసందడిజందులువ్రిక్క జేతులిం
పొనరగ గంతుడీజగము లోటనలంపగ క్రొత్తినట్టి నిం
టినిబలెనె త్రికృష్ణుమెడ తీవియలొప్పగనుంచె సందె బో
ల్తెనసిన వేడ్క గన్గొనగ నింతికి నెయ్యము తియ్యమెట్టిదో.

గీ॥ వేల్పుగమి యీగిచెట్టు క్రొవ్విరులవాన
గురిసె నచ్చరలాడి పాడిరి జగంబు

పొల్పుఁజెందెను సంద్రముల్ పొంగిపొరలె
జిన్నయురుముల నవుడింపు జేసె మొయిలు.

క॥ బంగారు పళ్ళెరంబున
సింగారపు రవలుగూర్చి జే సోబనమం
చుం గరితలు బాడిరి పలు
గుం గోయిల లివ్వరు మెక్కి కూసినరీతిన్.

చ॥ పరువములైన యాకులొక పట్టెడు దవ్వునఁగోసి పచ్చక
ప్పురమును గాచు నేలకులు పోకలు కస్తురిగూర్చిచుట్టియా
వెరవరికిన్ వెలందుకను వేరుగనీయ నొకళ్లొకళ్ళ చె
బిరెమునసుంపఁగొని రివేకద కూర్మ్మలకుండు చైదముల్.

ఉ॥ ఇయ్యెడనీకు నిట్టులొనరించుట జెల్లునె యంచు బల్కువా
రయ్యయునమ్మయుంగనిన సొగద నీ పనియంచు నాకువా
రొయ్యనదాకు జూచుకొను ముగ్ధ్మలిపెద్దొనియంచుప్రేలువా
రయ్యయొ దొంగపెండ్లితగవాతగువారికటంచు నవ్వుచున్

గీ॥ రక్కసులగొంగ మదినంత బక్కిరేని
దలచినంతన రెండురెక్కలను బుట్టు
గాలిమ్రాకులు దనవెంట గదలిరాగ
జెంతకరుదెంచి నిలిచె నచ్చెలులు చూడ.

చ॥ చెలియను గృష్ణుడప్డుగని చేడియ! అయ్యయు నమ్మ గన్న నిన్
గలచి యలంతబెట్టెదరొ కానిపనుల్ బొనరించితందురో
చెలియ! పులుంగురేనిపయి సెజ్జకు రమ్మని కేలువట్టి ము
ద్దులుమురిపెమ్ములూర వడితో పెడత్రోవను బట్టిపిల్వగాన్.

క॥ వెనుకాడిన సత్యంగని
ననబోడులు గుంపుగూడి నగుబాట్లగు నీ
పనిగూడదు వినగూడదు
తనయయ్యయొసంగువరకు దాళగవలయుఁన్.

గీ॥ ఏము తలిదండ్రులకు జెప్పియేర్పరించి
పెండ్లిగావించి వేడ్కనొప్పింపజేతు
మయ్య మామాటవిని చెలిచెయ్యివిడువు
విడువుమని వేయురీతుల వేడుకొనిన.

గీ॥ వెనుక ముందు లరసి ననబోడి మదినెంచి
చెల్మిబోంట్ల మంచిచెడ్డలెరిగి
అత్తవారిపరువు లాలించి చెలిమిన్న
గౌగిలించి వెడలె గరుడునెక్కి.

క॥ వెలదుక లంవరు సంతస
మలవడ నట గదలియిండ్ల కరిగిరి తమసం
బులు సిగ్గులు సంతోసము
లలలంబలె బొంగి వరుస నరుదేరంగన్.

క॥ అనిచెప్పిన సూతుని మో
ముకు గని జడదారులాక్క ముగి పెన్నుం దే
మొనరిచె నవలం జరిగిన
దనువుగ మాకెరుగజెప్పు మని యడుగుటయుఁన్.

ఆశ్వాసాంతము

వ॥ పలుకులుదెచ్చి నల్వకిడి పాల్కడలింబరియించి పంటితో
నిల బయికెత్తియన్నిసువు నేలి బలింబడ దొక్కియుల్లరే

డులమడియించి సంద్రమున డొంకనమర్చి ప్రలంబుదున్మి సో
కుల కెదమార్చి కూళలనుగూల్చి జగంబుల నేలు నేర్పరీ.

క॥ మ్రొక్కుల యిక్కల రవలం
జెక్కిన బొమిడికల తేజుచే నెంతయు బొ
ల్పెక్కిన యడుగుందమ్ముల
చక్కదనము గల్గువాడ జగములరేడా.

క॥ గొనముల కిమ్మగు జంగా
హనుమయ గావించినట్టి యచ్చ తెలుగునఁ
గొనబారుసత్య పెండ్లిన్
దనరెడి దుగగ్రుక్క యిది యనంజెలువందున్.

తృతీయాశ్వాసము

క॥ సిరియనదగు రుక్మిణితో
సరియననౌ సత్యగూడి జతయై కెంచా
మరహజ్జదోయి నొత్తగ
నెరప్రోడతనంబుతోడ నెసగెడివాడా.

గీ॥ విను తపసిరేండ్ల గని సూతు డనియె నిట్టు
లవ్వాలడితండ్రి మానికం బంది వేడ్క
దలను దాలిచి క్రొత్తవేవెలు గనంగ
ద్వారకావతికడ కరుదేరునంత.

ఉ॥ అచ్చటికాపులెల్ల రహహా యిదియేమని వింతబొంది ము
చ్చిచ్చుల వెల్గుదాల్చుకొని చేరెడునగ్గియొ యెల్లతేజుల౯
మెచ్చుల కోసమూని పుడమిం దిగివచ్చెడి ప్రొద్దొ లేక నా
చిచ్చరకంటియో యనుచు జేడ్పడితాల్మి నిడించిపారుచో౯.

చ. బళి యిదియేమిమించు పొగవారినమాత్రము నబ్బులేదహా
తొలగక కానవచ్చెడిని త్రోవనువప్పుదు వానబట్ట దే
కలయును గాదు నిక్కమముగా నిలమున్నగ నోపునంచు లో
పలజని యాపురంచుమగవారలగాగిటగుప్పిరుగ్మలుల్.

సీ॥ చల్లకుండలను బాజారులో బడవైచి
పరుగెత్తి యిలు జేర నరుగువారు

నేవంక దొలగిన నావంక దొలగి యొం
డొరుల మోము బగుల్చుచుండువారు
నెటుబోవ గాళ్లాడ కిట్టిట్టుదారాడి
పుడమిమీదను గూలబడెడువారు
పిల్లలు తల్లులు భీతుమీర గవుంగి
లించి హాయని బిగ్గ నేడ్చువారు

నగలు బంగరునాణెము ల్నాక విడచి
బరవసంబున నెచటికో పారువారు
నంగడుల తల్పులనుమూయ కరుగువారు
నైరి ద్వారావతిజను లిట్టితరిని.

చ॥ చలుదులచిక్కముల్ తొడలచక్కి నిగొట్టుకొనంగమూపులన్
బలుపులు వ్రేలుచుండ వడబాటెనగన్ వడివచ్చి మోటుపం
చలు పయిపైమెలంచుచును జెచ్చెరవెన్నుని మోళ్ళలవంకక
ళ్లలు బడవైచి భీతులడరన్ బుడమింబడి జోతసల్పినన్.

క॥ అగ్గొల్లవారి బెరమను
డగ్గరి చేయూతలేపి టక్కరిగొల్లం
డెగ్గేరివలన గలిగెన్
దిగ్గన నాతోడ మీరు దెల్పుం డనినన్.

చ॥ ఒడయడ యేమిచెప్పుదు మయో మనవీటి బజారువెంట బ
ల్విడిజను దెంచె మిన్నలుగొ వేలుపురాయడో లేక నెప్పు డె
ప్పుడు నరుదెంచు రక్కసులపుట్టలదిట్టయొ పెద్దబూతమో
కడుపునగన్న బిడ్డలటు గావగదే మము నెల్లని త్తరిన్.

గీ॥ అనిన దన మది నారసియంతకట్టు
దెలిసి చిరునవ్వుమోమున మొలకలెత్త
ననిమె జడియకుడయ్య మీయంత్రవార
లిట్టులైన కొలంబున కేది పరువు.

చ॥ విను డటులేగు డెంచునది వేలుపురాయడుగాడు పొద్దుగా
డొనర శమంతకంబు దలనొప్పుగదాలిచి వేడ్కవచ్చు ని
ఘ్నుని కొమరుండుగాడె తనకుం సతతేరులసామి కూర్మిపెం
పున నలమానికంబమరె పొల్లగునే కలవారి కూరుముల్.

క॥ అని మరియు నుగ్రసేనుని
కొనగూడిన రతనమెంతయో తగియుండున్
గనులార జూతుమంచర
మును చెలువకు దయ్య మారి మొద్దునుగూర్చున్.

సీ॥ అనినవెల్లరు బల్కిరవునవు నా బమ్మ
చెయ్యులన్నిటను బిచ్చితనముండు
మునిడికాయలకు బొల్పెసగు బోయగముంచి
పనసపండ్లకు ముండ్లుబానుకొల్పె
తుంగముస్తకు తావి దోరంబుగాజేర్చి
బంగారమునకు నొసంగడయ్య
పిసినిగొట్టుకు డబ్బు బెల్లుగా నొనగూర్చి
యీగికల్గిన వాని కీయడయ్య

మగతనము లేనివానికి సొగసుకత్తె
దార్చినట్లుగ నాశమంతకము నుగ్రి

సేనరాజున కీక బ్రిసేనునన్న
కిచ్చె బువితేండ్లకెల్ల గన్నెత్తిగాగ.

క॥ అని యనుకొనుచుండంగా
దనగీముంజేరి యింటతగువారిఁ గొ్రి
న్ననబోడిఁ మురిపెంబుల
గనిసత్యఁదమ్ముగుత్తిగాంచెఁ మించెఁ.

క॥ తాబొందిన తంటాల్గా
రాబమ్మన నింటిలోన రాచుట్టలకెం
తేబల్కి సంతసంబిడె
తోబుట్టుప్రిసేను డెలమితో మైమఱచెఁ.

గీ॥ రాకొలపుమిన్నయైన సత్రాజితుండు
మంచిగా నింటిమూల శమంతకంబు
నుంచి పువ్వులబూజగావించుచున్కి
రోజునకునెన్మి దేసి బారువుల మేల్మి
బంగరువు తప్పకుండ నొసంగుచుండె.

క॥ అత్తరి గోడలు మేడలు
నెత్తగుబురుజులు నపుంగు లింట్లనుగొట్టాల్
జిత్తరువులు గంబాల్మేల్
పుత్తడి నమరింపజేసె బొలుపారంగఁ.

ఉ॥ చేయనిజన్నముల్ నెనరుచే నలరింపని బీదపిండ్లు నై
సేయనియింట్లుముక్కుపయిజేయిడిచూడనివేల్పుటాంద్రహా
హాయని యెన్నియో కయిత లట్లనికైనరులఁ నెబాసు వ
హ్వాయననట్టి తేండ్ల గనవచ్చునె యాయదనుఁదలంపగన్.

చ॥ తిరుగుట మానికంబులను దీరిచినట్టి కడానిమేడలన్
కరగుట లెవ్వియేబనులకై తనుగాంచిన వీవలంపునన్
జరుగుట పుస్తెముల్గలుగు జన్నములన్ వగునోలగంబులన్
సురుగుటచెడ్డచెయ్వులను సూవెప్రిసేనునసుంగుటన్నకున్.

చ॥ ఒడలినిజూచి దువ్వలువ లోగిక మూకట్టాప్పజూచి కా
ల్నడగని జోడు బోడితలలంగనిపాగలు పోగులెంచి తా
వడుగును బెండ్లిజేసికొన బట్టెడు సొమ్ము నొసంగు వీవకే
ర్పడగ ప్రసేనునన్న యదిరా యిదిరా యల కెంతయోంతగున్.

ఉ॥ పచ్చలు గెంపులున్ రవలు బంగరు వేలుపు రేనిరాలు దా
నిచ్చి హారంగుబొమ్మ లమరించుమటంచనితండ్రియానగా
నిచ్చును సత్యబొమ్మలొనరించెడు వారలబిల్చి వెన్నునిన్
ముచ్చటలూర నొక్కచెలి ముద్దిడునట్లొనగూర్పుచేయనున్

గీ॥ మరియు నెవయందు నేరీతి మలయునట్టి
చెల్వగా కట్టెచెలకాని చెయ్వులన్ని
వేడ్కజిత్తప్వలందుగావింపజేసి
ముగువచెలికత్తెలకుజెప్పి మురియుచుండె.

క॥ అన్నెలతయిట్టులుండన్
జెన్నలరన్ వండిప్రియుగప్రసేనుండను రా
మన్నియకు శమంతంబా
వెన్నుండిమ్మన్నయట్లు వినివెంవమునన్.

మ॥ తగుసేవెన్నునకిట్టులాడ నిసిరో ద్వారావతిన్ పేరు ...ం
పగువాల్గంటిని బెండ్లియాడునెడ నాపంబల్మి జేకొండుప్రిబల్

మగలెవ్వారయినఁగడంగియిదియామూమూలనుఁగృష్ణుడీ
తగవుఁమాలిన రాయనింగొలుచ వంతల్ జెందకే తప్పునే..

గీ॥ ఒరులనెలతల నూరెల్ల వరిగితిరుగు
గట్టితుంటరి చేడుగా గలిగె నింక
నొకనిచే సొమ్ముగని యోర్చియుండగలడె
చెన్నటులపొంత కెప్పుడు జేరరాదు.

చ॥ అడుగునొకో శమంతము నహో యది యెట్టులొసంగువాడనా
మొదలిని నానియున్న యెడ నూపిరియిమ్మన నిత్తుగాక కా
రడవుల వానయెండలకు నాకలిదప్పుల కోర్చినిల్చి మిం
దొడవునుగొల్చి వేల్పులకునుం గొనరానిది గొంటినక్కటా.

గీ. అని మరియు నిట్టుదలపోసె నత డెడంద
సోకులనుగొట్టి వేల్పులసాకుజెట్టి
యిట్టి చెడు చెయ్దమున కేల నిచ్చగించు
నిచ్చగించిన దప్పునే యాక నాకు.

గీ॥ చక్కదనమునకెల్ల యిక్క మేల్గొనముల
నిడినపెట్టె విద్దెలిముదుకొట్టు
నైన సత్యనిచ్చి యదుగులుబట్టిన
నెంచి నన్ను గనికరించునేమొ.

గీ॥ పేర్మి సొమ్ములిచ్చి పిల్లవాండ్రనొసంగి
చెన్నటులను బూజ సేయుచుండు
బడుగులెల్ల మెడల వారిమేలూరక
మీదికెగిరివచ్చి మోదకుంట.

గీ॥ ఇట్టు లేమే మొయనుచుండ నింపుతో బ్రి
సేను డడవిని వేటాడబూనిమంచి
తేజి నాయిత్త మొనరించి తెమ్మటంచు
నానగావించి యతడును లోనికరిగి.

గీ॥ ఇంటివేల్పుకంటె హెచ్చుగాబంగారు
పెట్టెనిడు శమంత మట్టితీసి
యింపుబెంపునింప నెవదాల్చుకొనెనన్న
వలదు వలదటంచు బలుకుచుండ.

సీ॥ ఆకుపచ్చనిరంగు షోకుదుస్తుహొరంగు
కడలన్ని దట్టంపు టడవిజేయ
రతనంపు బొమిడిక రవలజిగాజిగి
నిరుకేళ్ళవలను నన లేచియెత్త
తళతళలాడు చికిలికత్తుల బెడంగు
లెడ నెడదొడగి యీరెండగాయ
వలెవాటు సవరించు వలిపె హొంబట్టు సే
ల్లు షమి యెల్లెడల బుష్పాదులగురియ

తనదు వేసంబు ననకారుతరి నెలప్పు
పూలదోట వితంబున బొలుపెసంగి
జేసి బోయలు బంట్లు వజీర్లుబూన్కి
బరవసంబున గొల్చిరా బయలువెడలె.

చ॥ వలలుబులమ్ము లీటెలుసివంగులుగుక్కలుడేగలుఙబయిఙ
గలిగినమోత్రకాండు గమికాండునువెంబడిరా వజీర్ల వ

గ్గెలనుడు లాలకింపుచును కేరడమాడుచు గేలికొట్టుచుఁ
జెలువుమగంటిమి న్గనబ్రిసేనుడు ద్వారకదాటిబోవుచోఁ.

గీ. తడుపుకొల్లాయగుడ్డ నొడలనుఁదాల్చి
స త్తరువులోన వంటకై దు త్తయును ప
నంటియును గట్టియలుబూని జంటలేక
నెవ్వఁడోయొక్క ముదిబాప డెదురుకొనియె.

కం॥ అదిగని విన్నాణము గ
ల్గు దొరల్ చనవలదు వేటలోపల గడు గీ
డొదవు నన వినక నడచెఁ
విదివాఁ డ్లాటంగనెట్లు వీలెవ్వరికిఁ.

చ॥ తనతెలిమావు తెమ్మెరనవల్చు వడిఁజనుచుండ మేల్మిగొ
ల్సునుపడలించి యుస్కొలపి చూడకడఁ గడముట్టబారి చ
ప్పునవరుదెంచుగుక్కలగముల్ భవుభౌయులివు ల్సెలంగవెం
టనుబడి సా వఢీర్లను కటార్లుతుటార్లనువెన్కయై రటఁ.

గీ॥ తెంపుబెంపున నేయడ్డగింపులేక
నడగతోడన నడవిలోబడి తొడంగి
గుట్టలునుబుట్టలును చెట్టుపట్టులరసి
యరసి మెకములఁదొరసి వేటాడునపుడు.

గీ. అచ్చటికిదాపునందున్న యట్టి వింజ
మనెడుగుబ్బలినుండు బోయలకు బెద్ద
లైనవారలు సనుదెంచి తేనిగాంచి
మొ్రక్కి యొకపున్గుపిల్లని మోలఁబెట్టి.

క॥ పబువా చూచితె పింజం
బబుబరమా నెట్టివారికైనను నెంతె
త్తుబలే మాఱుంక్షటనుం
డు బగల్ రేయియును జీకటుల్ చిమ్మనుచో

క॥ అందలి మెకపుం జేదులు
నుం దుప్పులు పెద్దపులులునుం జిరుతలు బల్
పందులు లేళ్లు సివంగులు
వందలు వేల్సమ్మ రమ్మ వానింజూడఁ.

సీ॥ వానిదుంపార నీతోన యేమందు దు
ప్పులపిల్లలే పెద్దపోతులంత
సామి చూచితివె యూచమురుపందికి వెండ్రు
కింత బీకంగ జిమ్మించి కొట్టు
నయ్య పెద్దసిరికాయం తేసి తెలిగుండ్లు
జలజలరాల్చు నేస్తులు బెనంగి
చెట్టంతయాంబోతుబట్టి నేలకుగొట్టి
కొనగుట్టవరకీడ్చి తినుమెకాలు

చూడ సొంపా కొదమలేళ్ళు చూచినంత
నింటిమాటెత్తనీయని యేదుగుంపు
సింగములకైన నింత తొలంగిపోని
యడవి దున్నలు గొరనాసుందుగలవు.

క॥ తొడరి యెలుగెత్తి యార్వఁ
బిడుగులు వడిరాలు పెద్దపెట్టున నొక దూ

కుడుజేసిన మావింజము
దడదడలాడించు సుమి కోదపుసింగంబుల్.

క॥ అమ్మా యయ్యోలుగుల నా
బమ్మెట్లొనరించె నొక్కొ పరుపడిలో సిం
గమ్ముల దమ్ముల జేయును
రమ్మా మాపాలము జూతురాయడ యింకన్.

గీ॥ అనిన సంతోసమంది తే డట్లె యనగ
వెంటనిడుకొని యొకజాలు వెంబడించి
అడ్డె పానపాన మబ్బానునట్టె చోట
యెంతదవ్వది చెలక పెట్టెయటంచు
నిల్లిదే యంచుగొని పోయి రల్లతేని.

సీ॥ మున్నగస్త్యుండు రా బుడమిసాగిలి మొక్కి
నుండుమిట్లన బండియున్నవాని
పాపసామ్ముల సామి రావణంకులకున్కి
యగు నేటి చెలిపక్కి తగులుకాని
నిండియా నడిమికి రెండుపంపులుగాగ
నమరించు పెద్దగట్టైనవాని
కడు మెకంబులకు దొంగలకు తేండ్లకు నిరా
ఘారులకిక్కయై పరగువాని

తమ్ములకు గల్వ పూవుల కిమ్మలైన
వలపు తెలినీటి కొలకుల వాసిగాంచు
నెత్తముల వేల్పులచ్చరల్ నెత్తమాడ
వేడుకలుగూడ జూచెనా వింజ మపుడు.

కం॥ కని యిది కాంచినజాండదే
మనుటెందుల కేంధ్రుబూంస్థు మజ్జా
మ్మినుపట్టి నిక్కి యెగురం
జనదే యీ గట్టుకొనకు జనువారల

చం॥అనితలపోయుచుఁగరకుటమ్ములగోల్పువిన
మొనసిన కారుసింగమును మోటెలు గుంజెన
దినిబోగ రెక్కుదున్న నొకదెబ్బకు పెబ్బకుజబ్బ
దునిసిపడఁ వడిఁ నెరపె దూలకవెంపు జెండి

సీ॥ దిట్టమాయేన్గు గీపెట్టుచుండగ దొండ
మట్టబిగ్గనబట్టి కొట్టనేల
గొల్పివ్వాడిగోళ్లెత్తి కొట్ట రివ్వనవచ్చు
కోల్పులినయీటె గుల్పు
యేనుంగురా తల పైనుండి కుప్పించి
యురుకుసింగము తల నొడిసి
కొరికివేయగనోవు దెరచివచ్చెడి పెద్ద
యెలుగుబంటిని చెట్టు కేసి

దుష్టులను జేల్పు నడవిపందులను
కణుజులను గెల్పు యేదులగమినసల
లేళ్ళసవరాల సెనిమిదికాళ్ళవాని
వాల్మెకంబుల గూల్చు నవ్వారిగాన.

క॥ పలుచియలేడిని బట్టుఁ
బిలుతివియక సింగములను బీరమున

నెలఁతుకం బందుఁ గొమ్మలఁ
నిలుచుచుఁ బట్టుకొని మింట వేల్పులు బొగడన్.

క॥ మాంసమయము చెట్టు నెక్కను
చాటుందపు నెలుబోస్తు స్తనము దేవ
హాటకనీరంపు కలశంబుల
గాటముగా జంప నడియెడు వేటయనన్.

క॥ ఇటు వేట సల్పుచుండఁగ
బటువగు మానవుం డొక్కసింగము వనవె
న్కటి పైపునుండి పైఁబడి
పటుక్కుమనిపుత్రియ కొరికి పడదోసెనపన్.

క॥ పడదోసి యట్టి మ్రింగఁగ
గడు మొనసెన్ దానశకుంతలముగ్గైకొని బ
ల్విడి బొలుచుండె దిన నె
య్యెలన సంతోసమెంతొ నేఁ విలసిల్లన్.

గీ॥ అప్పుడని జాంబవుంతుసుస్తి యెలుగు
బంట్లతోఁ పెద్ద పొదుగునగతు చే శ
మంతకము వెల్గుసు జూచి ఖింతబొంది
కొండనున్న దీసికొనిపోఁ గోర్కెగలిగి.

గీ॥ పచ్చకంటి మెకము పరఁచి మార్కొని
కిలు వెంట వెక్కె నాలుబట్టి
ప్రసమిచ్చిపోర్చె గుడిమ్రింగువానికి
తలుపు లప్పటము లానెను గానె.

క॥ సింగము నిటుజంపి రతన
మంగొని జాంబవుఁడు వింజపుంజ[illegible]
[illegible] జని కట్టికి ని
చ్చెం గొడుకుఁ కొంతవారు జేం[illegible]

క॥ [illegible] నచ్చువారల్
[illegible] నదవియయ [illegible]
[illegible] దెంపంబులు
దటమసటుక్కనగ గూలి తలపోని[illegible]

సీ॥ రాజుగారైన సత్రాజి[illegible]వచ్చి
మాతమ్ము జేడని మనలన[illegible]
నేమిమాటాడుడు మెంపుజూపితుము
భంగపాటుడు వాతపతి బ[illegible]
యుండు మాపసత్రాజి యొగి మాకు[illegible]
పుస్తుపిల్లలు సింగపుంగొ[illegible]
బిబిలిపిస్సలు [illegible] పిలుకస్త్రాణిము
[illegible]ము లేవి తెండు తేతెండు[illegible]

నా[illegible] నాము మనసు పొంపాలు[illegible]
పన్న [illegible] విప్పి మాపిన్న తండ్రి[illegible]
[illegible]నే నాకు నేమేమి చెచ్చెనని
నేబదులుమాట సుడున్నదు మేది[illegible]

చ॥ అనియిటు[illegible] గులుందుచు గుండు[illegible]
నినిగనియుం[illegible] దెలుపనెవ్వను [illegible]

నను పులు [illegible] [illegible] [illegible] సెగ[illegible] తొడంగి భ
గ్గన [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] నేడ్చె నేమనన్.

గీ॥ అసుగునై దో[illegible] [illegible] పల్కు
[illegible] [illegible] [illegible]
గాన[illegible] [illegible] [illegible] విను
[illegible]మ్ము [illegible] [illegible] [illegible]చు [illegible]సిల్లు.

ఉ॥ కాయను [illegible]దు[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]పాలిత్రోకచు
క్కాయను [illegible] [illegible] [illegible] జక్కదనంబు కెల్లని
క్కాయను [illegible] [illegible] [illegible]యను తియ్యని లేతమావిమో
కాయను[illegible] [illegible] దు[illegible] [illegible]యను గా[illegible]యను గాయనుంగనున్.

ఉ॥ పాయను [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]యను మంచిగోనాలమేలితి
ప్పాయను [illegible]జంపు[illegible]పాయను నాకడరార మేల్మి కు
ప్పాయను [illegible] [illegible] [illegible]యను సొరగు గంతుపుప్వొదూ
పాయను[illegible] [illegible]యను బాయనుజీయనున్ దనున్.

చ॥ డాయను [illegible] [illegible] [illegible]డాయను [illegible]దురారమంచిగో
డాయను [illegible] [illegible]డాయను నస్మరిపించు[illegible]డు నీ
డాయను [illegible] [illegible]డాయను నీయొ[illegible]లెట్టునైతు దో
డాయను[illegible] [illegible] [illegible]డాయను[illegible]డాయనున్ వినున్.

ఉ॥ రోయను[illegible] [illegible] [illegible]రోయను నా [illegible]దారితమ్ము[illegible]
ట్రోయను [illegible] [illegible]యను నిన్నెగపెట్టుబంప్రరా
రోయను నీ[illegible] [illegible]రోయను నీవలె నేవ [illegible]టబో
రోయను [illegible] [illegible]రోయను నేనెటునైతురోయనున్.

క. అనియిట్లు తోడబుట్టిన
చనువున నెనగానరాని జాలింబడి తూ
లిన మెదసోలిన మెయితో
డను గొంతశమంతకం బెడందందోపక.

ఉ॥ నేరుపుమై నెదం దనర నిన్ను గనుంగొని పెద్దలెంచగా
నేరరు నీవెలక సతము నిక గనిమంటిమి నీగొనంబు బం
గారము నీను నీకతనగా వెజగంబున కెంతొ మేలు వ
హ్వా రతనంబ నీ యొడలు వాసిన నా యొడ లేల గాల్చనే.

సీ॥ తమ్ముడా హాశమంతకమా యెచటనుంటి
వెవని పాల్వడి కలివిచ్చుచుంటి
నీదు సింగారంబు నీదు బంగారంబు
తరగలై తిట్టలై తనరునహహ
నీవు కోర్కెలను నిండించు నింతులు బీద
లెటువంటి దరిగాంతు రెందుపండు
పోల్లులాడని వాడ పొద్దొసంగిన లచ్చి
పోయితే నిల్కడ బూనలేవె

పోలుపుగలవాడ వేవెల్గు వెలుగుదాన
అనుగు చెలిదిట్ట సుకముల కొటపట్ట
మురిపెమిడు దంట కరువుల దరుముపంట
యంచు బలవించు బ్రిదుకుటెట్లని తలంచు.

గీ॥ మును శమంతక మణిగ్రసేనున కొసంగు
మనుచు గరివేల్పుగోరి నట్లుచటనిచట

వారలాడిన మాటల బారజూచి
యరసి యిదివాని పనియె కానగునటంచు.

॥ ఔరా తుంటరి మానికంబునకునై యాసించి నాతమ్ముని౯
నేరంబింతయు లేనివాని దునుమ౯ నీచేతు లెట్లాడెరా
యోరీ నల్లనివాఁడ నీకోఁపుచెయ్వేల్ జూపితే విన్నవా
రేరుంజీయనరోయటంచు బలుమారెగ్గైత్తియూరెల్లెడ౯.

కం॥ మాటల బెరకతలందు౯
సూటీ పోటీ నుడువుల సూచాయల న
మ్మోటిపయి నపనెపమ్ము౯
జాటించె నిజంబటంచు జగము న్నమ్మె౯.

గీ॥ ఎవ్వరైనను దన్నింత హెచ్చరించ
గొల్లయిల్లాండ్రు మరగిన కోడెకాడు
దొంగపనినట్టు టక్కరితోడబుట్టు
వెవ్వడవ్వాని చెయ్దముం చెరుగజెప్పు.

క॥ ఈఃగాగున రోకంట౯
రోల౯బాడంగ నతడునుం దెలిసికడు౯
దూలియికనేమి తెరగని
లోలోదలపోసి తనకొలువునన్ జెప్ప౯.

॥ పనుపడనాలకించి బలభద్రు డెనంగనరానికిన్క భ
గ్గనవడిమండి తోకచురుకానగ ద్రొక్కినత్రాచురీతి నా
యనుగగుతమ్మికుజ్జు నిటులారడిసేయగ వట్టితప్పుమో
పినపెనుతుంటరిం దునిమిపెంపుజెలంగెద నిప్పుడంచు నే
పున దననాగలి౯ బయికిబూనిచి పట్టి చనంగ నడ్డమై.

శా॥ అన్నా తొందరయేలయాగు మది జేయంబూనినన్ బెద్దలన్
విన్నాణంబుగలట్టి వారలను మెప్పించన్ వలెన్ ముందుగా
దెన్నుంజూడక మంచిచెడ్డ యెఱుగకెంతే తొందరల్ జెందువా
రెన్నండున్ జెడిపోదురంచు వినవే యిట్లేలనం జోర్మిమై.

గీ॥ కినుకడించు సాత్యకిని జూచి నందుని
కొడుకు పెద్దవారి నడుగనలయు
ననిన మాటకెంతొ యలరి మంతులబిల్చి
యెఱుగ జెప్పి కర్జ మిట్టులనియె.

క॥ ఎరిగినవారల కెల్లర
కెఱుకయగుచు జగము మనుప నిల బుట్టిన నే
ర్పరిమంతుల చే తెరగుట
తెరగిది యనియొక్క పనుసు దెల్పుటగాదే.

చ॥ అనవుడు మంతులిట్టు లనిరయ్య ప్రసంగనె మాయపంవదో
చినయటు పిన్న వింటమను జెప్పగలాడిల లేదు మీదు త
మ్మునిగడ తేర్చి యారయనమున్ గొనినాష పటించు నీకు వ
ట్టి నెపము పెట్టినట్టి పనటన్ బరిమార్చగ జెల్లదే హరిన్.

ఉ॥ ఇప్పుడ వాని జంపునెడ నెల్లరు మానికమీ కెకొంకరన్
దప్పును మీపయిన్ నమయెపం గుతిరింతుకుగాన వానినే
చొప్పుననైన బట్టుకొని చూపి వితానపమెల్ల మానిపో
నప్పలుగాక దున్న నహాపహ యని మెచ్చు జగంబులన్నియున్.

గీ॥ అనిన సంతోసపడి వెన్నుడౌను నాగ
నుగ్రసేనుండు బలరాము డొప్పుకొనిరి

మనుమలుం గొడుకులు దమ్ము లనుగుచుట్ట
లెల్లవారలు నిదియ పోచెల్లుననుడు.

వ॥ ననవిలుతుండు సాత్యకియు నల్లనిబట్టగలట్టిజెట్టి కం
తునికొమరుండు సాంబుడును దొడ్డమగంటిమిగల్గు చుట్ట ల
ప్పనికయి జాడదీయగలవారు వజీర్లొక కొందరంటిరా
జనియె బ్రసేనుడేగు కడచాయల నా కరివేల్పు సెట్టనన్.

చ॥ చనియడవిన్ దగన్వెదకి చచ్చియిలన్ బడియున్న యాప్రసే
నునిగని వంతబొంది యిటనొంచెనె కట్టడి బమ్మవ్రాలహా
యని రతనంబుకై వలువలన్నియు గుత్తుకనున్ మొలన్ గనుం
గొని యెటలేక యుండిన దిగుల్పడిరందరు వెన్నుడంతటన్.

చ॥ ఇదె కను డొక్కసింగమిట నేడ్తెర వీనిని దున్మివైచి పే
రెదవెలుగొందుమానికము నెంతయు గైకొని పోవనోపు ని
య్యది పెనుగోళ్లజీరు గురు తల్లదె పల్గమి నొత్తెపుత్తెనా
నిదె బువి కాలిజాడయని యేర్పడగా నెరిగించి పిమ్మటన్.

గీ॥ కడగి బొబ్బమెకపుగాలిజాడనుబట్టి
యెల్లవారు వెంబడించి నడుమ
నల్లనయ్య యడవినడివారమునకేగి
ద్రెల్లియున్న మెకపుతేనిగాంచి.

చ॥ ఇదియెటులీల్గెనంచు గలయెల్లరునుం బరికించి కాంచి యి
య్యది యొకయెల్గుతేనిపయి నాలము జేయుటగూలెనంచు దా
రెపలదలంచి మానికము నెందునుగానక మ్రింగబోలునం
చొదవినతొందరన్ గడుపునోరిమిజీలిచిచూచి రద్దొరల్.

క॥ అందును గన్పడకుండిన
నంవరు నయ్యేలుగుబంటియ కొనెంబో యిం
కెందును లేదని పోగిరి
ముందరనడువంగ నెలుగుబోయినజాడ౯.

గీ॥ ఎలుగుజేని యడుగు లలవింజమున
నొక్క పెద్దసొరెకుబోవ బీతుజెంది
యెల్లమూక మొకము లెల్లగా నటనిల్పి
కత్తినేస్త్రియొకడె గవికి జనుచు.

క॥ ఓనేలతాల్పకలదా
మానికమిటననెడు కృష్ణుమాటకు సరిగా
నోనేలతాల్ప కల దా
మానికమిట ననుచు బల్కె మలయన్యోషల౯.

గీ॥ మంచిదంచు జగము మంచులావరితన
కెట్టయెదురనున్న గుట్టబొరియ
జూల్మె కంబుగొవమసొరియజొచ్చినరీతి
జొచ్చెవారలెల్ల జూడనంత.

సీ॥ నెర నల్లచీమ్మలై నేరేడుపండులై
కాటుకపిట్టలై కాకులగుచు
చినచిన్న ముంతలై చిటిబాన దొంతులై
వింతలై బలిసిన దుంతలగుచు
కరియావులై కలంకారు దుప్పలువలై
యామటాబోతులై హాత్తులగుచు

చీకంటి మూకలై రాకాసిమూకలై
గురిమీరు కాటుక కొండలగుచు
మేర లేక కనులమీద మిన్విరియ్యాలై
పడినయట్లు జగము లడగినట్లు
జెలగి వానిమోకల, చిమ్మచీకటితెరల్
కన్ను వొడుచుకొన్న గానరాక.

కం॥ అట్టితరి బాములంచున్
మిట్టనుచున్ బల్లమనుచు మెల్లనజన డి
ట్టట్టులికిపడడు వెరువడు
గొట్టెంచం డాత డెంతకొంటెయొ తలపన్.

గీ॥ కడగి జగములన్ని యడగిన తరియందు
జిమ్మచికటులను జెలగివెలుగు
నట్టి దిట్టగుట్టయందున్న సొరియలో
జీకటులకు బీతుజెందునట్లు.

గీ॥ ఇట్లు లోనికిజని కంటికింపుగాగ
తళతళమటంచురతనాల వెలుగువలన
తిరమయిన పెద్ద మెరుగన దేజరిల్లు
సొగసుమేల్ పైడిముత్యాల నగరు గనియె.

చం॥ కని కనుదోయి మూతవడగా నొక యింత వితాకుతో సహా
యని యొకమూదిపట్టి బళిరాయిది యేటిబెడంగు దీనితో
నెనగలదాని గాంచి వినియెన్న డెరుంగము నిక్కమాకలా.
యని మదిగొంత సేపరసి యానొగసుంధన మెంచె నిట్టులన్.

ఉ॥ ముత్తెపుదోరణంబులును ముగ్గులును ... లుఁ బట్ట
పుత్తడిగోడలుఁ సొగసు బొమ్మలు ... గుతిన్నెలు
జిత్తరువైన మంచములు సెజ్జలు ... యలుఁ ... రే
యుత్తరిగొంత సేపిచట నే ... చూడవఁ.

గీ॥ దీని యొకయ ...
యెట్టిజెట్టు ... పట్టునా...
యెంతసొమ్ము ... యీ మే...న్నా...
చొచ్చి వాని నిపుడె చూతుగాక.

గీ॥ ఎఱుగనట్టి ... ము ...
చూపెగాక యిట్టి చోటు ...
వాని మేలు మఱువవచ్చునే యెట్టుగ
దివిరియిప్పు డిప్పు దీప్పు...

క॥ అని యెన్నియొ తలచుచు ...
ల్లన ముచ్చుంట ... యడుగులు ... చు లో
జన నుయ్యాలో జొంపము
లని పాడెడి కలికిపలుకు ... ఁ.

క॥ వినబడిన పల్కుచాటున
దన మేనుంగుం ... సు ... నుమ్మ
లను వేగిలుకొ...గనముఁ
గని యబ్బురమంది ... నగ ... ఁ.

ఉ॥ ఏడువబోకుమన్న యిది ... ంబు నీ
వాడుకొనంగ నీయనుగుటయ్య ... నుసింగముఁ

బోడనిమిరాడ నెచ్చి ... బొల్పుగ నెచ్చి యొసంగె నీకు నా
తోడని సాటి ... చనతో నెలకోయిల కూతలోయనన్.

చ॥ అని ... సారథియుం బుడిగి యల్లన నుయ్యల జేరబోయి య
మ్మునిపతి ... చెలి మోముప్పు కనుంగవతోడ నెద్దియో
మదిని ... ... సూయల సూరి వజీరుమానికం
బుటుకున ... తనమం దతనిన్ సరిపత్తు రే యొరుల్.

గీ॥ ... పాటిరతనంబు పోవ్రుటెరిగి
గు ... జాంబవుండ రవిశ్మ
... సూయల సూరిపొంగ
... పోయెనని ... పిలిచె.

మ॥ అల ... వినం ... ల్వలు గురా యందున్న పెంపెక్క మో
సలను ... ... రోసం బారగా బట్టి ముని
చ్చిలి ... దేహదు ... వొంగ యని ... యశోదమ్మ ము
ద్దు ... నెర ... దముగట్టి దిట్టన్ వెసన్.

ఉ॥ పట్టిన ... పాటును ... వాని చేతు లి
... యొ ... జాంబవు గ్రిందినుండి వెన్
... బుటిన్
... గొబ్బున పింజము మారుమ్రోగగన్.

చ॥ ... లేచి తొడంగి నిల్వమిా
... నిను బిల్కురజేసెద నోర్వవచ్చునే
... వెన్ మగవాడవయేని నిల్వుమం
... సెదసు ... నెత్తురు గ్రక్కమోదినన్

ఉ॥ నీదిరదెబ్బ యంచతనినిఁ గని దాగయిదోయియందుగా
మోదకిబూని కాచుకొన బోలు నిదే సమయించు నిన్నటం
చూదిపయిఁ బడఁ విడువనొక్కడ కోసరి లెఁ రవంత య
మ్మొదునకొక్కబండనురుముం బొడుముంబలె నయ్యో
నయ్యెడఁ.

చ॥ పగతురువచ్చి మార్కొనినపట్లను వారినడంచబూని యొ
ప్పుగ సమకూర్చు తాలుగొనిపోడిమి నక్కరివేల్పుపైపయిఁ
దెగి జడివానగా గురియ దేనువ డాల్గొని యొడ్డవాని బ
ల్మగటిమిజూచి . యయ్యెడవిమన్నియ యబ్బురమొంది
చెచ్చెరఁ.

గీ॥ బరువయిన యొక్కరాతి కంబమునుబూని
వేయబెకలించు వానిచేదోయిబట్టి
నడుమగల రాతికంబుంబు బొడుముగాగ
బిట్టుమోదెను వలుమారు వింజమద్రువ.

ఉ॥ పెల్లుగ జీమపుట్టలను బీల్చు మొగంబులపెద్ద యెట్టులే
మెల్లన బట్టుసూడ్చుకొని మీరినకిన్కనొడ ల్విదిల్చి యా
నల్లనిసామిపై కురికె నా యెదుటంబడి యెట్టుపోయెదో
గొల్లడటంచు నొంచితివాకో యని బల్విడితోడ పైబడెన్.

క॥ పిడికిటి వ్రేటులఁగాల్లన్
మడమల మోకాలిపోట్ల మఱిపీఁగు నె
ల్లెడల నొకరొకరి మోదన్
కడగుట నప్పోరు భీతుగలిగించె నటన్.

ఁబ్బును నేలయు బంగరు
ఁబ్బలియున్ వింజమనెడుకొండయు బులియున్
ొబ్బ మెగము దలపడిన
బ్బురమిడె నచటివారి కయ్యనిజూడన్.

ఁడూవరు కడవంబారరు
ఁడిెయ రొకళ్లొకరి కింకజాలుననరునే
ఁడుగరు పేర్లడుగ రదె
ఁ డికయ్యమె వెిట్లపోట్ల గాసిలిరురకన్.

ాంబునంతు దెడమై నిలుపంబడి యోరిదిట్ట నీ
జెట్టినెందువినిర్యైన నెఱుంగను వేల్పులైన నా
ండి పారుదురు పాయని బిట్టుగ గద్దరించినన్
రు పగ్గమును దుడ్డును దున్నను వీడి జారెదుః.

నను రాముడల్ల తొలువేలుపుదిట్ట నడంచుపట్టునః
పోకుమూకలను బల్వడితో జిరుచీమలట్ల ను
నాఁడ గొండగమి నుబ్బునసంద్రము గట్టుచోటరా
ఁద మెచ్చు దెచ్చితి నదంతయు జెప్పగనేల నీకిటః.

జ నీటివాములునాగ్గిటికిబోయి
వడి తానమొనరించి వచ్చునాడు
లో వేపెమొద్దు నాటిననోర్చి
జగముచుట్టము నొద్ద జదువునాడు
కాండరైను నెల్లగముల నన్నిటి జక్క
జేసి కయ్యపువిద్దె జెప్పునాడు

ఉ॥ నీదిరదెబ్బ యంచతనినిఁ గని దాగయిదోయియందుగా
మోదకిబూని కాచుకొన బోలు నిదే సమయించు నిన్నటం
చూదిపయిఁ బడఁ విడువనొక్కెడ కోసరిలెఁ రవంత య
మ్మోదునకొక్కబండనురుముం బొడుముంబలె నయ్యె
నయ్యెడఁ.

చ॥ పగతురువచ్చి మార్కొనినపట్లను వారినడంచబూని యొ
ప్పుగ సమకూర్చు ఆలుగొనిపోడిమి నక్కరి వేల్పుపైపయిఁ
దెగి జడివాననా గురియ దేసువ డాల్గొని యొడ్డెవాని బ
ల్మగటిమిఁ జూచి . యయ్యెడవిమన్ని య యబ్బురమొంది
చెచ్చెరఁ.

గీ॥ బరువయిన యొక్కరాతి కంబమునుబూని
వేయబెకలించు వానిచేదోయిబట్టి
నడుమగల రాతికంబుంబు బోడుముగాఁగ
బిట్టుమోదెను పలుమారు వింజమద్రువ.

ఉ॥ పెల్లుగ జీమపుట్టలను బీల్చు మెగంబుల పెద్ద యెట్టులే
మెల్లన బట్టుసూడ్చుకొని మీరినకిన్కనొడ ల్వ్రిదిల్చి యా
నల్లనిసామిపై కురికి నా యెదుటంబడి యెట్టుపోయెదో
గొల్లడటంచు పెంచితివాకో యని బల్వడితోడ పైబడెన్.

క॥ పిడికిటి వ్రేటులఁగాళ్లన్
మడమల మోకాలిపోట్ల మరిపిలఁగు నె
క్లెడల నొకరొకరి మోదన్
కడగుట నప్పొరు బీతుగలిగించె నటన్.

క॥ మబ్బును నేలయు బంగరు
గుబ్బలియున్ వింజమానెడుకొండయు బులియున్
బొబ్బమెగము దలపడిన
ట్లబ్బురమిడె నచటివారి కయ్యనిజూడన్.

క॥ విడువరు కడవంబారరు
జడియ రొకళ్లొకరి కింకజాలుననరు నే
పుడుగరు పేర్గడుగ రదె
కడికయ్యము పెట్లపొట్ల గాసిలిరరకన్.

ఉ॥ అంతటజాంబునంతు డెడమై నిలువంబడి యోరదిట్ట నీ
యంతటి జెట్టినెందువినినైన నెఱుంగను వేల్పులైన నా
కంతటకినుండి పారుదురు హాయని బిట్టుగ గద్దరించినన్
దుంతవజీరు పగ్గమును దుడ్డును దున్నను వీడి జారెదుఙ.

చ॥ విను మును రాముడల్ల తొలువేలుపుదిట్ట నడంచుపట్టునఙ
బనిగొని సోకుమూకలను బల్వడితో జిరుచీమలట్ల ను
గ్గొనరిచినాడ గొండగమి నుబ్బునసంద్రము గట్టుచోట రా
యని మెదమెచ్చు వెచ్చితి నదంతయు జెప్పగనేల నీకిటఙ.

సీ॥ తొలిసంజ నీటివాములునాల్గిటికిబోయి
వడి తానమొనరించి వచ్చునాడు
మోకాలిలో వేపమొద్దు నాటిననొర్చి
జగముచుట్టము నొద్ద జదువునాడు
కాండు౹కాండ౹ను నెల్లెగముల నస్సిటి జక్క
జేసి కయ్యపువిద్దె జెప్పునాడు

కారుమబ్బులువోలె గనిపి రక్కసితేంట్లు
కిరకటమ్ముల వాన గురియునాడు

సుంతయును మేను బడలదు చూడ నీ వె
పండవో కాని యనిలోన జెండుదాపు
తౌర మొనగాడ నీసగు నాహసము
దెలియగా జెప్ప నెవ్వంటి తాబకోదు.

మ॥ అనుమాటల్ విని వెన్నుడో యెలుగుబంటీ నే సుబ్రాటఁతిన్
మను గొల్లంపను నల్లనాడ నగుడున్ వత్సార్ప సంచంద్రునన్
దునకున్ బెంపునుపట్టి నీరతనమున్ గొన్నా సనన్నట్టిత
ప్పును నేజెందుట నిందునచ్చుతిని గొంపోయంగ వేయేటికిన్

గీ॥ అనిన జాంబవంతు డ్గ్గననగి యోరి
మన్నె గొల్లడా శమంతకంబు
గొంచుబోదు వెళ్లటంచు [illegible]
నీరసమున దవిలి పోరొనర్చు.

సీ॥ ఇట్టు మార్కొని వెన్న [illegible]
నవి వ్రేపిరాంగు [illegible]
నీరసంబున నగ్గి నారసంధించిన
నవి నారసంబిచ్చు [illegible]
పడిమీర గాలితూపు [illegible]
యెన్వయట్లు లోకములెల్ల [illegible]
కినుకమై నీవిలుల్కును [illegible]
జట్టి పురకతేనియట్ల గొరిజె

కారుమొయిలమ్మ నిగుడింపఁగా నతండు
కడఁగి తనమేని కరిచాయగలుపుకొని యె
దండునుసికొల్ప వెంట్రుకకొండఁగాఁగ
లాగి లోఁగొన వాఁడు కలంతఁజెందె.

క॥ అనియిట్లిచ్చట నిరువది
యెనిమిది నాళ్లైనఁగ తోడనే తెంచినవా
రును బదమూఁడవ రోజున
జని రాకరివేల్పు నాసపడలిన వెతతోన్.

క॥ ద్వారావతికిన్ వారలు
జేరి జరిగినట్టి కతను జెప్పిన వీరున్
వారనక మిన్నుపడిన
ట్లూరెల్లన్ గొల్లుమంచునమ్మడి నేడ్చెన్.

క॥ కనినతలిదండ్రులును బెం
చిన తలిదండ్రులునుముద్దుజేసినవారల్
మనుమలు గొడుకులు నాండ్రున్
దనచనవరులొండువగపు దరమే చెప్పన్.

సీ॥ తలమీఁద రెండుచేతులమోదుకొనుచు నో
రీముద్దుకుట్ల యంచేడ్చువారు
గుబగుబరొమ్ము బగులఁగ్రుద్దుకొనుచు న
య్యో యెట్లు బ్రతుకుదుమనెడువారు
నెడద తార్మారైన నెదియు గన్పట్టక
యట్టిట్టు దిరిగి తూఁగాడువారు

నాగరంబులు [illegible]
ముసుగు [illegible]

[illegible]
[illegible]
నెంతగతి [illegible]
నమ్మయో [illegible]

కం॥ [illegible]
[illegible]
బలు [illegible]
[illegible]

కం॥ [illegible]
కటకట [illegible]
చటున్న దుగ్గని గా
ల్పుట్ట [illegible]

సీ॥ [illegible]
దున్నపోతులు [illegible]
తెచ్చి [illegible]
సత్రి [illegible]

కం॥ [illegible]
[illegible]
చెవి [illegible] లో [illegible]
గా [illegible]

గీ॥ తలవిరియబోసి పసుపుమైనలది పెద్ద
బొట్టునిండార మొగమున బెట్టి వేప
మండలను చేతగొని గొల్లమగువయొత్తు
సివముచే గుర్ఘురిమి యూగి చెప్పెనెదియొ.

గీ॥ ఈవులకుగుట్ట విన్నాణమెసగుపుట్ట
యీగలకునట్టు కంపు పుట్టింటిపట్టు
మలపలకు దొంగలకు మూలమాదుగులకు
బంతిపొత్తైన యామత్తుపాకయందు.

గీ॥ గుడ్డలుతికెడువారును గొరుగువారు
కుండలను జేయువారు గూర్చుండినేయు
వారు గడమీదికెక్కెడు వారు మంద
గాచుకొనువారు కడుపార కల్లుద్రావి.

సీ॥ గాడ్పుచూలేను రాకాసులీరని యార్చి
కుప్పిగంతిడెడు నొక్కడొకడు
అడుగకయె కల్లు నవ్వారిగాగ బో
యించికర్ణునియీవిఖించునొకడు
ఊకొట్టు వారల జీకొట్టుచును మిట్ట
విన్నాణమును జెప్పవెట్టెయొకడు
క్రిందబొర్లెడివాని గేలెత్తి చూపి యా
యనకంటెమేలు దెమ్మనునొకండు

కక్కువారలు చీకులుమెక్కువారు
తనదుపెండ్లాము కతజెప్పుకొనుచువన్ను

నోగిరంబులుపండుటుడిగి పెన్ వెతతోడ
ముసుగువెట్టుక బిగ్గమూల్గువారు

చెరువులను బావులను నగ్గినురకబోవ
బందుగులచేత నాకట్టబడెడువారు
నెంతగతిపట్టె ద్వారక కింతలోన
నయ్యయో అక్కటా మొర్రోయనెడువారు.

కం॥ చెలియని చుట్టంబని తమ
కెలయించెడి బోజుగటంచు నేలికయంచున్
బలుచాగియంచు వెన్నుని
దలకొక లాగెంచి పడిరి తలగని వంతన్.

కం॥ ఇటులెల్ల రేడ్చుయేడిచి
కటకట మనయేప్పువలన గలదేమేలం
చటనున్న దుర్గినింగో
ల్చుటకైగుమిగూడి గొల్లబోంట్లున్ మగలున్.

గీ॥ గొఱియలును మేకలును బడి కోళ్లు పెద్ద
దున్నపోతులు మామూలులెన్నుకొనుచు
తెచ్చిబలిపెట్టి బోనమ్ములిచ్చుకొనుచు
సత్తిమోసాల నొకపెద్ద సంతజేసి.

కం॥ మాబోనము ముంచనుచున్
మాబోనమె ముంచటంచు మాసత్తియటం
చేబిగదులో నుడువుచున్
గాబాలైరెల్ల పసులకాపరులెల్లన్.

గీ॥ తలవిరియబోసి పసుపుమైనలది పెద్ద
బొట్టునిండార మొగమున బెట్టి వేప
మఁడలను చేతగొని గొల్లమగువయొర్తు
సివముచే గుర్రిత్తురిమి యూగి చెప్పెనెదియొ.

గీ॥ ఈవులకుగుట్ట విన్నాణమెసగుపుట్ట
యీగలకునట్టు కంపు ఫుట్టింటిపట్టు
మఁలపలకు దొంగలకు ఘూలమాదుగులకు
బంతిపొత్తైన యామత్తుపాకయందు.

గీ॥ గుడ్డలుతికెడువారును గొరుగువారు
కుండలను జేయువారు గూర్చుండినేయు
వారు గడమీదికెక్కెడు వారు మంద
గాచుకొనువారు కడుపార కల్లుద్రావి.

సీ॥ గాడ్పుచూలేను రాకాసుకీరని యార్చి
కుప్పిగంతిడిపడు నప్పుడొకడు
అడుగకయే కల్లు నవ్వారిగాగ బో
యించికర్ణునియీవిఖించునొకడు
ఊకొట్టు వారల జీకొట్టుచును మిట్ట
విన్నాణమును జెప్పువెట్టెయొకడు
క్రిందబొర్లెడివాని గేలెత్తి చూపి యీ
యనకంటెమేలు దెమ్మనునొకండు

కక్కువారలు చీకులుమెక్కువారు
తనదుపెండ్లాము కతజెప్పుకొనుచువన్ను

దాన బలుబూతులనుకొనబూనువారు
నైరి కలుపందిరులచెంత నల్లరింద్రు.

సీ॥ రంకురాట్నము లొక్కవంక గిఱ్ఱనిఁద్రిప్పఁగ
నొక్కటఁగొమ్మువాండ్రూదసాఁగ
గారడీండ్రొకదరి వీరణంబునుగొట్ట
రఁహీ గంగిరెద్దులు రంకెవెట్ట
బెడపెటమంచు దప్పెటలొక్కెడ జెలంగ
గంటలూరక గణగణ యనంగ
మగవాండ్రు నాండ్రు హెచ్చగు సివంబుననార్వ
సుద్దిజెప్పెడువారు సుతులుగూర్వ
మూడుముక్కలపేకాట గోడిపందె
ములను జూదంపుబల్లలతులువలెల్ల
గూడి పలుమారు పోట్లాడు గొప్పగోల
యలముకొనిమిన్నువగిలించునటనునండు.

గీ॥ గొప్పవారిని బలె దుస్తులొప్ప బచ్చె
కాండ్రు దేబెల వెనువెంట గ్రాలుచుండ
ననుపుకత్తెలువరలుచోట్లను బొజుంగు
లరసి తిరుగాడి కోరినయట్టివాని
సంత నిప్పించి కులికించ జాలిరెలమి.

గీ॥ కనికరముగల్గి నాజూకుగల్గి చదువు
గల్గి విన్నాణమొకయింత గల్గి మంచి
చెడ్డలరసెడి తెల్వికొంచియముగల్గి
నట్టి వాడొక్కడును కొల్వునందు లేడు

అప్పు డుగ్రసేను డందరు చిన్న పె
ద్దలును బందుగులును బలసికొలువ
దుగ్గికడకువచ్చి తోరంపుబత్తిమై
నిండుజోత సల్పె నెయ్యమలర.

తెచ్చిననగలు నూలువలు
మెచ్చుగొలుపు పూలచెండ్లు మేలగుపండ్లన్
జెచ్చెరనిడి టెంకాయలు
విచ్చలవిడి బగులగొట్టి వేడ్కనినంతన్.

దకుడుమీఱు వేల్పువేల్పైనట్టి
కరివేల్పునకునెందు గలదెకీడు
మోపిన నట్టితప్పునుమాపు
కొనసెంచిమానికంబునకుగాను
రతోడ వింజపుసారంగములోన
ననిసేయుచున్న వాడతనిగొల్చి
ననలజాంబవతి వన్నియలమిన్న
నతనిచేగొని మేల్మియరదమెక్కి

రాగలదుమీకు గనుపండువీగలందు
కొలదిరోజులలోనని కూర్మిమీర
నందరువినంగ మోవుల నబ్రమును బ
సందుచిందులుద్రొక్కంగ సత్తిపలికి.

మల దున్నపోతులను గొర్లనుమేకల నాదుచెంగటన్
నారి మిరింగుటలు నాయమటంచును మిత్తినోటిగ

త్తరవిడిపించవచ్చునటంచుఁ బువింబడి మ్రొక్కురీతిగా
నోరగను మేనులన్నిటిని యొక్కపలంపున జూచుటొప్పగున్

గీ॥ అంత గర్భినే స్త్రీ యనుగు జట్టాలుసె
చ్చెలులు నాండ్రు నను పుచేడియలును
తల్లిదండ్రు లన్నదమ్ములు గొడుకులు
మనుమలెల్ల దూగ్గి మాటనమ్మ.

కం॥ అదె వచ్చెను వెన్నుఁడని
యిదె వచ్చెను వన్నెకాంచు నింపుదొలంకన్
జదురులతో బెదవులతో
నెదనంతవొంగియుండి యెదురుంగనుచున్.

కం॥ అట నక్షత్రంబొవ లో
దిటమంతయు మాలి తన్ను జెలి తెలిసి యుడున్
గటకటపడి యల్లాడని బో
ల్పుట కెంజరపించు పెదవుచూపులతోడన్.

ఉ॥ ముక్కున వ్రేలు బెట్టుకొని మోమున నచ్చెరుపుప్రాదిపొంగగ
బక్కి హలహలాయనక్క వారవాలికి బత్తి వర్తనే గిదే
మ్రొక్కితి వప్పలోకమ్ము నచలు విరెవూరగ గాప్రమంచటన్
జొక్కపు జోతసల్ప నవజొక్క యతండును తేవనెత్తినన్

గీ॥ తిరిగి తిరిగి నా యొరిగి మల్లెపూవ్రేక
తప్పు నైపుణముచు నదమిడియె
తలప బంటుకొప్ప సంపంబుతోన నె
త్తాసుగాడె యొట్టి మానిసులకు.

దండకము

ఆవెన్క నా యెల్గురాయండు పెఁబత్తి నింపార నా
ప్పాలన్ సైచినన్ గూర్మిమైఁజూచి బోరివంగదే త్రొల్లి
ముండవై చెడ్డరాకాసులం దున్మగా బుట్టి యాల్దిమ్మడున్
వెంటరా గోనలోఁజొచ్చి మారీచుడన్ మోసపున్ సోకు
ంగారపున్ లేడిమై వచ్చినన్ వాని గూల్పంగ వెన్వెంట
వేగ నా పెద్దరాకాసి మస్నీడు మాయమ్మ సీతమ్మ యున్నట్టి
నేగి కొంపోవగా నెల్లెడన్ జూడవే ఋష్యమూకంబునన్
కీర వే వేల్పురాపట్టినిన్ గూల్పవే పొరిద్దుచూలిన్ దగన్
ల్పవే యెంగిలిన్ దల్పకే పండులన్ మెక్కవే మమ్ము మూ
రలన్ గోతులన్ గోతితేండ్లన్ బిరెన్బారగా బిల్చి మై
మవ్వ మీ తల్లి యున్నట్టి పట్టున్ వడిన్ జూచి రండంచు
మ్మంపవే చెట్టునున్ దుట్టెయున్ బుట్టయున్ గుట్టయున్
ట్టియున్ బల్లమున్ వాగునున్ వంతయున్ బల్లెయం
వెంచకే మేముగాలింప నందెందు గన్పింపకే పోవగా గాలి
మాలేగి లంకన్ వడిన్ జొచ్చి యన్నెలకాన్పుం గడం గాంచి
ంతోసముం జెంది నీవ్రేలియుంగ్రంబు జూపించి నమ్మించి
యొద్దకున్ వచ్చినన్ వాని నోరారమన్నించి యుప్పొంగవే
మందరం గూడి సందిరంబు డాయంగ నేతెంచి యన్నెల
ద్దాణమున్ యంచు బొట్టుంబలెన్ గోలపై నుండగా జేయవే
మ్మటన్ గట్లు దెప్పించి మున్నీటికిన్ వంతెనన్ గట్టి
మూకయున్ నీవు తోల్వేల్పు కాణాచియా లంకకున్
ోయి యందొక్కనిన్ మంచివాడంచు జేపట్టి యందున్న రే
త్రిమ్మరిం డ్రింపరన్ దున్మి యారావణున్ గూల్చినన్ వేల్పు

త్తరవిడిపించవచ్చునటంచు బుద్ధింబడి మొక్కురీతిగా
నోరగెను షేనులన్నిటిని యొక్కతలంపునజూచుటొప్పగు

గీ॥ అంత గట్టినేస్తి యనుగు జట్టాలుస
చ్చెలులు నాందుఁ జనువుచేడియలును
తల్లిదండ్రు లన్నదమ్ములు గొడుకులు
మనుమలెల్ల దగ్గి పాటనమ్మ.

కం॥ అదె వచ్చెను పెన్నుంజని
యిదె వచ్చెను వచ్చుచుంచు నింపుదొలంకన్
జదురులతో చెలిమలతో
నెదవంతదొలంగియుండి యెదురుంగనుచున్.

కం॥ అట నట్టిల్లుందొర లో
దిటవుంతయుఁ జూలి తన్నుఁ దిరితెలిసి చేయున్
గటకటపడి యాయాశని బో
ల్పుట కెలరించుచు బెదరుచూపులతోడన్.

ఉ॥ ముక్కునవ్రేలుబెట్టుకొని మోమునవచ్చుచు ప్రాంతిపోవన్
బక్కిహవనూయుడక్కు దొరపాలికి బత్తి వదిప్పనే గదే
మొక్కితివప్పలో విరెపుదరగగాప్రవదించట
జొక్కపుజోతసల్ప నెనజొక్కి యతండును లేవనెత్తెన్

గీ॥ తిరిగి తిరిగి నేడు యొరగి పల్మరు మ్రొక్క-
తప్పు నైపుణ సుచు మానినీడియె
తలప బంటునెప్పు సంతంబుతోడ నె
ల్లాసుగాదె యొట్టి మానినులకు.

దండకము

ీ వెన్క నా యెల్గురాయుండు పెన్బత్తి నింపాక నా
సైచినన్ గూర్మి మైఁజూచి బోరివంగదే తొల్లి
ైనైవై చెడ్డ రాకాసులం దున్మగా బుట్టి యాల్దిమ్ముడున్
గోనలో జొచ్చి మారీచుడన్ మోసపున్ సోకు
రున్ లేడియై వచ్చినన్ వాని గూల్పంగ వెన్వెంట
ఁ పెద్దరాకాసి మస్సీడు మాయమ్మ సీతమ్మ యున్నట్టి
కొంపపోవగా నెల్లెడన్ జూడవే ఋష్యమూకంబునన్
ల్పు రాపట్టనిన్ గూల్పవే పొద్దుచూలిన్ వగన్
యెంగిలిన్ దల్పకే పండులన్ మెక్కవే మమ్ము మా
గోతులన్ గోతిరేండ్లన్ బిరేన్‌బారగా బిల్చి మై
మాతల్లి యున్నట్టి పట్టున్ వడిన్ జూచి రండంచు
పవే చెట్టునున్ దుట్టియున్ బుట్టియున్ గుట్టియున్
న్ బల్లిమున్ వాగునున్ వంతయున్ బల్లెయం
మేముగా వింప నందెందు గన్పింపకే పోవగా గాలి
లంకన్ వడిన్ జొచ్చి యన్నెలకొన్నుం గడం గాంచి
ముం జెంది నీవ్రేలియుంగ్రంబు జూపించి నమ్మించి
కున్ వచ్చినన్ వాని నోరారమన్నించి యుప్పొంగవే
ం గూడి సందర్బు డాయంగ నేతెంచి యన్నెల
మున్ యంచు బొట్టుంబలెన్ గోలపై నూడగా జేయవే
న్ గట్లు దెప్పించి మున్నీటికిన్ వంతెనన్ గట్టి
యున్ నీవు తోర్వేల్పు కానాచియా లంకకున్
యందొక్కనిన్ మంచివాడంచు జేపట్టి యుందున్న రే
ండడ్రింపరన్ దున్మి యారావణున్ గూల్చినన్ వేల్పు

త్తరవిడిపించవచ్చెనటిదండు బువింబడి మ్రొక్కురీతిగా
నోరగెనుమేనులన్నిటిని యొక్కతలంపునజూచుటొప్పగున్

గీ॥ అంత గట్టినేస్తి యనుగు జుట్టాలునె
చ్చెలులు నాండ్రు ననుపుచేడియలును
తల్లిదండ్రు లన్నదమ్ములు గొడుకులు
మనుమలెల్ల దుగ్గి మాటనమ్మి.

కం॥ అదెవచ్చెనువెన్నుండని
యిదె వచ్చెను వెన్నుడంచు నింపుదొలంకన్
జదురులతో జెరిమలతో
నెదవంతదొలంగియుండి రెదురుంగనుచున్.

కం॥ అట నట్టిల్లుందొర లో
దిటవుంతయు దూలి తన్నెదిరి తెలిసి కడున్
గటకటపడి యీతని బో
ల్చుట కెవరీడంచు బెదరుచూపులతోడన్.

ఉ॥ ముక్కునవేళ్లు బెట్టుకొని మోమునవచ్చెరువూరిపొంగగా
బక్కిహుమాయి నెక్కు దొరపాలికి బత్తి దలిర్పనే గిదే
మ్రొక్కితివప్పులోచ్చికిరముల్ బిరెమూరగగావుమంచటన్
జొక్కపుజోతసల్ప నెదజొక్కి యతండును లేవనెత్తినన్.

గీ॥ తిరిగి తిరిగి నేలయొరగి పల్మరుమ్రొక్కి
తప్పు సైపుమనుచు దండమిడియె
తలప బంటుతప్పు దండంబుతోడ జె
ల్లానుగాదె యెట్టి మానిసులకు.

దండకము

ఆవెన్క నామెల్గురాయుండు పెఱబత్తి నింపార నా తప్పులన్ సైచినన్ గూర్మివైజూచి బ్రోవంగదే తల్లి రాముండవై చెడ్డరాకాసులం దున్మగా బుట్టి యాద్దిమ్ముడున్ వెంటరా గోనలోజొచ్చి మారీచుడన్ మోసపున్ సోకు బంగారపున్ లేడియై వచ్చినన్ వాని గూల్పంగ వెన్వెంట నీవేగ నాపెద్దరాకాసి వన్నీడు మాయమ్మ సీతమ్మ యున్నట్టి చోనేగి కొంపోవగా నెల్లెడన్ జూడవే ఋష్యమూకంబునన్ జేరవే వేల్పురాపట్టినిన్ గూల్పవే పొద్దుచూలిన్ దగన్ నిల్పవే యెంగిలిన్ దల్పకే పండులన్ మెక్కవే మమ్ము మా వారలన్ గోతులన్ గోతితేంస్లన్ బిరెన్బారగా బిల్చి మై దువ్వి మాతల్లి యున్నట్టి పట్టున్ వడిన్ జూచి రండంచు వమ్మంపవే చెట్టునున్ దుట్టయున్ బుట్టయున్ గుట్టయున్ మిట్టయున్ బల్లమున్ వాగునున్ వంతయున్ బల్లెయం చెంచకే మేముగావింప నందెందు గన్పింపకే పోవగా గాలి చూలేగి లంకన్ వడిన్ జొచ్చి యన్నెలకొన్నుం గడం గాంచి సంతోసముం జెంది నీవ్రేలియుంగ్రంబు జూపించి నమ్మించి నీయొద్దకున్ వచ్చినన్ వాని నోరారమన్నించి యుప్పొంగవే యందరం గూడి సంద్రంబు డాయంగ నేతెంచి యన్నెల వడ్డాణమున్ యంచు బొట్టుంబలెన్ గోలపై నుండగా జేయవే పిమ్మటన్ గట్లు దెప్పించి మున్నీటికిన్ వంతెనన్ గట్టి సీమూకయున్ నీవు తోల్వేల్పు కాణాచియా లంకకున్ బోయి యందొక్కనిన్ మంచివాడంచు జేపట్టి యందున్న రే డిమ్మరిండ్రందరన్ దున్మి యారావణున్ గూల్చినన్ వేల్పు

లెల్లఁగడుఁ మెచ్చి నిన్నాడరే యచ్చరల్ మెచ్చుగాన్పింపగా నాడరే యంత యిల్లాలితోఁగూడి సాకేతముంజేరి మమ్మం దరఁ రోజు కొక్కొక్కరీతిఁ నగల్బట్టలుఁ నోటికింపైన బోనంబు వెట్టించి మన్నింపవే యెన్నియో యేండ్లు రారాజువై నేల గాపాడవే నీయనంబోలగాగల్గు వారెవ్వ రయ్యాజగం బెల్ల బుట్టించి మెట్టించి గిట్టించి లోన న్స్వాలింగల్గి వేసంగొసఁ లేక యెందెందు గన్గొన్న నందింతయుం బోక యేనుంగులో జీమలో నొక్క రూపైవెలుంగొంధు దీవేకదయ్యా నను గూర్మి జూడంగ నేతెంచుటల్ గాని లేకున్న వాడేడ నీవేడ యీతప్పు మీమీద మోపెట్టుటల్ గాంచగా నబ్బురంబౌను గాదే నినుం బోల్పగాలేక నేనన్న యామైకపుం బల్కులఁ బాటిగానెంచకయ్యా వడిఁ నీపయిఁ వేయు రాల్ జెట్లు నమ్ముల్ విరుల్ బత్తిరింభావిలువోలెఁ మదిఁ జూడ వయ్యా నినుఁ సుంతముందే కనుంగొన్నచో యెట్లు గారాబ ముఁజేతునో యెంత కూర్మిఁ గనుంగొందునో యెంతగా బత్తిజూపింతునో దానికిఁ మారుగా యిట్లు బల్ దెబ్బలం గొట్టితిం నేనుజెన్నంటినైనఁ మదిం గల్లయుఁ నిక్కముఁ మంచియుఁ జెడ్డయుఁ గాంచగాలేవె నీవే తమిఁ బోవవే కావవే నన్నెలుంగంచు కొంచెంబుగా జూచినఁ నాకు నీకంటె నింకొండు దిక్కేది యంచాడినఁ దన్ను గొండాడినఁ వేడుకం బాడినఁ.

క॥ చిరునవ్వుగలమొగమును గని
కరమను సింగారమొల్కు గన్నులతో ద
గ్గరఁ దీసి మై నివిరి య
క్కఱిగొల్లఁడు వెరువకు మని గారవమెసగన్.

క॥ నీమదిఁగలబత్తి ననున్
మైమరపొందించె వేయిమాటలికేలా
రాముడగునాఁడు జేసిన
నీమేల్మి యువంగ నౌనె నే నెన్నటికిన్.

క॥ ఈయెడ సల్పినకయ్యము
మాయెడలన్ వియ్యమయ్యె మదిఁగుందకు మో
హా యెలుగుఱేడ కోరుము
నీయిచ్చలొసంగువాఁడను నిక్కంబిపుడే.

గీ॥ అనిన జాంబవంతుఁ డంతింతయనరాని
సంతసంబుఁజెంది జాంబవతిని
దెచ్చి కానుకిచ్చె దేవేరిగాఁగ నా
పట్టి మేల్గొనాలఁ బుట్టియనుచు.

క॥ ఇచ్చినకన్నియ చెల్వం
బచ్చెరువెసఁగింప నెలమి నతఁడుంగొనఁగా
జెచ్చెర చుట్టల బెండ్లికి
విచ్చేయం జాంబవుండు బిల్వంబంచెన్.

గీ॥ కాండ్రు కాండ్రు మటంచును గఱ్ఱుటంచు
గురగుర మటంచు గీయంచు గోయటంచు

కీయటంచును జుట్టాలు నేయమున్న
వారువిచ్చేసిరా పెండ్లివారిగాంచ.

క॥ వచ్చిన చుట్టల కీతవుల
కిచ్చుక మరియాదసల్పి యిచ్చినకాన్కల్
బుచ్చుకొని సేమ మారసి
గ్రచ్చుఱ నందరికి విందుగావించునెడన్.

సీ॥ గొరియల మేకల మెరచి తిండికినంజు
ఉప్పుకుండెటిపిల్ల లొకవరుసకు
నాబోతునంజుడు కాముటేనుగు తల
నుండెడి మెదడుకూరొక్కబంతి
కెలమి గావించు ముస్తలబోనమునుజొన్న
చెరకుపానక మొక్కదరిమగలకు
లేరావియాకు రాలినవెల్లపండ్లును
మొలవపచ్చికను యొక్క బలగమునకు

నాడెమగుపచ్చి మొక్కజొన్నలును బీత
లొక్క కొలముకు బుట్నాలు చక్కనైన
పండ్లు నొకబారువారి కవ్వారిగాగ
వడ్డన మొనర్చె బళిర వహ్వాయనంగ.

క॥ తనకొలపువారినందర
జనువునగూర్చుండబెట్టి జలజలయను బు
వ్వనుగూర్చి పుడకతేనియ
లనుదప్పిందీర్చి విడెములను దానిచ్చెన్.

గీ॥ అంతవింజంపుటడవిలో నమరుచుండు
తబిసిఱేండ్లెల్లవచ్చి యంతయును మెచ్చి
యెలుగుమన్నీడుబత్తి మన్నింపనలరి
యింపుమీరంగ బెండ్లిగావించు నెడల.

క॥ పచ్చలతోరణగట్టిరి
హెచ్చైతగు పెండ్లిపీట లేర్పరచిరి హెుం
బచ్చడములుదాల్పించిరి
యిచ్చిరికపురంపు విడెము లిడువురికి దగన్.

క॥ అల్లుడనియడుగుదమ్ముల
నల్లనబట్టుకొని కడిగి యానీరుతలం
జల్లుకొనె నాతడీసుం
డెల్లెడలన్ గోర్కెసేయు నింతియకాదే.

క॥ కన్నియనుదారవోసెను
జెన్నటులంజెందునట్టి జెట్టికి జగముల్
మన్నించునందుపట్టికి
నెన్నంగా వాని పున్నెమేమనవచ్చున్.

క॥ అత్తలిరుంబోడియు దెలి
ముత్తెంబులుదోయిలించి మొనసిమగనికిన్
నెత్తిపయినుంచె నతడున్
బుత్తడిరతనాలతాళి బొలతికిగట్టెన్.

గీ॥ ఇట్లు పెండిలిగావించి యింపుమీర
సాముటేన్గుల నడగల నరదములను

బసిడిసొమ్ములఁ [illegible] ను
బెరిమమైని [illegible] య [illegible] ని, [illegible]

ఉ॥ ఏమి యెఱుంగ [illegible] దీముగు [illegible]
బ్రాఁగిన వేశ్యనైన బనిపాటల [illegible]
నేమరిపాటుఁ [illegible] న్ని ము [illegible] ని [illegible] సి
వేమెయిఁ జూత్రో కొంగ్రి [illegible] నీ [illegible] ౯.

ఉ॥ ఈయెలనాఁగ [illegible] పై స [illegible] తు [illegible]
చాయలు బల్కినన్ [illegible] ౯
గోయగఁ గంది దానో [illegible] గున్ [illegible]
సోయగమొంచి [illegible].

చం॥ అని తన [illegible] తుతో [illegible] సీ [illegible] ౯
గని యకు మోమ్ము [illegible] గల్గు [illegible]
జనువుగ లాడుగా [illegible]
దునతని యిచ్చులన్ [illegible] సితో [illegible] ౯.

కం॥ అ [illegible]
నె [illegible] యిన్ జా [illegible]
పె [illegible] నము [illegible] లు
నె [illegible] వచ్చినను [illegible]

సీ॥ బంటుల [illegible] బం [illegible]
బెరిమ [illegible]
సీతో డికోడం [illegible] సీస [illegible]
తో డబుట్టు [illegible]

బసిడిబొమ్మల వేర వేల్పాని నెలను
బెరిమమైనిచ్చు యల్లుని, బిడ్డను గని.

ఉ॥ ఏమియెఱుంగదీముగుదయెంతయు గోలలుగూడి చూడనే
బ్రాఁమినవేడ్కనైన బనిపాటల నెన్నఁడు సేయలేదు న
నేమరిపాటునన్నిముసమెచ్చట నిల్చిన బెంగబొందు నీ
వేమెయిజూతొ కొ్రొవ్విరికి నీచెలికిన్ సరిదెన్ని రేలకన్.

ఉ॥ ఈయెలనాగపై సవతులీరసమాడిన నక్కయ్య చూ
చాయలుబల్కినన్ దెలియజాలని బేలగదయ్య ప్రక్కలన్
గోయగగంది దానొరుపగున్ గయిదోయియు [illegible]
సోయగమెంచి విద్దెచవిఁజూచి యొసంగగదయ్య నెన్నికన్.

చం॥ అని తనకూతుతోడ వినుమమ్మరొ నీమగ డగ్గిరక్కగన్
గినియకు మోర్మిమైబలికి కిన్కమరల్పుము గాక నెంతయున్
జనువుగలాడుగా నయినజాలినవట్టుకుమాటలాడి కెం
దునతనియిచ్చలన్ దెలిసితీరముగానడచున్నియున్.

కం॥ అత్తలమామల యానల
నెత్తిపయిన్ దాల్చిబత్తి నెదవేడుచుమీ
పెత్తనము గల్గువారలు
నెత్తరివచ్చినను దెలిసి యెరగుము తల్లీ.

సీ॥ బంటుల దొత్తుల బంచ జేరినవారి
బెరిమబిడ్డలబోలె నరయుమమ్మ
నీతోడికోడండ్రి నీసవతుల గూర్మి
తోడబుట్టువులట్లు జూడుమమ్మ

బావల మరదుల బంధులనొజ్జల
మరియాదతోఁజూచి మసలుమమ్మ
మగనితో సరివేల్పు మరియెందు లేదని
తిరముగా నెదలోన దెలియుమమ్మ

పుట్టినింటికి మరియునీ మెట్టినింటి
కెట్టి చెడుపేరు నెందు రాబట్టకమ్మ
దిట్టవై గట్టియశము జేపట్టుమమ్మ
యత్తవారింటికేగి రావమ్మ అమ్మ.

చం॥ అనితనబిడ్డకుం గరపఁన్నియు నేరిపి యల్లునింటికిన్
బనుపునెడన్ బొలంతి తెలివాలుకనుంగవ వెంటనీరుజా
ల్గొని వరమై బిరాన జనుగొండలు దాటిచనంగ నెల్గుతే
డును మదితాలిమిఁ విడి కడుఁ వగపుంగొని కంటనీరిడెఁ.

కం॥ అడవులనుండెడి మెగమును
గడుపున గనుకూతు నత్తగారింటికి బం
పెడునెడల గనులనీరిడ
బుడమింగల. గేస్తు లడలు బొందుట లరుదే.

మ॥ చెలులుఁ జుట్టలుదోడబుట్టువులు నాచెంగల్వపూబంతి కిం
తులమేల్బంతికిసొమ్ములున్ వలువలుఁ దోరంబుగానిచ్చిలో
గలకందీరిచి తేరుమీది కపుడెక్కంజేయగా వెన్ను డ
వ్వలదిన్ దోడ్తొనిద్వారకావతికిఁదావంచేసెనుప్పొంగుచుఁ

ఉ॥ ముప్పదిరెండు చప్పుడులు భోరునగ్రీవ జెలంగగా నొగిన్
గుప్పలుగాఁగ నేనుగులు గుఱ్ఱములున్ బనివాండ్రు వెంటరా.

మెప్పులుగుల్క దారుకుడు మెల్లన వేసనుచోలుచుండగా
నప్పుడు జూచ్చె పౌరులు తనయాలుమదిన్ [illegible]

కం॥ వచ్చినవెన్నుని పై పై
ముచ్చటలూరంగ పౌరిలిముద్దియలెల్లన్
విచ్చలవిడి నిరిజడు [illegible]
య్యచ్చరలో యనగ గుకిసి [illegible]

గీ॥ వచ్చిమరల బ్రిలికి వచ్చునట్లుగాదిలి
బెండ్లియాడి వచ్చు పెంపుసొంపు
నిన్నినాళ్లనుండి యెదబాపుచేరేవ
జూచిరతని వీటిబోటులెల్ల.

చ॥ వెలదుకకూడి కృష్ణుడటు వేడుకమీరగ వచ్చుచుండగా
కలికియొకర్తు కొంబసిడి కంచము [illegible] ఉత్తరం
బలవడ వాకిటన్నిలిచి యాతనియందము [illegible]
క్కలువలకంటిమేను చనుకట్టు పట్టు [illegible] సత్వరిన్.

ఉ॥ అన్నెరనీటుకాని గనునాప నాకప్తుక [illegible]
బన్నుగదాల్చి నిల్చె యిదెవాముసు [illegible] నే
నెన్నడునొండ్లజూచుటకునిచ్చ యొకప్పుడు [illegible] యొ
వెన్నుడ! యంచు జెల్వనటువేగిర పాటున [illegible].

ఉ॥ పోరణగండ్ల రాకొలపు బోటులుగిర్క్రిరియుం [illegible]
న్నారగవానిచెల్వ గనునప్పుడు [illegible] ముద్దు [illegible]
జేరగబిల్చియయ్యెడను [illegible] యొ [illegible]
హ్వారెయటంచు దోడిచెలులందవడ [illegible].

చం॥ పొలతుకలెల్లఁజూడ విరిబోడియొకర్తుక తానువచ్చి చె
ల్వలగనిరైనవానిచెలువుం గనుపండువుగాగ జూచి లో
నలరి నెలంతలందరిటు లందిరిసంతస మంచునీరసం
బలవడఁజూచె జాంబవతి కారయగా నెటులుండెనో మదిన్.

చం॥ బుడుతను చంకనుంచుకొనిపొల్పుగనోర్తుకవానిసోయగం
బుడుగకచూడఁజూడ జెయువుల్ డిగిపోయి వడంకుపుట్ట న
బ్బుడుతఁడు జారిక్రిందబడిపోయిన నింతయెఱుంగబోదు వె
న్నుఁడచటువాసిపోయినగనుంగొనియెన్నిను వేడ్చుచుండుటల్

మ॥ వలతీవల్ కిటికీలు సందు లనువావాకిళ్లు సావళ్లు గొం
దులుతల్పోరలు దిడ్డికంతలును వెన్నుంగాంచగానుంచుమో
ములతోగన్నులతోడనిండి యవిసొంపుంజెందెనెత్తమ్మిపూ
వులతోజేపలతోజెలంగు పడియల్ వోలెన్ గనుంబండువై.

గీ॥ తమ్మికంటియంత దనవాడకరుదెంచ
తల్లి,తండ్రి, తండ్రితండ్రి యన్న
దమ్ములుంగొడుకులు నెమ్మిమైనెదురేగు
దెంచి కాంచి కౌగిలించి మించి.

క॥ మొక్కులిడి మొక్కులంగొని
పెక్కువితంబులను బిన్నపెద్ద లతనిపై
మక్కువలుగురిసియింటికి
గ్రక్కునగొనిపోవ నూడిగపుబోంట్లంతన్.

గీ॥ మేల్మిముక్కాలిపీట లమ్మేటికి నెవ
లందికిన్ దెచ్చివైచి పసందుమీర

వలపుపన్నీట నడుగుల పసిడిపళ్ళె
రముల నిడి కడ్గి తడి వలిపెముల నొత్తి.

గీ॥ గిలుకుబంగారు పట్టుపావలను దెచ్చి
తొడుగగా జేసి యాజంపతులను లోని
నగరు జేర్చిన నచ్చోటి మగువ లెల్ల
నతని గని పొంగి కపురంపుటారతిచ్చి.

గీ॥ అయిదు రకముల యోగిరా లప్పుడింపు
నింపగా బెట్టి మేలికప్రంపు విడెము
లిచ్చి సంతోసమున బవళించు వెనుక
నడుగులొత్తుచు నడిగిరా గోడవ లెల్ల.

గీ॥ అచట జరిగిన కత లెల్ల నన్నువలకు
దెలియగా జెప్పి సంతోస మలవరించి
జాంబవతి సెజ్జ నారేయి జరిపె నొక్క
చిటికెసేపట్లు క్రొంబొత్తి చెలిమియట్లు.

క॥ అని శౌనకుండు మొదలై
తనరు నిరాబారులకు గతల్ సెప్పెడియా
వెనుపొరిడ దెల్ప నావల
వినవలతుము చెప్పుమంచు వేడుకొనుటయుఁ.

క॥ మన్నందింటివిగా ని
న్నున్నే గొట్టైవను తెరువు నోరనియన లో
నున్న జగంబులు తల్లికి
గ్రన్నన జూపించు నేర్పుగల్గిన వలతీ.

ఉ॥ వీనుఁ నిక్కవట్టి యడవిన్ మొదవు ల్వినుచుండ గొల్లత
ల్మేనులు సైతము న్మఱచి లెస్సగనున్గొన నెండుమోడు లే
పో ననకారునందుబలె నల్లన మొగ్గిడ బిల్లగ్రోవిచే
బూని జగంబుఁన్ని వలపుల్ గొనబాడిన గట్టినేర్పరీ.

తోటకవృత్తము.

అల రక్కసిజేడుల కందరికిన్
జలముంచక నిచ్చట జాఁలసుకం
బులుగూరిచి యావల బున్నెపుచో
టలవర్చిన మేటరివైనదొరా!

క॥ గొనముల కిమ్మగు జంగా -
హానుమయ గావించినట్టి యచ్చతెనుగునం
గొన్నబైన సత్యపెండ్లిన్
దనరెడి తిగగుర్తిక్క యిది యనం బొలుపారున్.

చతుర్థాశ్వాసము

క॥ సుడివాలుఁ వలమురియుఁ
గుడియెడమల దాల్చువాడ కూళలనూడా
పుడమియు సిరిగలఱేడా
కడుసాధుల గనికరమున గాంచెదుపోరిడా.

గీ॥ చిత్తగింపుము జడదార్ల మొత్తమునకు
సూతుడిట్లని చెప్పె దర్వీకతను
వెన్నుడటబవ్వళించిన వేకువతరి
మేలుకొల్పుల వార లమ్మెడజేరి.

మ॥ నినుగన్నారగగాంచిమొక్కులిడియెంతేదెచ్చియున్నట్టిక్రొ
న్నన నెత్తావులనప్పగించుటకు నున్నాడిందునీసన్నచ
ల్లనిగాలిఁమరియాదజేయదగుజాలఁబత్తిమైచేరివే
డినవారిఁ గనిసాకుటల్ దగపుతండ్రీమేలుకొమ్మాదొరా.

ఉ॥ కొక్కొరకోయటంచుదొలికోడియు రెండవకోడిగూసెబెన్
జుక్కయుజుట్టపక్కములజూడననన్ మినుబ్రాకెనెంతయున్
జక్కగదూరుపఁజెలియ సబ్బున మైజికిలీ యొనర్ప గెం
పెక్కెడు కావికల్వలపయిఁ దమయేత్తెరజూపుచేతులఁ
మక్కువవేవెలుంగుపలుమారునుజాచెదుజూడుమయ్యరో.

మ॥ అలసత్రాజితుడించుకేనియును నాయంబెంచకే నీవదొం
గిలినావంచు దొడంగి చెప్పవినమాకే సిగ్గుచిట్టాడగా
తలవంపుల్ సమకూరెనచ్చెనటిపంచన్ మానికంబిచ్చి యా
వలనెంతే దెగనాడగావలయు నప్పా లేచిరారా దొరా.

చం॥ అనియిటు మేలిపాటలను నాతని మేల్కొలుపంగ, లేచిచ
య్యన తరిచెయ్యువేలన్ సలిపిహాసుజెలంగగ గొల్వులోనికిం
జని తన పోలిపెద్దలను జాలినవారల బిల్వబంచి ని
ష్ఠున్నితోలుచూలుబిల్చియిదెకొమ్మనిమానికమిచ్చి వెండియున్

క॥ తనకది దొరికినచందం
బును జాంబవుతోడి గయ్యమున్ జాంబవతిన్
గొనితెచ్చుట వినుపించిన
విని సత్రాజిత్తుమోము వెలవెలబారెన్.

క॥ ఎల్లర మనిచెడుదొర ని
ట్లెల్లరి వితగానొనర్చె నకటా యిక నీ
కల్లరి మోమున్ జూడన్
జెల్లదు పోయనిరి యచటి చిన్నలు పెద్దల్.

క॥ తగదిది సత్రాజిత్తున
కగు దోసంబనుచు నొవ్వనాడనివారల్
మగటిమియున్ గొనములు నొ
ప్పగు వెన్నుని కననివార లచటన్ గలరే.

॥ ఎరుగక నిన్ను దబ్బరలాడినాడ నా
నేరంబులన్ని మన్నింపవయ్య

నిన్నొక్కదిట్టగా నెన్నితిగాని ను
న్నింతవాఁడంచు నెఱుఁగనయ్య
నాయంత నేనె చెన్నారంచు గొప్పకు
కొనవచ్చితి బొంగి గొంటినయ్య
తరమెవ్వరికిగాని నేకష్ట మొనరించి
మానిని దెచ్చి నమ్మనిచినయ్య

నేను నీకేమి బదులీయ నేర్తునయ్య
నాయనుగు ముద్దుమాఱు గన్నారసీవు
మఱదిగలిగె దాని స్నేహాని దనుకునయ్య
అల్లుడవు గాగవయ్య యెనాఁటికయ్య.

క॥ అని యమునకు లవాక్కొని [illegible]
విని గని కనికరము మిగుల [illegible]
గను లేవనెత్తి [illegible]
కైనయుఁగా బెట్టి [illegible].

గీ॥ డబ్బువోఁప్రమాదము [illegible]
నోరు నవటనచట బొప్పవేడు
దెలివిగల్గువాడు [illegible]
నాఁడిగియుండి [illegible].

చం॥ వెరచి యొసంగె [illegible]
గూఁతురునిది చెప్పనయ్య [illegible]
వెరపును లేదునా [illegible]
బరమున బెంట్లియాడి [illegible].

కం॥ అనవుడు సత్రాజిత్తుం
డెనగానని సంతసమున నినుమడియై నీ
గొనములు పొగడునకున్ బెం
పొనగూర్చెడి నీకుసాటి యొరుడొకడున్నే.

కం॥ నాకన్నియ యకున్ దగు దీ
వాకన్నియ నీకచెల్లు నారసిచూడన్
నాకోలము వన్నె కెక్కున్
నీకన్నన్ మంచియల్లునిన్ దేగలనే.

మ॥ నినుగొండాడినవుబ్బు నీగొనము లెంతేమెచ్చు నీసోయగం
బునుబల్ రంగుల వ్రాయునెచ్చెలులతప్పుల్ దిద్దికన్నారగాం
చును మై చెమ్మటగ్రమ్మగాగయితగూర్పున్ నీకతల్ వేమరున్
నినుబాడున్ గదనాదుపట్టిగడు తేనెల్ జిల్కజంత్రింబులన్.

కం॥ కావుననీకున్ గూర్చెద
నావలనన్ గల్గె తప్పునానన్ నాకై
నేవడసితి మన్నింపుము
దేవేరిన్ జేసికొనగదే నాకూతున్.

చం॥ అనవుడు గృష్ణుడియ్యకొనె నోనని రందరుబందుగుల్ సెబా
సనిరియనుంగునేస్తులహాహాయని పల్కిరి తోడివార లిం
తనియనరాని సంతసమునందిరి పిన్నలు పెద్దలెల్ల వ
ల్దనియెడు వారలుం గలరె యన్నులమిన్నతనంతయబ్బినన్.

కం॥ అత్తరి బెద్దలయానతి
జిత్తరువులు వ్రాయువారు జిన్నెలు వన్నెల్

క్రొత్తగ దీర్చెడివారల
మొత్తము లూరెల్ల గలయ మూగినయంత౯.

సీ॥ ఏపల్లిక౯ జూచిన నిసుమంత యెడలేక
పెండ్లికి పందిళ్లు పెట్టువారు
నెచ్చోట జూడగన్న హెచ్చు ముచ్చటలుగ
పలురంగు లెలమిమై వ్రాయువారు
నేయింట జూచిన నింపుగ వాకిండ్ల
దీరుగ చిత్తరువ్వ దీర్చువారు
నేజాడ నెంచిన జేజారు గోడల
నిలువుటద్దంబుల నిల్పువారు

నెందు గనుగొన్న రత్నంపు సందు లేక
తీరు తీరు వెడంగులు గూర్చువారు
గలుగు నాప్రోలు గనువారి కింపు గెక్క
జెలువముల కెల్ల బుట్టిన నెలవనంగ.

సీ॥ పండువెన్నెలకు ముబ్బడిమైమె పొంగి యు
చ్చుపప్పులూరించు మెరుపుఱవ్వ
లెనలేని ఘుమఘుమావి గొనబుటావాస తీరు
బాటించు పుష్పాల పక్కీలు
నెన్నియో రీతుల నెయగుచ్చిన గజ్జ
సోగచిత్తరువుల తెరసులు
వేయు రేకులతమ్మి వేషంబు బరగింప
జాలు సొంపైన ముత్యాలముగ్గు

లమరు వాకిండ్ల ననటికంబములు వలపు
మించు గందంపు పన్నీటి సాంచమేలి
పచ్చరా తోరణాలతో మెచ్చులొలుక
వీడు కనుపండువై యొప్పె వేల్పులకును.

గీ॥ వేయి కన్నుల దనివార వేల్పురాయ
డప్పుడావీటి సొగసెల్ల నమరజూచి
వగ్గు జడదారి తిట్టు దీవనయనాక
టంచు మదినుబ్బితబ్బిబ్బునందసాగె.

క॥ అత్తరిలోపల సత్రా
జిత్తు నెలవు నందు బెండ్లిజేసెడు తమి నా
యత్తపరిపించె బలువురు
పెత్తనగాండ్రను గడించి పేర్మి జెలంగన్.

క॥ బూరలు బాకలు డోళ్లను
హెూరనుతాషాలు మరప లొప్పగుకొమ్ముల్
వీరణములు దెసహత్తుల
నూరక చెవుడందజేసె నొక్కుమ్మడిగన్.

క॥ చిత్తరువు పెండ్లిపీటలు
బుత్తడియరుగులు నమర్చి పూవుంబోడుల్
ముత్తియముల ముగ్గులనిడి
రత్తరిపెండ్లికొడుకిల్ హెూయల్ పరిచి వెసన్.

సీ॥ కైదమ్మిదోయి బంగారుగాజులు మేల్మి
కడియంబులును గల్లుగల్లుమనగ

నిద్దంపు జెక్కుల సిటుగా [illegible]
జిలుగు కమ్మలు [illegible]
చిరుచెమ్మటకు సుంతసాగు [illegible]
కమ్మ [illegible]ఫులు [illegible]
మెడలోన [illegible]లాడు మేలి[illegible]
సొగసు [illegible]

గబ్బిగుబ్బలు [illegible]
నడుము[illegible]
[illegible] చెప్పని [illegible]
చానయోర్తు [illegible].

చ॥ చల్లనిపిల్లతెమ్మెరను [illegible]
మెల్లన నల్లుబిండిగొని [illegible]
చెల్లుచు కొంజిప్రుల్క నా [illegible]
బెల్లగుకూర్మి పై నలుగు [illegible].

మ॥ జిలుగుంబయ్యెదకొంగు [illegible] నిండొ
యుచికుళ్లలోనుండియు [illegible]
నూర్పుతా పులుగమ్మం [illegible]
గుల్కగా నొక్కయు [illegible]
గొల్లరాపట్టికిన్.

ఉ॥ కమ్మనియూర్పుగాడ్పు [illegible]
నెమ్మొగమందుగ్రమ్మ కొనిసీటుసు[illegible]
దమ్మున సంతడింప బలు [illegible] నిగ్గుసున్న [illegible]
గొమ్మయొకర్తు వాసి[illegible] సూసియ [illegible].

నిద్దంపు జెక్కుల నీటుగా మగరాల
జెలగు కమ్మలు తళతళయనంగ
చిరుచెమ్మటకు సుంతగరగు కస్తురిబొట్టు
కమ్మతావులు గమగమయనంగ
మెడలోన పేరిలాడు మేలిచందురుసోగు
సొగసు లట్టిటు జిగజిగయనంగ

గబ్బిగుబ్బలు తమలోన కయ్యమాడ
నడుమువడకాడ చూడక్రొమ్ముడిగను వీడ
వలపు లెదగాడ వెన్నుని కెలమితోడ
చానయొార్తుక సంపంగినూనెయంటె.

చ॥ చల్లనిపిల్లతెమ్మరకు జారుపయంటను జక్కనొత్తుచున్
మెల్లన నల్లుబిండిగొని మేననలంది కడున్ రువారమై
చెల్లుచు క్రొంజివుళ్ళనెనజెప్పగరానటువంటి చేతులన్
బెల్లగుకూర్మిమై నలుగుబెట్టె నొకర్తుక యత్తరిన్ దగన్.

మ॥ జిలుగుంబయ్యెదకొంగుజెక్కుకొని పెంపుంజెంబూనిచందో
యిచిక్కులలోనుండియు నిక్కుజక్కువల టెక్కుంజూపగా
నూర్పుతా। వులుగమ్మం చట గ్రమ్మగా మిగుల నొప్పుల్
గుల్కగా నొక్కయు। గ్మలినీరందితలన్ దిగన్ విడిచె పేర్కొన్
గొల్లరాపట్టికిన్.

ఉ॥ కమ్మనియూర్పుగాడ్పులసెగల్మెయిసోకగవింతముంగురుల్
నెమ్మొగమందుగ్రమ్మకొనినీటునుజూప కడిందికోర్కెడెం
దమ్మున సందడింప బలుతావుల నిగ్గుసున్నిపిండితో
గొమ్మయొకర్తు వానితలకుంగల నూనియ వాపె నత్తరిన్.

సీ॥ [illegible] యొక్కర్తు జలుగుదువ్వలువచే
[illegible] యుత్తై కైదోయి తళుకులొత్త
[illegible] ఫుల్ల గుబ్బలదిమి చి
[illegible] లించి ముచ్చటముడిని వేసె
[illegible] లు తళ్కులూన బల్
[illegible] పోగుల సొగసుపరిచె
[illegible] లు వియ్యమును బొంద తీరైన
నామమ్ము దీరిచె నాతి యొకతె

[illegible] చూపుకోపుల నురకనెంచి
[illegible] వేసలు మెడనుగూర్చె
[illegible] పట్టుపంచ గట్టంగనిచ్చె
[illegible] నల్లసామికి నుల్లమలర.

సీ॥ [illegible] ని యబ్బురంబైనరూపు
[illegible] కలువకంటి
[illegible] కౌగిలి కాసపడని
[illegible] గల్గుపొలంతులందు.

[illegible] జితుని
[illegible] మునను జెలిమిసకియలు సత్యఁ
[illegible] వెచ్చనిసేటఁ
[illegible] జలకమార్చి సొబగుజెలంగఁ.

[illegible] లుమీరుపు సొమ్ముల బళీయనగా కయిసేసి బొట్టునే
[illegible] నొఘుమంఘుమతావుల జిల్గుకంచెలఁ

సీ॥ చెలిమిన్న యొక్కర్తు జిలుగుదువ్వలువచే
దడియొత్తె కైదోయి తళుకులొత్త
పడతియొర్తుక వీపుపైగుబ్బలదిమి చి
క్కడలించి ముచ్చటముడినివేసె
కలికి వేరొండుచెక్కులు తళ్కులూన బల్
మగరాలపోగుల సొగసుపరిచె
మొగమునిగ్గులు వియ్యమును బొంద తీరైన
నామమ్ము దీరిచె నాతి యొకతె

యొక్కరితె చూపుకోపుల నురకనెంచి
మేల్మిరతనాల పేరులు మెడనుగూర్చె
బంగరువు పట్టుపంచ గట్టంగనిచ్చె
నొక్కరిత నల్లసామికి నుల్లమలర.

గీ॥ అప్పుడాతని యబ్బురంబైనరూపు
గాంచి తమిజెందికుందని కలువకంటి
అలరి యాతని కౌగిలి కాసపడని
యింతి లేదట గల్గుపొలంతులందు.

క॥ అక్కడ సత్రాజిత్తుని
చక్కని గీమునను జెలిమిసకియలు సత్యన్
గ్రక్కున వెచ్చనిసీటన్
జొక్కంబుగ జలకమార్చి సొబగుజెలంగన్.

ఉ॥ ఎమ్మెలుమీరు సొమ్ముల బళీయనగా కయిసేసి బొట్టునే
ర్పమ్మగదీర్చి నెక్కొనుఘుమంఘుమతావుల జిల్గుకంచెలన్

ముమ్మరమైన లేతచనుమొగ్గలపై గదియించి కొ్రింబసల్
జిమ్మెడు పట్టుచీర మెయిచెల్వ మెసంగగ గట్టిరంతటన్.

మ॥ హరువౌ మేళముః స్నియున్ జెలఁగ గానస్ఫూర్తులుం జెంచుచూ
పరులారొక్కపుటింద్రుఁడెందములు స్వర్గై చూచువారెల్లదాం
దరపాటొందగ; నాఁడ రాకొలపు పెద్దల్ మేలి పూవన్నెన్
మురవొప్పారగవెన్నునుంచుకొనిసొంపుల్ గుళ్లగానేగుచున్.

క॥ చని యాసత్రాజిత్తుని
గొనబుంగేమునను పెండ్లికొప్పరుసి గడుచ
క్కని బంగరుచిత్తరువుం
బనిగల యొక పెండ్లిపీటపై నుంచివెసన్-

గీ॥ చెలిమికత్తియ కన్నియ చేయిపట్టి
తీసికొనివచ్చుతరి జల్గు దెరనుబట్టి
పీటపై చెలి గూర్చుండబెట్టి విలువ
గలుగు బట్టలు వారికి గట్టినిచ్చె.

సీ॥ చెన్నారు చెంబుతో పన్నీరు దెప్పించి
అపరంజి తాంబాళ మచటనునిచి
మేటినిరాబొల్ల కూటుపలకునైన
నెన్నదేనియు జిక్కు లెఱుగనట్టి
వెన్నునియడుగులు వేడ్కతో నందిడి
పెరిమనుగడిగి యబ్బురపుముట్టు
కూతు నతనికిచ్చి కొమరారులగనాన
పాలిబల్కులందున బరగుతగవు

వెంట బెండ్లిసల్పి వెన్నునిచేత న
గ్గరిత మెడను తాళిగట్టజేసి
రపుడు బుదులు పెద్దలలర సేసలుబూని
సరగ వారిపయిని జల్లిరంత.

కం॥ తెలిముత్తెపుతలబ్రాలన్
గలికి మెఱుగువారు కేలుగవగూరిచి నే
ర్పలరారగ బోసెను క్రొం
దలిరులవిల్కాని యయ్యతలపై నొయ్యన్.

కం॥ జగములనన్నిటి మఱిచెడు
సొగసున్ గేల్దోయి పెంపు సొంపెసలారన్
మగరాలుగూర్చిపోసెన్
ముగుదల తలమానికమగు ముద్దియతలపై.

గీ॥ కరకుమగరాలమట్టెల యొరపిడి కిక
దాళుదో లేదా చూడగా దగునటంచు
నున్ననగుసన్నికలు మీఁదనన్నువడగు
నుంచి కృష్ణునికాల ద్రొక్కించిరెలమి.

సీ॥ అపుడు వారిరువు రెచ్చొప్పీటలను గూరు
చుండి యుల్లములందు నిండుబత్తి
తోఁ గోర్కెలిగురొత్త దొట్రుపాటు లెసంగ
నగ్గిరవుల్ కొల్పి యందు నేయి
యుంచి వ్రేలిమి జేసి మించి రప్పుడు నేల
వేల్పుముత్తైదువల్ వేడుకలర

గేల నాకతి బట్టె మేలిపాటలుబాడి
 తెలిని కోయిల లాలింపుచుండ

నంత పుష్పించు టున్నన తావలలను
సేసలిడి దీవనల నీయ చెలగి పెంపె
కొమరుఢును కల్కియును సూడికోలు బెట్ట
లందరికి మొక్కి మెప్పులనంది రెపుగ.

సీ॥ అంతసాత్రాజిత్తు పలరిచుట్టలను నె
 య్యులను బీసాడలకు బొచ్చి
గను మేళగాండ్రకు బనిసేయువారల
 కనువుగాబోన నింపార బెట్టి
పలురకంబుల పిండివంటల పదులుబ్బ
 నటుసేసి కోరికలడిగి సెట్టి
బెట్టి విలువలేని పట్టుబట్టలగట్ట
 బెట్టి సంతసమున కీడుకొల్పి

అల్లునిఁ దనకూతురి నైదుపురోలు
లింటనిడుకొని పెరిమెమన్నించి పిలిచు
డెందమునకూర్మి జాల్వారనుంపనంపు
టంపలంబులు చెలువైన యుపదములును.

ఉ॥ మేలిహయమాయి మొత్తము లుమెంపగు సేసికరాంగున్నలున్
వాలుకనుంగవల్ మెరుగువారు నిటారపు నిబ్బగుబ్బలన్
గాఁ్రెదుమంచియూడిగపుకత్తియలున్ ననసాలసొమ్ములున్
చాలుపుపట్టుపుట్టములు చందుకపెట్టెలు నిల్వుటద్దముల్.

గొనబారుకూతు చేయిడి
యని యెక్క గన్నీరు నించి యడకువతోడక్క.

సీ॥ పూవులం జిదుముచు బూదోటనడచిన
గేలజ్జలును గంది కెంపుజెందు
పాలుపుంటనముగ్గలు పూబోడి నెమ్మోము
లేయెండలకునైన వాయిదరుగు
చిన్నారిపొన్నారిచెలువవీనుందోయి
నెమిలికూతలు విననేరకులుకు
సుకలివాల్గన్నులు సోయగంబులుగాని
యుదుటురూపుల జూచి బెదరుజెందు

నెట్లు నడిపింతొ తినిపింతొ యితవు లెరిగి
బెదరు నుల్కునుమాన్పగా నెదియొ తెరవు
యింతి కడుముద్దరాలు నేవంతిబంతి
యిచ్చల నెరింగి దీనివన్నింపుమయ్య.

గీ॥ అని సెలవుబెట్టినంత నయ్యందకాడు
కుందనపుగిల్కు మేల్పావుకోళ్ళమీద
జని చెలియగూడి తేరెక్కెచామతోడ
నెగడురేరేడు తొలికొండ కెగసినట్లు.

సీ॥ కరిమేనిబలుచాయ కారుమబ్బులుగాగ
మెలతుకమెయినిగ్గు మెరుపుగాగ
నరదంపుబెంపుసోయగ మాకసముగాగ
పుష్పులు తెలినీటి బొట్లుగాగ

గొనబారుకూతు చేయిడి
యనియెఙ్ గన్నీరు నించి యడకువతోడఙ్.

సీ॥ పూవులం జిదుముచు బూదోటనడచిన
గేలజ్జలును గంది కెంపుజెందు
పాలుపుంచనముఁగల్లు పూబోడినెమ్మోము
లేయెండలకునైన వాయిదరుగు
చిన్నారిపొన్నారిచెలువవీనుందోయి
నెమిలికూతలు విననేరకులుకు
సుకలివాల్గన్నులు సోయగంబులుగాని
యుదుటురూపుల జూచి బెదరుజెందు

నెట్లు నడిపింతొ తినిపింతొ యితవు లెరిగి
బెదరు నుల్కునుమాన్పగా నెదియొ తెరవు
యింతి కడుముద్దరాలు సేవంతిబంతి
యిచ్ఛల నెరింగి దీనివన్నింపుమయ్య.

గీ॥ అని సెలవుబెట్టినంత నయ్యిందకాడు
కుందనపుగిల్కు మేల్పావుకోళ్ళమీద
జని చెలియగూడి తేరెక్కెచామతోడ
నెగడురేరేడు తొలికొండ కెగసినట్లు.

సీ॥ కరిమేనిబలుచాయ కారుమబ్బులుగాగ
మెలతుక మెయినిగ్గు మెరుపుగాగ
నరదంపు బెంపుసోయగ మాకసముగాగ
పువ్వులు తెలినీటి బొట్లుగాగ

మేడలన్నియు వెండిమేడలై కనుపట్టె
గోడలన్నియు కంచుగోడలయ్యె
చెట్టులన్నియు నీగిచెట్టులై పొలుపొందె
పొలతులెల్లరు నల్వపొలతులైరి
మోములన్నియు చందమామలై కాన్పించె
హత్తులన్నియుతూర్పు హత్తులయ్యె

నెల్లబూవులు మల్లెలు మొల్లలయ్యె
దిట్టలన్నియు గపురంపుగుట్టలయ్యె
గుట్టలన్నియు జాబిలి చట్టులయ్యె
నంతవెన్నుండు వెలలేనిసంతసమున.

గీ॥ కలయ నూరేగి తనయింటికడకువచ్చి
తేర డిగి కల్కితోఁగూడి తివిరి నగరు
జేరి పిన్నలపెద్దల జెలులబందు
గులను దగురీతిమన్నించి సెలవొసంగి.

సీ॥ రతనాలదివిటీలు రంగారు పూచెండ్లు
కీలుజంత్రాలు నద్దాలు మేటి
పన్నీటిగిండులు పటికంపుబొమ్మలు
విరిసురటీలు న త్తరుపుబుడ్లు
గపురంపుగొట్టాలు గస్తూరి డబ్బిలు
మల్లెదండలు జాజిమొల్లవిరులు
తీరుతీరుగదీర్చి తీర్చికై సేసిన
మేలిజాబిల్లి రామేడయందు

కనులుమిరుమిట్లుగొలుపు నక్కజపుగోళ్ల
నలరుపెఱాంబట్టె మంచమునందు నంచ
పక్కిరెక్కలదూది పెంపెక్కుసెజ్జ
నొక్కరేయిని జగజెట్టి యున్న యంత.

[మ్ముల౯

చ॥ సకియలు ముద్దుగుమ్మ యగు సత్యను మేలిమిపెన్నుసొ
రకమగు చీరరైక లలర౯ బువ్వుదండల గమ్మకస్తురి౯
జకచకలాడు మెర్పువలె చక్కలలి౯గయి నేసికేలు నిం
చుకగొనితెచ్చినిల్పిరట సోకులగొంగ చెలంగుగీమున౯.

చ॥ నిలిపి నెలంతలందరును నేర్పున సాకులుజెప్పివీడి యాం
వలికిజనంగ మోమునరవంచి పొలంతుకబీతుసిగ్గు దొ
ట్రిల నలకంబవు౯ మరువురివ్వున జొచ్చినయంతవెన్ను డ
వ్వలది గవుంగిటంబొదివి వేడుకసెజ్జకుదార్చు నత్తరి౯.

సీ॥ తమకంబురేచి ముందరికేగు మనినెట్ట
నాగుమీయంచు సిగ్గానవెట్ట
ననుగునెచ్చెలులు వెట్టినయాన లుబికించ
బెంగ రెండంతలు పొంగడంచ
కోరికల్ తమిచెమ్మనీరిక లెత్తంగ
వేడియూర్పుల నవి వాడికుంగ
వెన్నుని వేడికోల్ వేడుకలూరించ
ముద్దరాలితనంబు మురువుడించ

చిరునగవుతోడ నొక్కింత జరుగు జరిగి
మించుతత్తరపాటున గుంచు గుంచి

సైపుబెట్లని మరికొంత సాగు సాగి
బీతుసిగ్గునుగాని బిట్టు పెనగులాడు.

గీ॥ పాలతి నాపోడ యెంతయు బుజ్జగించి
తనయెదంగల రతనమందున దనర్చు
యింతిరూపును జూపి నెలంత యిదిగొ
చెలిమికత్తియయని బోటిసెజ్జ జేర్చె.

సీ॥ చెవిలోన గుసగుసల్ చెప్పినట్టుగబోయి
నిద్దంపు జెక్కిలి ముద్దుబెట్టు
సిరిసోగు ముడతలు సరిదీయునట్లుగా
చెలియ పయ్యెటచెంగు చేతదోయు
ముత్తెంపునత్తు నేమో చూచినట్టు మో
మున మోము జేర్చి కెమ్మోవి జెనకు
మబ్బునల్లిన మించుమాడ్కిగా నుందువో
లేదో కన్మని కౌగిలించు మించి

యింత సన్నని నడుము నీకెట్టులబ్బె
ననుచు బిడికిట బుడికి ముడిని వదల్చి
బిడియమును సిగ్గు నొక్కింత సడలజేసి
ముద్దరాలిని మరుకయ్యమునకు దార్చె.

గీ॥ తురుముముడివీడ జెరివిన విరులురాల
చిరుచెమటలూర పేరులు జిక్కువార
బొట్టు జెదరంగ బెట్టును గుట్టడంగ
కన్నె వెన్నునితో మరుకలనబోరె.

గీ॥ అటుల బోరి సొక్కినట్టి వారలజూచి
గాలివేలు పెవరి కంటబడక
సరగనేగి చలువ చలువ మందులు దెచ్చి
మొగలులందు బూయనొయ్యలేచి.

క॥ తరిచెయ్వ్వెల్లదీరిచి
కరివేలుపుకొలువుజేరి కలచుట్టములన్
నెరకాండ్రబుదుల బెద్దల
బెరిమను గడుగారవమున బిలిపించి వెసన్.

క॥ ఏరీతి నెవరు మెత్తురొ
యారీతిన్ వారి మెప్పునందించ వహా
వ్వారే బళియని పొగడుచు
ద్వారావతినుండి చనిరి తమ నెలవులకున్.

గీ॥ అంత వెన్నుండు సత్యతోనైనయట్టి
రాణులెనమండ్రు దన్ను గారవము సేయ
నవల నచ్చరలం బదియారువేల
గూడి యాడె నెవతెయంద్ధు జోడువిడక.

సీ॥ ఏయేగరితమిన్న కేయే కొరతలున్న
నెరిగి వారల యిచ్చలెల్ల దీర్చు
నేసాదుదుండగీండ్రచట గారించిన
వెంటనే జని వాండ్రపీచమడచు
నెవ్వరేకోర్కెల నిమ్మని వేడిన
వారికోర్కెలొసంగి వచ్చుచుండు

నేకోలంబున బుట్టి యేటుబత్తి సల్పన
గారాముమై వారి గనికరించు
నడిగినది యిచ్చు నెపుడు లేదనుటలేదు
సరియతనిచూడ్కులకు నల్ల సన్న చీర
యిట్టిదొర జగములయందు నెందుగలడె
యనగ జెన్నొందు బుజసు నాయంగనాడు.

క|| ఈకత వ్రాసిన జదివిన
జేకొని వినినట్టివారి కెందును సిరియున్
వీకయు సుకమును ముక్తియు
నాకొను తబుసుడసు సిరియాంప్రబాతన్.

క|| అని తెలుప సత్యవిన్నన్
విని తనివిం బొందె తమసివెవెల్గులు సూ
తుని బొగిడకొనుచు వసు దె
న్నునికత లగ్గించికొనుచునున్ జనిరప్పున్.

క|| మంగళహారతి దూర్మై
లంగెడు వెన్నునకు బత్తులకుముంగొంగుం
బంగారమైనవానికి
సింగారపుగనికి సత్య చుకునవ్వేలకున్.

ఆశ్వాసాంతము.

క|| అచ్చుతెలుంగున్నుడి విరు
లిచ్చుమెయింగూర్చి పోగునేర్పరచితి నీ
కిచ్చితి గైకొనుమీ నా
యొచ్చెములెంచేని యున్న నోర్చెదినన్నా.

కం॥ సొసగున జేసినకబ్బము
పసుపనగలటంచు నందు రిసున నిది యా
[illegible]నుష్టైన మేల్మిమైనను
బసుబత్తి నొసంగినాఁడ బెట్టుము తండ్రీ.

కం॥ పదు[illegible]సిమిది వంవల నలు
[illegible]దీనిబలికితి శకమి
[illegible]శాలివాహనుని దిం
ప్రసన్న గొనుము కొత్తపాలతిది కృష్ణా.

కం॥ గొనముల కిమ్మగు జంగా
హనుమ[illegible]యగాంచి నట్టి యచ్చ తెలుగునన్
గొనజాగ సత్యవెంట్లిన్
[illegible] ఘనగురిక్కయిడియనన్ జెలువారున్.

శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

క॥ తెనుగున జేసినకబ్బము
వినుపనగలటంచు నందు రీసున నిది యా
యినుమైన మేల్మి యైనను
బెనుబత్తి నొసంగినాడ బెట్టుము తండ్రీ.

క॥ పదునెనిమిది వందల నలు
వదియేడవయేట దీనిబలికితి శకమి
య్యదిశాలివాహనుని దిం
పుదలిర్పన్ గొనుము క్రొత్తపాలతిది కృష్ణా.

క॥ గొనముల కిమ్మగు జంగా
హనుమయగావించి నట్టి యచ్చ తెలుగునన్
గొనబారు సత్కపెండ్లిన్
వనరెడు తుదిగ్రిక్కయిడియనన్ జెలువారున్.

శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

ఆంధ్ర భాషానిలయము